

МЕДЫЯКЛАС!

практикаванні

уроки

класныя і інфармацыйныя гадзіны

трэнінгі

Дапаможнік для
настаўнікаў і трэнераў

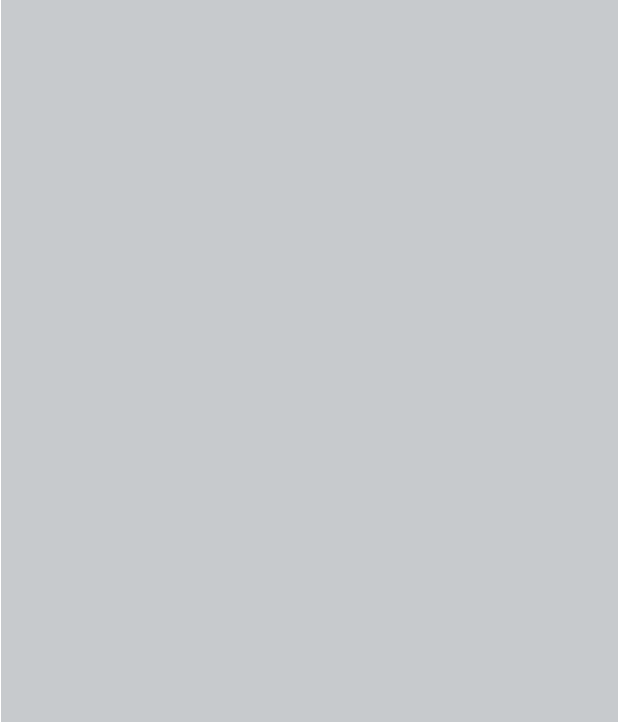
МЕДЫЯКЛАС:

**практыкаванні, урокі, класныя і інфармацыйныя гадзіны
Дапаможнік для настаўнікаў і трэнераў**

Таварыства беларускай школы

2021

УДК 373.3/.5.02
ББК 74.202

Рэцэнзенты Мікалай Запрудскі, Алена Радзевіч

**МедыяКЛАС: практыкаванні, урокі, класныя і інфармацыйныя гадзіны.
Дапаможнік для настаўнікаў і трэнераў**

/ пад рэд. Т. П. Мацкевіч, А. А. Палейкі, Э. М. Якубоўскай – Мінск, 2021. - 132 с.

Аўтары дапаможніка – настаўнікі і медыяпедагогі – прапануюць актуальныя па тэматыцы і апрабаваныя на практыцы матэрыялы для развіцця крытычнага мыслення як асновы фарміравання медыяінфармацыйных кампетэнцый вучняў і дарослых. Матэрыялы прадстаўлены ў выглядзе практыкаванняў, распрацовак урокаў і пазакласных мерапрыемстваў, модуляў трэнінгаў для школьнікаў і дарослых.

Кніга будзе карыснай настаўнікам, трэнерам, класным кіраўнікам, бацькам, выхавальнікам, метадыстам і выкладчыкам устаноў дадатковай адукацыі, педагогічных каледжаў і ўніверсітэтаў.

ЗМЕСТ

ПРАКТЫКАВАННЕ	ПРАДМЕТ	#МЕДЫЯТЭГІ	СТАРОНКА

ПРАДМОВА

7

ЯК КАРЫСТАЦЦА КНІГАЙ

9

1. ІНФАДЭМІЯ Ў ЧАС ПАНДЭМІІ

Каранавірус ці каронавірус?	Беларуская мова	Аналіз інфармацыі, пошук інфармацыі	11
Аргументавана пра Covid-19	Беларуская мова	Мазгавы штурм, работа ў групах	13
Вакцыны супраць каранавіруса: як справы ў Беларусі і ў свеце	Класная гадзіна	Пошук і аналіз інфармацыі	16
Прамянёвая дыягностыка пры COVID-19	Фізіка	Крыніцы інфармацыі і іх надзейнасць, факты і меркаванні, навінавая пісьменнасць	18
Як COVID выглядае ў інфаграфіцы?	Медпадрыхтоўка	Дэкадаванне медыятэкстаў, мэтавая аўдыторыя	19
Актуальнае аб каранавірусе: ствараем чэк-лісты	Выхаваўчы занятак	Аналіз інфармацыі	21
INFODEMIC	Замежная мова	Крыніцы інфармацыі і іх надзейнасць, фактчэкінг, навінавая пісьменнасць	22
Навошта карона ў рэкламе ў пандэмію?	Грамадазнаўства	Дэкадаванне медыятэкстаў рэклама і прапаганда уплыў медыя на асобу і грамадства	24
Жыццё пасля Covid - 19	Замежная мова	Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, уплыў медыя на асобу і грамадства	25

2. ПОШУК І ПРАВЕРКА ІНФАРМАЦЫІ

Лятучыя чарапахі – гэта...	Выхаваўчы занятак	Фэйк, дэзынфармацыя	27
Метанол або этанол?	Хімія	Факты і меркаванні, дэкадаванне медыятэкстаў, фактчэкінг	29
Том Круз і закон захоўвання энергіі	Фізіка	Фактчэкінг, пошук інфармацыі	30
Індыяна Джонс у халадзільніку	Фізіка	Фактчэкінг, мова медыя	31
Якому банку давяраць?	Алгебра	Фактчэкінг, рэклама	32
Я мяркую, гэта факт!	Беларуская мова, руская мова, літаратура	Факты і меркаванні	34
Ці можна слухаць пароды блогераў?	Хімія	Крыніцы інфармацыі і іх надзейнасць, факты і меркаванні, фэйкі і дэзынфармацыя	35
To share or not to share	Замежная мова	Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, уплыў медыя на асобу і грамадства	36

ЗМЕСТ

Ошибка в учебнике? Не может быть?	Чалавек і свет	Пошук інфармацыі, праверка інфармацыі	37
Christmas і Каляды. Unit "Holidays and Celebrations"	Англійская мова	Факты і меркаванні, фактчэкінг, пошук інфармацыі	39

3. АНАЛІЗ І АЦЭНКА МЕДЫЯТЭКСТАЎ

Прыгоды Чыпаліны ці загадка Джані Радары	Класная гадзіна, выхаваўчы занятак	Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, маніпуляцыя, свабода слова	41
Якую частку айсберга мы бачым?	Фізіка	Дэкадаванне медыятэкстаў, жанры медыя	43
Happy Birthday, Mumsy!	Замежная мова	Дэкадаванне медыятэкстаў	44
Грошы таксама медыятэксты?	Беларуская мова	Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, мова медыя	46
Самые лучшие подарки — это ...	Классный час	Анализ информации	47
Запытайся на роднай мове ў Google	Інфармацыйная гадзіна	Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, мова медыя	51
The Dutch Mona Lisa	Замежная мова	Пошук інфармацыі, факты і меркаванні, уплыў медыя на асобу і грамадства	53
Comic Book Characters	Замежная мова	Стэрэатыпы, уплыў медыя на асобу і грамадства	54
Как реклама манипулирует эмоциями?	Замежная мова	Дэкадаванне медыятэкстаў, маніпуляцыя, рэклама і прапаганда	55
Photo tells...	Замежная мова	Дэкадаванне медыятэкстаў, мова медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства, этыка і журналісцкія стандарты	59
Страчаныя абліччы	Гісторыя Беларусі, беларуская літаратура	Маніпуляцыя, дэкадаванне медыятэкстаў, свабода слова, прапаганда	61
“Зялёная рэвалюцыя” ў маёй шафе	Нямецкая мова	Рэклама, маніпуляцыі, уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне медыятэксту	63
Як правесці інфармацыйную гадзіну?	Інфармацыйная гадзіна	Навінавая грамадства, аналіз інфармацыі	67
Трэйлер для мэтавызначэння на ўроку гісторыі	Гісторыя Беларусі	Дэкадаванне медыятэкстаў, мова медыя, роля медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства	69
“Чытаем” схему метро	Інфармацыйная гадзіна	Дэкадаванне, медыятэксту, ацэнка інфармацыі	70

4. СТВАРЭННЕ МЕДЫЯТЭКСТАЎ

«Гаваркія» эмадзі	Выхаваўчы занятак	Мова медыя	72
Навошта ствараць стыкерпак?	Выхаваўчы занятак	Мова медыя, праект	73
Фізічны закон у постары?	Фізіка	Пошук інфармацыі, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	74

ЗМЕСТ

Здымаем эксперымент на відэа	Фізіка	Пошук інфармацыі, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	75
Складзі апавяданне	Інфарматыка Факультатыўны занятак «Творчая дзейнасць у асяроддзі візуальнага праграмавання Scratch»	Стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя. Уплыў медыя на асобу і грамадства	76
The testimony of a Holocaust survivor	Пазакласнае мерапрыемства па прадмету “Англійская мова”	Аналіз інфармацыі, стварэнне медыятэксту	78
Агучка роліка фізічнага эксперыменту	Фізіка	Жанры медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	82
“А што, так можна?” Агучка мультфільма.	Трэнерг, семінар, педсавет	Дэкадаванне медыятэкстаў, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	84
Ствараем шэдэўр з дапамогай ... смартфона	Грамадазнаўства Мастацтва	Мова медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	85

5

5. НОВЫЯ МЕДЫЯ: МАГЧЫМАСЦІ ДЛЯ НАВУЧАННЯ

Сняданак з героем	Інфармацыйная гадзіна	Роля медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства	87
Зорка ідэнтычнасці ў медыя	Грамадазнаўства	Роля медыя уплыў медыя на асобу і грамадства сацыяльныя сеткі	88
Акаўнт гістарычнай персаны ў сацсетках	Грамадазнаўства, гісторыя, мастацтва, літаратура, інфармацыйная гадзіна	Уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя, сацыяльныя медыя	90
Думай глабальна, дзейнічай лакальна!	Грамадазнаўства, інфармацыйная гадзіна	Роля медыя, свабода слова	91
Ці можа быць БУЛІНГ памерам 3 КРАІНУ?	Трэнерг, класная гадзіна	Аналіз інфармацыі, стварэнне медыятэксту	93

6. РАЗВІЦЦЁ МЕДЫЯКАМПЕТЭНЦЫЙ НА ЎРОКАХ

Урок біялогіі, 11 клас. Тэма “Вірусы”	Біялогія	Фактчэкінг, дэкадаванне медыятэкстаў	98
Літаратурнае чытанне, 2 клас. “Каза-манюка” і ці “каза-маніпулятарка”? Чаму вучыць казка сучасных людзей.	Беларускае чытанне	Маніпуляцыі, дэзынфармацыя, мова медыя	104
Беларуская мова, 5 клас, першы ўрок “Чалавек і мова”	Беларуская мова	Дэкадаванне медыятэкстаў, мова медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства	107
Беларуская літаратура, 9 клас. Янка Купала “Бандароўна”	Беларуская літаратура	Мова медыя, дэкадаванне медыятэкстаў	110
Создание логотипа	Інфарматыка	Создание, обработка, презентация	114

ЗМЕСТ

ДАДАТКІ ПАМЯТКІ, РАЗДАТКІ, ШАБЛОНЫ ДЛЯ ПРАЦЫ

Правяраем надзейнасць і дакладнасць інфармацыі	118
На што неабходна звярнуць увагу пры чытанні навін (як распазнаць фэйкі)	119
Як аддзяліць факты ад меркаванняў у медыя	120
Пытанні для аналізу прыёмаў у рэкламе	121
Правяраем наяўнасць стэрэатыпаў у рэкламе	122
Як аналізаваць рэкламны ролік?	123
Памятка для аналізу фатаграфіі	124
Памятка для работы з постарам фільма	125
Тэхнікі маніпуляцый	126
Пытанні для аналізу медыяпрофілю персоны	127
Памятка для работы з фатаграфіяй помніка і мемарыяла	128
Аналіз выпуску навін (інструкцыя)	129
Форма ацэньвання інтэрнэт-рэсурсаў	130
Ключавыя пытанні для аналізу медыятэксту	131

СПІС ЛІТАРАТУРЫ 132

ПРАДМОВА

Гэта кніга з практыкаваннямі для развіцця крытычнага мыслення і медыяграматнасці з'явілася як адказ настаўнікаў-практыкаў на выклікі 2020-2021 гадоў, якія карэнным чынам мяняюць адукацыю. Стала відавочна, што праблемы пандэміі Covid-19, інфармацыйных войнаў, выбуху сацыяльных медыя – гэта і праблемы адукацыі, у тым ліку і медыяадукацыі.

У час пандэміі каранавіруса стала зразумела, што наша школа не падрыхтавана да дыстанцыйнай формы навучання, але яшчэ горш, што базавыя школьныя веды аказаліся настолькі слабымі і састарэлымі, што нават не ўсе выдатнікі ў стане працаваць з першакрыніцамі інфармацыі. Напрыклад, яны няздольныя самастойна разабрацца, што такое вірус, зразумець яго прыроду, шляхі распаўсюджвання, механізм дзеяння вакцын. Натуральная рэакцыя перад невядомым — страх. Менавіта з-за хібаў нашай адукацыі людзі не змаглі крытычна ацаніць інфармацыю, якая з'яўлялася ў медыя, і паддаваліся паніцы або верылі фэйкам і чуткам.

Медыя падчас пандэміі таксама паказалі сваю некампетэнтнасць і нежаданне прытрымлівацца журналісцкіх стандартаў. Адно CMI транслявалі канспіралагічныя тэорыі, пісалі, што пандэмія наогул няма, маніпулявалі лічбамі і фактамі. Іншыя — публікавалі «страшылкі», мелі перадазіроўку негатыву, недахоп узважанай экспертнай ацэнкі. Беларусы апынуліся ў пастцы паміж двух медыйных пазіцый: панікай і ігнараваннем. Мы сутыкнуліся са з'явай постпраўды — калі людзі шукалі ў медыя не факты, а пацверджанне сваім эмоцыям і ўстаноўкам, якія сфарміравалі CMI. Дзіўна, але пандэмія не выклікала ў людзей імкнення да масавай самаадукацыі і жадання разабрацца ў праблеме. Аб'ектыўная інфармацыя была незапатрабаваная. І гэта таксама сведчыць пра нізкі ўзровень медыяпісьменнасці і агульнай адукаванасці, якія павінна забяспечваць школа.

З-за ангажаванасці CMI актывізаваліся сацыяльныя сеткі, вялікі ўплыў на грамадскую думку пачалі аказваць блогеры і тэлеграм-каналы. Але і там хапае дэзынфармацыі, прапаганды і агрэсіі. Мы зноў бачым тыповы эффект, які сацыёлаг Ноэль Нойман назвала “пятля маўчання”. Калі школа і медыя перастаюць выконваць сваю функцыю — быць крыніцай ведаў і каналамі аб'ектыўнага асвятлення рэчаіснасці, — у грамадстве ствараецца сітуацыя, калі людзі, пазіцыя якіх замоўчваецца, — замаўкаюць. Яны думаюць, што яны ў меншасці, хаця іх можа быць большасць. Мы сутыкнуліся з такой з'явай у выпадку распаўсюджвання каранавіруса. Людзі з узважанай навукова-абгрунтаванай пазіцыяй замоўклі, у пятлю якраз патрапіла навуковая карціна свету.

Настаўнікі Беларусі адчуваюць выклікі інфармацыйнага грамадства, аднак разглядаюць іх не як пагрозу, а як штуршок да развіцця адукацыі.

Мы шмат чулі ад бацькоў, настаўнікаў ды і з высокіх трыбун, што адукацыя павінна адпавядаць патрэбам людзей: для працы, для самарэалізацыі, для актыўнага грамадзянства, для захавання здароўя. Больш за тое, вынікі апошняга даследавання PISA — аднаго з аўтарытэтных у свеце даследаванняў падрыхтаванасці вучняў сярэдніх школ да жыцця ў сучасным інфармацыйным грамадстве — паказалі, што толькі 9% навучэнцаў у даследаваных краінах здольны знаходзіць парушэнне логікі і выяўляць адрозненні паміж фактамі і меркаваннем, абаяваючыся на няўныя падказкі, якія тычацца зместу альбо крыніцы інфармацыі. У Беларусі гэты паказчык яшчэ меншы — толькі 4% навучэнцаў прадэманстравалі здольнасці крытычнай ацэнкі інфармацыі. У век інфармацыйных тэхналогій такое недапушчальна, бо наступнае пакаленне не зможа арыентавацца ў патоку інфармацыі, рабіць высновы, прымаць адказныя рашэнні, быць канкурэнтным на рынку працы. Дапамагчы вырашэнню гэтай праблемы можа інтэграцыя ў школьныя прадметы медыяпісьменнасці вучняў, навучанне іх крытычнаму мысленню на прыкладзе сродкаў медыя.

Менавіта з гэтай мэтай Таварыства беларускай школы і сайт Nastaunik.info з 2013 года вядуць праграму медыяадукацыі для настаўнікаў. За гэты час адбыліся пяць доўгатэрміновых дыстанцыйных курсаў-практыкумаў, падчас якіх настаўнікі вывучалі замежны і беларускі досвед інтэграцыі медыя ў навучальны працэс, укаранялі найлепшыя практыкі ў сваю педагагічную дзейнасць. Настаўнікі ўбачылі, што пры гэтым не толькі павышаецца матывацыя вучняў да навучання, бо яны атрымліваюць актуальны змест па вучэбным прадмеце, але і фарміруюцца іх медыяінфармацыйныя кампетэнцыі, неабходныя для жыцця ў інфармацыйным свеце. У выніку настаўнікі стварылі MediaToolkit — электронны банк практыкаванняў для развіцця медыяпісьменнасці. У яго ўвайшлі практыкаванні, якія дапамагаюць настаўнікам на прыкладзе медыятэкстаў патлумачыць вучням змест урока, а разам з тым даюць адказ на шмат іншых пытанняў. Як адрозніць фэйк ад праўды? Як праверыць надзейнасць крыніц інфармацыі? Ці можна даваць рэкламу? Чаму адна і тая ж падзея выклікае розную рэакцыю ў людзей? Што рабіць, калі цябе троляць? Як не забытацца ў сацыяльных сетках і не стаць ахвярай кібербулінгу?

Гэта кніга-мануал — толькі невялікая частка практыкаванняў, прысвечана пандэміі каранавіруса і іншым самым актуальным падзеям, якія ўлічваюць новыя тэндэнцыі і медыйныя тэхналогіі. Кніга змяшчае практыкаванні для ўрокаў і гатовыя інфармацыйныя і класныя гадзіны, выхаваўчыя заняткі і элементы трэнінгаў для дарослых.

Дапаможнік адрасаваны настаўнікам, трэнерам, класным кіраўнікам, педагогам дадатковай адукацыі, якія імкнуцца разнастаіць свае заняткі, зрабіць іх больш цікавымі для вучняў. Мы павінны памятаць, што школа і медыя фарміруюць масавую свядомасць. Школа закладвае карціну свету. У ідэале — гэта навуковая карціна свету з сістэмнымі ведамі, навыкамі крытычнага мыслення і разуменнем сябе ў гэтым свеце. Заклікаем далучацца да агульнай справы, рабіць нашу школу сучаснай, канкурэнтнай і беларускай.

Карыстайцеся MediaToolkit — гатовай скарбонкай практыкаванняў і ўрокаў з медыяадукацыйным зместам: <http://www.nastaunik.info/mediatoolkit/>

Дасылайце вашы новыя практыкаванні і прапановы на адрас: nastaunik.info@gmail.com.

Сачыце за навінамі на сайце nastaunik.info і ў суполцы ў Facebook «Медыяадукаатар»: <https://www.facebook.com/groups/medyaadukatar/>

ЯК КАРЫСТАЦА ДАПАМОЖНИКАМ

Гэты метадычны дапаможнік складаецца з гатовых практыкаванняў, сцэнарыяў урокаў, інфармацыйных і класных гадзін, якія дазваляюць вам, як настаўнікам:

- планаваць вучэбныя заняткі з медыяадукацыйным зместам па тэме свайго ўрока;
- абмяркоўваць і планаваць стварэнне атмасферы ў класе, якая б спрыяла ўсведамленню вучнямі пераваг і небяспекі інфармацыйнага свету, разуменню ролі медыя ў грамадстве, адказнаму стаўленню да аўтарскіх правоў, свабоды слова;
- узмацняць і пашыраць актыўны і адказны ўдзел вучняў і дарослых у стварэнні інфармацыйнай прасторы.

Як знайсці патрэбнае практыкаванне?

Матэрыялы дапаможніка арыентаваны найперш на настаўнікаў сярэдняй школы. Кожнае практыкаванне (урок) мае ў загаловку назву, пералік медыякампетэнцый, фарміраванню якіх яно спрыяе, клас, прадмет, прыкладны час, патрэбны для яго правядзення, пералік скарыстаных метадаў і матэрыялаў для падрыхтоўкі.

Абсалютная большасць практыкаванняў з'яўляюцца ўніверсальнымі і могуць быць выкарыстаны як элементы трэнінгаў і семінараў па медыяпісьменнасці, выхаваўчых, навучальных і забаўляльных мерапрыемстваў для розных мэтавых груп.

ТЫПЫ ПРАКТЫКАВАННЯЎ

Групавая работа

Індывідуальная работа

Дэбаты

Дыскусія, абмеркаванне

Мазгавы шторм

Праект

Кейсы

Гульні

Перакулены клас

Медыя-інфармацыйныя кампетэнцыі

Усе метадычныя распрацоўкі і практыкаванні кнігі арыентаваны на фарміраванне медыя-інфармацыйных кампетэнцый іх удзельнікаў, якія адлюстраваны ў прыкладнай мадэлі выпускніка школы.

МАДЭЛЬ ВУЧНЯ

МЕДЫЯ-ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ КАМПЕТЭНЦЫІ ВЫПУСКНІКА ШКОЛЫ

ВЕДЫ

- разуменне ролі СМІ іх уплыву на асобу і грамадства;
- базавыя веды пра тэхналогіі інфармацыйнага грамадства, якія забяспечваюць доступ і інтэрактыўныя зносіны ў інфармацыйнай прасторы, магчымасці адбору, метады правэркі надзейнасці крыніц;
- веды пра бяспеку, магчымасці і патэнцыйныя рызыкі інтэрнэту для асабістага жыцця, камунікацыі, навучання, даследаванняў, працы і грамадскіх зносін;
- веданне прававых і этычных норм інтэрактыўнага карыстання інфармацыйнымі тэхналогіямі.

УМЕНИ

- здольнасць пошуку, адбору і апрацоўкі інфармацыі, а таксама інтэрактыўнага ўзаемадзеяння з медыя;
- умовы дэкадавання медыяпаведамленняў, іх крытычнай ацэнкі, распазнавання няпраўды і маніпуляцыйных прыёмаў;
- навыкі карыстання паслугамі інтэрнэту, інструментамі для вытворчасці ўласных медыяпрадуктаў і іх прэзентацыі.

КАШТОЎНАСНЫЯ ЎСТАНОЎКІ

- крытычнае і рэфлексійнае стаўленне да даступнай інфармацыі;
- адказнае і этычнае карыстанне інтэрактыўнымі сродкамі і інфармацыйнымі тэхналогіямі;
- павага да аўтарскіх правоў;
- адстойванне асноўных правоў і свабод;
- усведамленне сваёй беларускай нацыянальна-моўнай і еўраатлантычнай цывілізацыйнай ідэнтычнасці;
- імкненне актыўна карыстацца і ствараць інфармацыйную прастору для культурных, сацыяльных, навучальных і прафесійных мэт.

МЭТЫ НАВУЧАННЯ Ў МЕЖАХ ПРАКТЫКАВАННЯЎ ПА ТЭМАХ

РАЗДЗЕЛ	ВЕДЫ	НАВЫКІ	КАШТОЎНАСЦІ
Інфадэмія ў час пандэміі	Прырода вірусаў, прычыны пандэміі і інфадэміі, механізм дзеяння прышчэпак, уплыў СМІ на асобу і грамадства.	Здольнасць адшукаць праўдзівую інфармацыю, адрозніць факт ад меркавання, ацэнка медыякрыніц.	Важнасць здароўя, адказнасць за сваё здароўе, імкненне даведацца праўду, усведамленне важнасці навуковай абгрунтаванасці інфармацыі.
Пошук і праверка інфармацыі	Факты і меркаванні, крыніцы інфармацыі і іх надзейнасць, першакрыніцы, дэзынфармацыя і фэйкі, мова медыя.	Уменне адшукаць патрэбную інфармацыю з выкарыстаннем сучасных тэхналогій і медыякрыніц, здольнасць ацаніць надзейнасць крыніцы інфармацыі, адрозніць факты ад меркаванняў і дапушчэнняў.	Павага да ісціны, імкненне да пошуку праўдзівай інфармацыі, дапытлівасць, адказнае стаўленне да інфармацыйнай бяспекі, недапушчэнне распаўсюджвання фэйкаў.
Аналіз і ацэнка медыятэкстаў	Мова медыя, роля і ўплыў медыя на асобу і грамадства, рэклама, прапаганда, маніпуляцыі, этыка і журналісцкія стандарты.	Дэкадаванне медыятэкстаў, крытычная ацэнка, распазнаванне няпраўды і маніпуляцыйных прыёмаў.	Крытычнае і рэфлексіўнае стаўленне да даступнай інфармацыі, цікавасць да этычных пытанняў і павага як да бяспекі, так і да ўстойлівага развіцця з пункту гледжання сваіх асабістых, сямейных, нацыянальных і глабальных інтарэсаў.
Стварэнне медыятэкстаў	Тэхналогіі стварэння медыятэкстаў, жанры медыя, свабода слова, аўтарскія правы, этычныя нормы карыстання медыяпрастораў.	Стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя тэкставай, графічнай, відэа- і аўдыя-інфармацыі.	Адказнае карыстанне тэхналогіямі стварэння, апрацоўкі і распаўсюджвання інфармацыі. Захаванне этычных норм, аўтарскіх правоў.
Новыя медыя: магчымасці для навучання	Сацыяльныя сеткі, месенджары, тэлеграм-каналы, чаты, боты. Тэхналогіі новых медыя, прычыны іх хуткага развіцця, перавагі і небяспекі; тролінг, кібербулінг.	Здольнасць інтэрактыўнага ўзаемадзеяння ў інфармацыйнай прасторы.	Цікавасць і далучэнне да спраў супольнасцяў і сетак з адукацыйнымі, культурнымі, сацыяльнымі і прафесійнымі мэтамі.
Развіццё медыякампетэнцый на ўроках	Планаванне ўрока, інтэграцыя медыя ў навучальны працэс. Медыя-інфармацыйныя кампетэнцыі.	Уменне планаваць урок з медыяадукацыйным зместам, каб ён не перашкаджаў набыццю прадметных ведаў.	Усведамленне каштоўнасці медыяадукацыі, унутраная патрэба ў развіцці.

ТЭКСТЫ ДЛЯ РАЗДРУКОЎКІ, ВІДЭА І ІНШЫЯ ДАПАМОЖНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ

Кожнае практыкаванне, матэрыял для раздрукоўкі, артыкул, відэа- і аўдыядадатак вы можаце знайсці ў электроннай форме на платформе медыятулкіт па адпаведных QR-кодах або актыўных спасылках у PDF версіі кнігі.

Каранавірус ці каронавірус?

11

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХТОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, мова медыя	30 хвілін	Беларуская мова	6-11	Правяпіс складаных назоўнікаў	Раздаткі інфаграфікі	
МЭТА Удзельнікі прааналізуюць інфаграфіку па правілах бяспекі пры пандэміі каранавіруса, знойдуць разыходжанні падачы інфармацыі ў розных СМІ, вызначаць найбольш важныя парады і аргументуюць свой выбар, навучацца правільна пісаць слова «каранавірус», абапіраючыся на правіла правяпісу складаных назоўнікаў.						

1. РАБОТА З КЛЮЧАВЫМ ПЫТАННЕМ

Настаўнік запытваецца ў вучняў: «Як правільна па-беларуску: карАнавірус ці карОнавірус?». Прапануе знайсці інфармацыю ў інтэрнэце. Пры пошуку ў інтэрнэце (ці на падрыхтаваных прыкладах, калі няма тэхнічнай магчымасці зрабіць пошук) навучэнцы бачаць, што розныя СМІ выкарыстоўваюць рознае напісанне гэтага слова. Настаўнік запытваецца: «Да чаго нам трэба звярнуцца, каб вызначыць правільны варыянт правяпісу гэтага слова?» Вучні агучваюць свае версіі (мазгавы штурм). Настаўнік фіксуе версіі і гаворыць, што дакладны адказ на пытанне будзе дадзены ў канцы ўрока.

2. ПЕРАКЛАД ІНФАГРАФІКІ

Вучні атрымліваюць заданне перакласці на беларускую мову інфаграфіку БелТА пра асноўныя сімптомы і меры перасцярогі ад карА(О)навіруса (можна па групах, можна індывідуальна).

Крытэрыі ацэнкі да перакладу:

1. Звярну ўвагу на пераклад абрэвіятур
2. Звярну ўвагу на тое, як па-беларуску гучаць паняцці і тэрміны, звязаныя з медыцынай.

3. ПАРАЎНАННЕ ПЕРАКЛАДУ

Пасля перакладу вучні атрымліваюць беларускамоўны варыянт інфаграфікі БелТА, супастаўляюць з уласным перакладам і ўдакладняюць у настаўніка правільнасць перакладу таго ці іншага слова. Падказка ад настаўніка: каб адказаць на пастаўленае ў пачатку пытанне, трэба ўспомніць правіла напісання хаця б гэтых двух слоў: «чАрнавокі» і «чОрнавалосы» (напісанне складаных назоўнікаў). Што гэта за правіла і як правільна пісаць агучанае ў пачатку ўрока слова? (КарАнавірус).

4. РАНЖЫР РЭКАМЕНДАЦЫЙ

Напрыканцы настаўнік прапануе праранжыраваць рэкамендацыі па мерах перасцярогі ад каранавіруса ад найбольш важнай да найменш важнай і патлумачыць свой выбар.

КАРАНАВІРУС COVID-19

Гэта ўзбуджальнік віруснай інфекцыі, які выклікае выразную інтэксацыю арганізма і праблемы з дыхальнай і стрававальнай сістэмамі.

Адрозненні каранавіруса COVID-19 ад астатніх вірусаў

ўспрымальнасць да COVID-19 не такая высокая, як да віруса грипу або ВРВІ

COVID-19 выклікае больш цяжкія наступствы

у адрозненне ад COVID-19, сезонны грип стрымліваць немагчыма

СІМПТОМЫ

галаўны боль з мляоснасцю і агульнай слабасцю

адчувальнае здаўленасць у грудзях

тахікардыя

павышэнне тэмпературы

сухі кашаль

боль у горле

задышка

дыярыя

Рэкамендацыі ў сувязі з успышкай каранавіруснай інфекцыі COVID-19

пазбягаць цесных кантактаў з людзьмі з сімптомамі ОРІ

мыць рукі з вадкім мылам і вадой не менш за 20 секунд

выкарыстоўваць антысептычныя сродкі на спіртавой аснове

праводзіць гігіену рук, асабліва перад дэкананнем да рота, носа або вачэй, а таксама пасля кантакту з поручнямі, дзвернымі ручкамі

пры чханні або кашлі прыкрываць рот і нос папяровай сурвэткай

выкарыстоўваць маску пры наведванні шматлюдных месцаў, мяняць яе кожныя 2 гадзіны

піць больш вадкасці

рэгулярна праветрываць і ўвільгатняць паветра ў памяшканні, у якім знаходзіцеся

Крыніцы: СААЗ, Міністэрства аховы здароўя.

© Інфаграфіка БЕЛАТА

КОРОНАВИРУС COVID-19

Это возбудитель вирусной инфекции, который вызывает выраженную интоксикацию организма и проблемы с дыхательной и пищеварительной системами.

Отличия коронавируса COVID-19 от остальных вирусов

восприимчивость к COVID-19 не такая высокая, как к вирусу гриппа или ОРВИ

COVID-19 вызывает более тяжелые последствия

в отличие от COVID-19, сезонный грипп сдерживать невозможно

СИМПТОМЫ

головные боли с тошнотой и общей слабостью

ощущение сдавленности в груди

тахикардия

повышение температуры

сухой кашель

боль в горле

одышка

диарея

Рекомендации в связи со вспышкой коронавирусной инфекции COVID-19

избегать тесных контактов с людьми с симптомами ОРІ

мыть руки с жидким мылом и водой не менее 20 секунд

использовать антисептические средства на спиртовой основе

проводить гигиену рук, особенно перед касанием рта, носа или глаз, а также после контакта с поручнями, дверными ручками

при чихании или кашле прикрывать рот и нос бумажной салфеткой

использовать маску при посещении людных мест, менять ее каждые 2 часа

пить больше жидкости

регулярно проветривать и увлажнять воздух в помещении, в котором находитесь

Источники: ВОЗ, Минздрав.

© Інфаграфіка БЕЛАТА

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Пры выкананні практыкавання вучні могуць карыстацца электроннымі перакладчыкамі ці электроннымі слоўнікамі.

АЎТАР

- Юрась Каласоўскі

Аргументавана пра Covid-19

13

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Ацэнка інфармацыі, стварэнне тэксту	90 хвілін	Трэнінг	7-11, дарослыя	Аргумент	Доступ да інтэрнэту, аркушы паперы	
МЭТА Удзельнікі будуць ведаць структуру аргумента і логіку яго выбудоўвання; змогуць аргументавана і пераканаўча выказацца па праблеме Covid-19; на падставе аналізу розных сайтаў і ведання структуры аргумента змогуць стварыць медыяпаведамленне.						

1. ВЫКЛІК

Трэнер:

Адным з важных уменняў медыяпісьменнага чалавека з'яўляецца ўменне падбіраць важкія аргументы ў абарону сваёй пазіцыі, бачыць і ацэньваць якасць аргументаў у медыятэкстах для таго, каб прыняць адказныя рашэнні.

Трэнер:

Параўнайце два выказванні:

1. Абараніцца ад захворвання на ковід можна, націраючы скуру кунжутным алеем;
2. Знішчыць вірус на паверхні прадметаў паводле Сусветнай арганізацыі аховы здароўя можна пры апрацоўцы іх некаторымі хімічнымі рэчывамі, сродкамі дэзынфекцыі на аснове хлору, эфірнымі раствора-
ральнікамі, растворамі 75% спірта.

Якія асноўныя элементы, на Ваш погляд, павінна ўтрымліваць аргументаванае выказванне? Якія фактары ўплываюць на павышэнне ўзроўню аргументацыі? (канкрэтныя факты, даследванні, эксперты ў гэтай галіне, уплывовыя арганізацыі...)

Метад «Мазгавы штурм»:

У якім з двух варыянтаў утрымліваюцца элементы аргументаванага выказвання? Назавіце іх.
(Трэнер запісвае на дошцы).

Пасля ўдзельнікі абмяркоўваюць гэтыя элементы і робяць выснову.

Такім чынам, пошук аргументаў і іх ацэнка дазваляюць зрабіць выснову аб праўдзівасці інфармацыі.

2. АСЭНСАВАННЕ

Міні-лекцыя па структуры аргумента.

Трэнер тлумачыць, што такое аргумент і яго структура.

Аргумент — гэта сцвярдзенне, з дапамогай якога вылучаецца ідэя, правільная пабудова якога дапамагае пераканаць у правільнасці ідэі.

Аргумент будзецца па сістэме. **ЗТПЗ** — заява, тлумачэнне, падтрымка, заключэнне.

Заява — вылучаецца ідэя, думка.

Тлумачэнне — даецца тлумачэнне заявы, якое пачынаецца са слоў «таму, што ...»

Падтрымка — доказы заявы ў выглядзе фактаў, цытат першакрыніц, статыстычных дадзеных, меркаванняў экспертаў у гэтай галіне, з дапамогай логікі.

Заклучэнне — выснова. Звычайна пачынаецца са слоў «такім чынам», «робячы выснову», і ў канцы абавязкова паўтараецца заява.

Напрыклад,

З: Я не пайду ў кафэ на сустрэчу з аднакласнікамі.

Т: Падчас пандэміі гэта небяспечна.

П: За суткі (дадзеныя Міністэрства аховы здароўя на 13.03.2021) у Рэспубліцы Беларусь зарэгістравана 1 тыс. 182 пацыенты з COVID-19, таму Міністэрства аховы здароўя рэкамендуе не выходзіць з дому і не сустракацца з іншымі людзьмі без жыццёва важнай неабходнасці; адкласці святкаванні дзён нараджэння і іншых святаў.

З: Такім чынам, каб не захварэць, я не пайду на сустрэчу ў кафэ.

3. РАБОТА Ў ГРУПАХ

Удзельнікі трэнінгу дзеляцца на мікрагрупы. Кожнай групе трэнер прапануе тэмы для фармулявання аргументаваных выказванняў:

Група 1: Узбуджальнікам COVID-19 з'яўляецца вірус. НЕ бактэрыя.

Група 2: Інтэрнэт-крыніцы, артыкулы пра каранавірус і яго штамы неабходна правяраць (як і любую інфармацыю).

Група 3: Ужыванне алкаголю не абараняе ад COVID-19 і можа быць небяспечным.

Група 4: Удыханне пароў хлору або ўвядзенне ў арганізм іншых дэзынфектантаў не абараняе ад COVID-19 і можа быць небяспечным.

Група 5: Заражэнне новай каранавіруснай інфекцыяй не азначае, што чалавек становіцца пажыццёвым носьбітам віруса.

ДЛЯ ПОШУКУ АРГУМЕНТАЎ МОЖНА ПРАПАНАВАЦЬ РЭСУРСЫ:

4. ПРЕЗЕНТАЦЫЯ І АЦЭНКА АРГУМЕНТАВАНЫХ ВЫКАЗВАННЯЎ

Удзельнікі зачитваюць свае аргументы.

Узаемаацэнка па крытэрыях:

Ці была выразна сфармулявана думка? (Заяўленне)

Ці адбылося тлумачэнне заяўлення?

Ці былі прадстаўлены факты, цытаты першакрыніц, статыстычныя дадзеныя ўплывовых арганізацый?

Ці прагучала выснова?

5. ДАДАТКОВАЕ ЗАДАННЕ

Трэніроўка ў выбудоўванні аргументаваных выказванняў па матэрыялах.

Трэнер прапануе для работы два артыкулы на выбар:

1. Заявление ВОЗ по вопросу о безопасности вакцины против COVID-19 компании AstraZeneca

1. ООН: коронавирус отбросил назад эмансипацию, вернув женщин на кухню

1. Прачытаць матэрыял (індывідуальна) — 10 хвілін.
2. Паспрабаваць знайсці ў матэрыяле ўсе элементы аргументаванага выказвання (ад сцвярджэння да заключэння) — 10 хвілін.
3. Аб'яднаўшыся ў групы, падзяліцца вынікамі самастойнай дзейнасці — 10 хвілін.
4. Выбудаваць (пісьмова) адзін найбольш поўны ланцужок аргументацыі.
5. Прадэманстраваць прадукт сваёй дзейнасці іншым групам.
6. Абмеркаванне атрыманых вынікаў (з пункту гледжання паўнаты, лагічнасці і несупярэчлівасці элементаў).

Прыклад:

Заява: “Некоторые страны Европейского союза временно приостановили использование вакцины против COVID-19 компании AstraZeneca”.

Тлумачэнне: В связи с сообщениями о редких случаях тромбоза у лиц, получивших инъекции указанной вакцины. Однако вакцинация против COVID-19 не предотвращает развитие других заболеваний или смерть от других причин.

Падтрымка: ВОЗ находится в постоянном контакте с Европейским агентством по лекарственным средствам и органами регулирования по всему миру и ведет обмен наиболее актуальной информацией о безопасности вакцин против COVID-19. В настоящий момент Глобальный консультативный комитет по безопасности вакцин выполняет тщательный анализ последних данных, касающихся безопасности вакцины компании AstraZeneca. По завершении этого анализа ВОЗ незамедлительно представит его результаты общественности.

Заклучэнне: На текущий момент ВОЗ считает, что преимущества использования вакцины компании AstraZeneca перевешивают существующие риски.

Закончыце сказ:

«Для таго, каб спраўдзіць інфармацыю пра COVID-19, неабходна...»

«Для таго, каб пераканаўча выказацца па праблеме..., варта...»

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне развівае крытычнае мысленне, уменне ацэньваць і рабіць адказны выбар, можа выкарыстоўвацца як у дарослай аўдыторыі, так і ў рабоце з вучнямі сярэдняга і старэйшага ўзросту на ўроках гуманітарнага, прыродазнаўчага цыклу, падчас класнай, інфармацыйнай гадзіны. Занятак праводзіцца ў адпаведнасці з тэхналогіяй развіцця крытычнага мыслення (Reading and Writing for Critical Thinking). Аўтары Ч. Тэмпл, К. Мэрэдйт, Дж. Сціл.

АЎТАР

- Алена Радзевіч

Вакцыны супраць каранавіруса: як справы ў Беларусі і ў свеце

16

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук і аналіз інфармацыі	45 хвілін	Класная гадзіна	8-11	Вакцынацыя супраць каранавіруса	Праектар, тэлефоны з выхадам у інтэрнэт	
МЭТА						
Вучні даследуюць, як ідзе працэс вакцынацыі ў Беларусі, параўнаюць з іншымі краінамі, выкажуць меркаванні аб прычынах адрозненняў.						

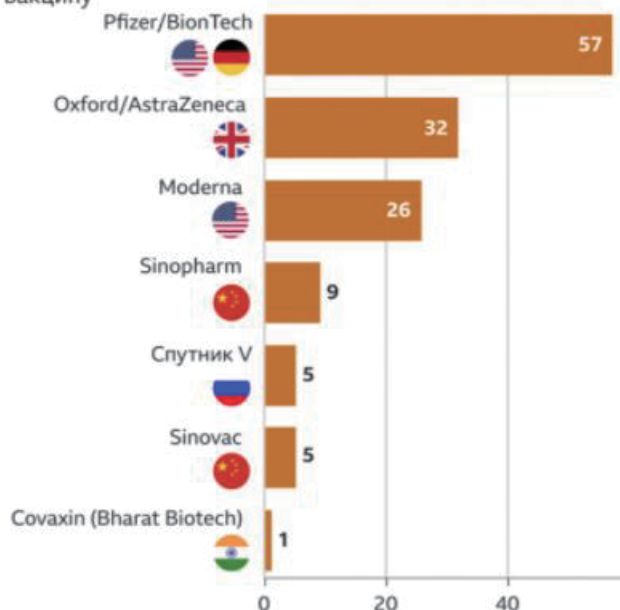
1. ЯКІЯ ВАКЦЫНЫ НАЙБОЛЬШ РАСПАЎСЮДЖАНЫЯ?

Настаўнік звяртае ўвагу вучняў на супярэчлівую інфармацыю ў медыя пра вакцыны ад каранавіруса, якую нават называюць “вайной вакцын” і прапануе правесці міні-даследванне пра вакцынацыю.

Вучні атрымліваюць для работы інфаграфіку пра распаўсюджванне вакцын у свеце і адказваюць на пытанні

Какая вакцина наиболее распространена?

Количество стран и территорий, использующих каждую вакцину

Якія вакцыны найбольш распаўсюджаныя ў свеце?

У якіх краінах яны распаўсюджаныя?

Ці ёсць у беларусаў шанец атрымаць прышчэпку найбольш папулярнымі вакцынамі? Чаму вы так думаеце?

2. ЯКІЯ ПРАГНОЗЫ ПА ВАКЦЫНАЦЫІ?

Настаўнік прапануе інфаграфіку “Прагназаваны графік вакцынацыі супраць COVID-19” і пытанні да яе.

Вучні аналізуюць інфаграфіку і адказваюць на пытанні да яе.

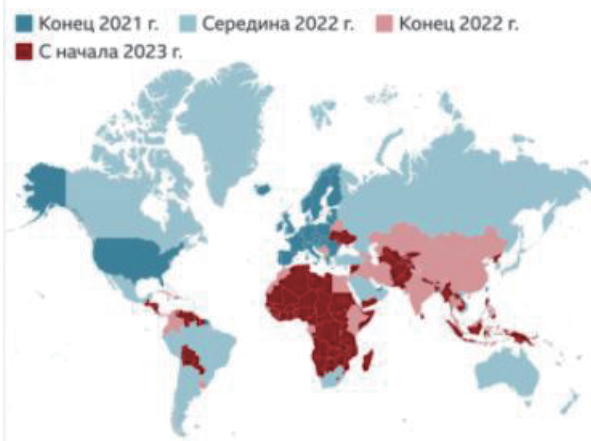
Калі ў Беларусі будзе праведзена вакцынацыя згодна прагнозу?

Да якой групы краін адносіцца Беларусь па гэтаму прагнозу? Чаму так сталася?

Прогнозируемый график вакцинации против Covid-19

3. ЯК ПРАЦЭС ВАКЦЫНАЦЫІ ІДЗЕ Ў РОЗНЫХ КРАІНАХ?

Настаўнік прапануе праверыць інфармацыю па Беларусі, краінах-суседках і іншых краінах і выкарыстаць для гэтага глабальныя інфармацыйныя рэсурсы, дзе звесткі пастаянна збіраюцца і абнаўляюцца (напрыклад, сайт “Our World in Data”). Медыя bbc.com прадставіла форму, у якой проста знайсці інфармацыю пра ўсе краіны свету ў тым ліку і пра Беларусь.

Настаўнік прапануе вучням выбраць некалькі краін, з якімі можна параўнаць вакцынацыю ў Беларусі. Вучні запаўняюць табліцу, у якой пазначаюць па выбраных краінах пачатак вакцынацыі, колькасць прышчэпленых, колькасць доз на 100 чалавек, тып вакцыны.

4. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ І ДЫСКУСІЯ

Адбываецца прадстаўленне, параўнанне і абмеркаванне даных з табліц.
Вучні адказваюць на наступныя пытанні:

Як вы думаеце, які з паказчыкаў у найбольшай ступені сведчыць пра поспех ці няўдачу вакцынацыі ў краінах?

Якія асаблівасці вы заўважылі ў выкарыстанні тыпаў вакцыны?

Чым яны тлумачацца?

Якую выснову можна зрабіць з параўнальнай табліцы?

Чым тлумачыцца такая розніца ў паказчыках вакцынацыі?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Магчыма работа ў групах: кожная група выбірае ці атрымлівае ад настаўніка спіс краін, напрыклад, краіны-суседкі Беларусі, краіны, у якіх колькасць насельніцтва блізкая да Беларусі, постсавецкія краіны. Пасля абмеркавання вынікаў табліц мэтазгодна арганізаваць дыскусію.

АЎТАР

- Наталля Ільніч

Прамянёвая дыягностыка пры COVID-19

18

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Надзейнасць крыніц інфармацыі, факты і меркаванні, навінавая пісьменнасць	10 хвілін	Фізіка	11	Шкала электрамагнітных хваляў. Іанізуючыя выпраменьванні. Асновы дазіметрыі	Мультымедыя для паказу відэароліка	
МЭТА Вучні параўноўваюць два медыяпаведамленні, вучацца крытычна ацэньваць навінавую інфармацыю, адрозніваць факты ад меркаванняў.						

1. ПРАГЛЯД ДВУХ МЕДЫЯПАВЕДАМЛЕННЯЎ

Настаўнік прапаноўвае пазнаёміцца з двума медыяпаведамленнямі:

1. Што больш шкоднае - рэнтген, МРТ ці КТ? (глядзець першыя 2.40 хвілін)

2. КТ ці рэнтген лёгкіх: што лепш?

2. АНАЛІЗ КАНТЭНТУ

Настаўнік арганізуе дыскусію для аналізу прагледжанага кантэнту.

Заданні і пытанні для аналізу (магчымыя адказы):

1. Чым адрозніваюцца гэтыя паведамленні? На якую мэтавую аўдыторыю яны разлічаны?
2. Чаму яны набылі шмат праглядаў менавіта зараз (у час пандэміі)?
3. Знайдзіце ў прадстаўленых матэрыялах факты і меркаванні. Абгрунтуйце свой выбар.
4. Што можна сказаць пра экспертаў у першым і другім выпадку? Ці ёсць такая спецыяльнасць "Прафілактыка розных захворванняў"? (У першым выпадку студэнтка, пра якую вядома, што яна вучыцца ў медуніверсітэце, але доказ гэтаму — толькі здымкі на яго фоне. Менавіта такой спецыяльнасці няма. Калі пачытаць інфармацыю на сайце ўніверсітэта, то там ёсць "медыка-прафілактычная справа". У другім выпадку падаецца дакладная поўная інфармацыя пра спецыялізацыю і месца работы аўтара).
5. Якія ёсць памылкі ў першым выпадку? («КТ дае недакладную выяву», наадварот КТ дае трохмерныя якасныя здымкі. «Трэба тыдзень правесці пад рэнтгенаўскім выпраменьваннем, каб атрымаць вялікую дозу».
- Насамрэч досыць пары гадзін).
6. Што лепш: КТ ці рэнтген? Абгрунтуйце ваш адказ?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Для прагляду відэароліка і матэрыялаў сайта можна выкарыстоўваць смартфон.

АЎТАРЫ

- Аляксандр і Эла Якубоўскія

Як COVID-19 выглядае ў інфаграфіцы?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, мэтавая аўдыторыя	45 хвілін	Мед-падрыхтоўка	10-11	Паветрана-кропельныя інфекцыі	Раздрукаваныя выявы інфаграфікі, лісты паперы, алоўкі, маркеры, старыя часопісы з малюнкамі, нажніцы, клей	
МЭТА Вучні аналізуюць гатовую інфаграфіку, вызначаюць мэтавую аўдыторыю для кожнай; Ствараюць уласную інфаграфіку, вучацца пераносіць паведамленні з адной знакавай сістэмы ў іншую.						

1. УВОДЗІНЫ

Настаўнік распавядае вучням, што такое інфаграфіка.

Інфаграфіка — не проста графічнае прадстаўленне інфармацыі, а спецыфічны медыятэкст:

- выкарыстоўваецца там, дзе аб'ёмную і складаную інфармацыю трэба прадставіць кампактна і выразна;
- запатрабавана там, дзе трэба паказаць алгарытм работы чаго-небудзь, суадносіны прадметаў і фактаў у часе і прасторы, прадэманстраваць тэндэнцыю, паказаць, як што выглядае.

Работа з інфаграфікай уяўляе сабой перш за ўсё «пераклад» інфармацыі з адной сістэмы знакаў у іншую (схема, табліца, дыяграма, выява, тэкст).

2. АНАЛІЗ ГАТОВАЙ ІНФАГРАФІКІ

Настаўнік дэманструе гатовую інфаграфіку, а потым просіць вучняў вылучыць: тэзіс, мэту, праблему, якую адлюстроўвае дадзеная інфаграфіка.

Клас дзеліцца на тры групы, кожная атрымлівае сваю выяву інфаграфікі пра COVID. Удзельнікі групы шукаюць адказы на прапанаваныя пытанні:

1. Для якой мэтавай аўдыторыі створана інфаграфіка? Аргументуйце.
2. Якую праблему адлюстроўвае?
3. Дзе можа быць размешчана?
4. Вылучыце тры асноўныя тэзісы.
5. Прыдумайце тры пытанні для сваіх аднакласнікаў, адказы на якія можна знайсці з дапамогай дадзенай інфаграфікі.

Далей кожная група прэзентуе свае адказы. Інфаграфіка на экране для ўсяго класа.

3. СТВАРЭННЕ ЎЛАСНАЙ ІНФАГРАФІКІ

Настаўнік прапануе групам стварыць сваю інфаграфіку згодна з парадзімі памятки па тэмах:

- 1 група: «Як засцерагчыся ад каранавіруса ў школе»
- 2 група: «Як засцерагчыся ад каранавіруса дома»
- 3 група: «Як засцерагчыся ад фэйкаў пра каранавірус»

Памятка групам для стварэння інфаграфікі:

Першы крок — вызначыце мэты і задачы, якія неабходна дасягнуць з дапамогай інфаграфікі.

Другі крок — разбіце інфармацыю на раздзелы, часткі, пункты. Кожны раздзел — асобны малюнак або графік. Падбярыце патрэбныя візуальныя вобразы, якія знаёмыя і часта выкарыстоўваюцца вашай аўдыторыяй.

Трэці крок — стварыце фокус, гэта значыць, прыдумайце гісторыю, асноўную візуальную метафару, вакол якой будзе будавацца інфаграфіка. Гісторыя павінна быць прастай і ўсім вядомай.

Інфаграфіку можна намалюваць, а гатовыя малюнкi — выразаць са старых часопісаў.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Калі ёсць магчымасць, можна прапанаваць стварыць інфаграфіку з дапамогай камп'ютарных праграм.
Можна выкарыстоўваць на класнай гадзiне, калі разглядаць праблему COVID.

АЎТАРЫ

- Эла і Аляксандр Якубоўскія

ГАТОВАЯ ІНФАГРАФІКА ДЛЯ АНАЛІЗУ

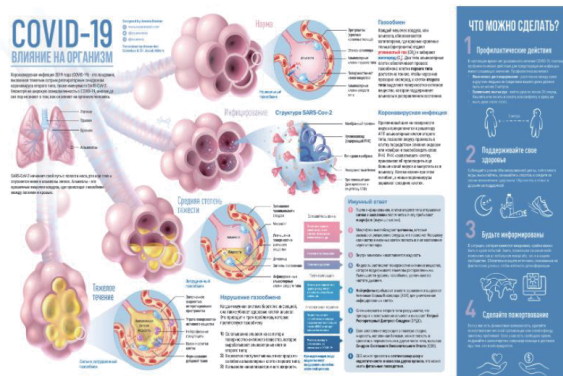
1 група

2 група

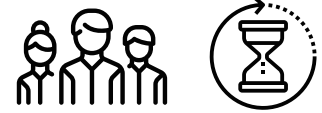
3 група

КАРНАВИРУС COVID-19

Актуальнае аб каранавірусе: ствараем чэк-лісты

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Аналіз інфармацыі	45 хвілін	Выхаваўчы занятак	5-11	Што мы ведаем аб каранавірусе?	Артыкулы аб каранавірусе	
МЭТА						
Навучэнцы прадэманструюць уменні працаваць з тэкстамі, навучацца вызначаць у тэкстах самае галоўнае і значнае, створаць чэк-лісты па праблеме						

1. ПАГЛЫБЛЕННЕ Ё ПРАБЛЕМУ

Настаўнік прапануе вучням распавесці аб праблеме пад назвай «Каранавірус». Настаўнік цікавіцца ў навучэнцаў, адкуль яны бяруць інфармацыю, як вызначаюць, што яна праўдзівая і не супярэчлівая.

2. ПАСТАНОЎКА ТВОРЧАЙ ЗАДАЧЫ

Настаўнік прапануе вучням сістэматызаваць веды аб каранавірусе і на падставе аналізу медыя стварыць ЧЭК-ЛІСТЫ па тэмах:

- «Сімптомы каранавіруса»,
- «Прафілактыка каранавіруса» (у сям'і, у школе, на вуліцы, у грамадскіх месцах),
- «Лячэнне каранавіруса» (лёгкае форма захворвання),
- «Значныя факты аб каранавірусе»,
- «Мае дзеянні пры эпідэміі каранавіруса» (у сям'і, у школе, на вуліцы).

Настаўнік дзеліць вучняў на творчыя групы па 4-5 чалавек.

Кожная група атрымлівае тэму (ці выбірае сама) і на працягу 15-20 хвілін стварае чэк-ліст.

3. СТВАРЭННЕ ЧЭК-ЛІСТОЎ

Праца з медыяінфармацыяй можа весціся па-рознаму:

- вучні самі вызначаюць, якімі крыніцамі карыстацца;
- вучням прапануецца інфармацыя ў выглядзе артыкулаў, з якіх яны павінны ўзяць патрэбную інфармацыю для стварэння чэк-лістоў.

Чэк-ліст — гэта спіс падказак, дзеянняў, парадаў. Сэнс чэк-ліста — стварэнне аптымальнага пераліку з'яў, прыкмет, дзеянняў і г.д.

Алгарытм працы над стварэннем чэк-ліста:

1. Прачытаць інфармацыю аб праблеме.
2. Вызначыць у тэксце пазіцыі, якія адпавядаюць абранай тэме.
3. Сфармуляваць вызначаныя пазіцыі каратка, лаканічна, з захаваннем сэнсу ў выглядзе пунктаў.
4. Ранжыраваць сфармуляваныя пункты.
5. Запісаць пункты ў выглядзе чэк-ліста (звычайна ў чэк-лісце ёсць не толькі пункты ў выглядзе правіл, дзеянняў, законаў, а і месца для таго, каб можна было памесціць нейкім знакам датычнасць да гэтага пункта,

4. ПАДВЯДЗЕННЕ ВЫНІКАЎ ТВОРЧАЙ РАБОТЫ

Кожная група прэзентуе свой чэк-ліст, адказвае на пытанні вучняў класа.

5. РЕФЛЕКСІЯ

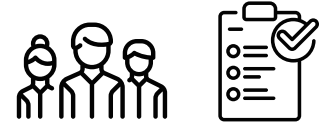
Настаўнік запытваецца ў вучняў, для якой мэтавай аўдыторыі падыходзіць іх чэк-ліст, ці была карыснай праца над стварэннем чэк-лістоў; з якімі праблемамі яны сутыкнуліся ў працэсе аналізу інфармацыі; якія парады можна прапанаваць аднакласнікам у рабоце з інфармацыяй.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Вучням можна даць дамашняе заданне знайсці інфармацыю па тэме. Вучні прыносяць з сабой артыкулы, з якімі працуюць. У гэтым выпадку настаўніку абавязкова трэба разам з вучнямі прааналізаваць крыніцы інфармацыі, якімі яны будуць карыстацца.

■ **АЎТАР** Міхась Кудзейка

INFODEMIC

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Крыніцы інфармацыі і іх надзейнасць, фактчэкінг, навінавая пісьменнасць	45 хвілін	Замежная мова	8-10	Healthy lifestyle. News	Гаджэты з выходам у інтэрнэт	
МЭТА						
Вучні змогуць самастойна прааналізаваць інфармацыю з розных крыніц, стварыць відэаролік / навінавы артыкул па пэўнай тэме.						

1. УВОДЗІНЫ Ў ТЭМУ

У пачатку ўрока настаўнік прапануе навучэнцам абмеркаваць паняцці «misinformation» (памылковая /недакладная інфармацыя), «disinformation» (імкненне наўмысна ўвесці ў зман каго-небудзь, выкарыстоўваючы ілжывую інфармацыю) і «fake news» (навіны, якія не з'яўляюцца праўдзівымі).

2. АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік прапануе адказаць вучням на пытанні:

- Can you give any examples of misinformation and disinformation from your personal experience?
- Have you come across any misinformation, disinformation or fake news about COVID-19?
- Why do you think people try to mislead others with fake news and disinformation?
- What is the best way to make sure our information is correct?

3. РАБОТА Ў ГРУПАХ

Настаўнік аб'ядноўвае вучняў класа ў чатыры групы, тлумачыць, што на работу ў іх будзе 10 хвілін. Вучні працуюць з адным з чатырох сайтаў і спрабуюць ацаніць яго празрыстасць і рэlevantнасць, адказваючы на пытанні:

- Does the site reveal who is in charge of content (such as its editor)?
- Does the site clearly label advertising?
- Does the site provide the names of content creators, along with either contact or biographical information?
- Does the site gather and present information responsibly?
- Does the site handle the difference between news and opinion responsibly?
- Does the site avoid deceptive headlines?

Прыкладныя спасылкі:

4. РАБОТА З ІНТЭРНЭТ-КРЫНІЦАМІ

Вучні атрымліваюць заданне высветліць, ці з'яўляецца наступнае паведамленне праўдай або фэйкам:

«Мая сяброўка з Ірландыі даслала мне сёння наступнае паведамленне:

«Hooray! Good news! Treatment that can cure people of the coronavirus has been discovered!

It's called Miracle Mineral Solution!» «What's your opinion: is it true? Why?»

Настаўнік прапануе даследаваць гэта сцвярджанне, знайсці тры дакладныя крыніцы, дзе ўзнімаецца гэта тэма, растлумачыць, што гаворыцца ў кожнай з крыніц, і прывесці аргументы наконт праўдзівасці навіны, выкарыстоўваючы пытанні з практыкавання вышэй.

План для адказу:

Source 1/2/3

Name:

Why is this source credible?

What does the source say?

Conclusion

Вучні ў групах даюць адказ на пытанне: «Is Miracle Mineral Solution a cure for coronavirus?»

5. ПРЕЗЕНТАЦЫЯ І АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік знаёміць вучняў з тэрмінам «bias».

Let's start with the idea of bias. Imagine you see a new story about a person that only shows negative information about that person and omits any positive information. This would be an unfair news story, of course. This is an example of bias.

Bias means showing an opinion about something that is not based on all of the facts.

Настаўнік просіць падабраць адпаведнік тэрміну «bias» у беларускай мове. («прадзятасць»)

Настаўнік аб'ядноўвае вучняў класа ў дзве групы, тлумачыць заданне. Навучэнцы ствараюць паралельна два навінавыя паведамленні, выкарыстоўваючы папярэдні артыкул пра COVID-19 з сайта, які яны аналізавалі. Навіны могуць быць створаны ў відэафармаце ці тэкставым фармаце, у залежнасці ад таго, што лепш падыходзіць для класа.

Група 1

Навучэнцы бяруць з артыкула пяць фактаў, якія яны знайшлі, і перафразуюць іх такім чынам, каб усё выглядала як мага больш страшна. Яны не павінны прыдумляць факты, але могуць адбіраць іх або апускаць ключавыя дэталі. Іх выбар слоў павінен быць драматычным і выклікаць як мага больш страху ў чытача або гледача. Напрыклад, замест таго, каб сказаць: «A second person has been found to have the virus», навучэнцы могуць сказаць: «The virus is now affecting twice as many people». Пажадана падаць крыніцы гэтых фактаў.

Група 2

Навучэнцы перапісваюць зыходны артыкул, прадставіўшы толькі пяць фактаў, пры гэтым ім трэба стварыць пазітыўны аптымістычны пасыл. Факты можна адбіраць, змяняць у іх акцэнты, але нельга прыдумляць новыя. Яны павінны паспрабаваць распавесці чытачу або гледачу пра крыніцы ўсіх пяці фактаў, калі гэта магчыма.

Пры праглядзе відэаролікаў / навінавых артыкулаў для абмеркавання класу прапануюцца крытэрыі ацэнкі відэароліка, якія вучні атрымалі разам з заданнем.

Вучні, якія здымалі ролікі, адказваюць на пытанні аднакласнікаў.

6. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік арганізуе сумесны аналіз творчых работ і рэфлексію. Пытанні для абмеркавання:

- Why does bad news sometimes spread faster than truth?
- What are some habits we should adopt to make sure we get the best information about COVID-19?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Можна падабраць для работы ў групах замест артыкулаў актуальныя паведамленні пра COVID-19 у фармаце відэа, але прытрымлівацца патрабаванняў праграмы на конт іх працягласці.

АЎТАР

- Таццяна Фадзіна

Навошта карона ў рэкламе падчас пандэміі?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, рэклама, уплыў медыя на асобу і грамадства	10 хвілін	Грамада-знаўства	10	Сацыяльная камунікацыя	Постар рэкламы, схема камунікацыі	
МЭТА Удзельнікі прааналізуюць рэкламны медыятэкст, вылучаць яго меседж, спецыфіку слогану і тып рэкламы.						

1. РАБОТА СА СХЕМАЙ КАМУНІКАЦЫІ

Настаўнік стварае групы (па 5-6 чалавек), якім прапануе ўважліва разгледзець прадстаўлены рэкламны постар і адказаць на пытанні схемы камунікацыі.

1	Хто? (перадае паведамленне)	Камунікатар
2	Што? (перадаецца)	Паведамленне (тэкст)
3	Як? (ажыццёўшца перадача)	Канал
4	Каму? (накіравана паведамленне)	Аўдыторыя
5	З якім эфектам?	Зваротная сувязь

Запланаваны вынік:

Камунікатар — камерцыйная кампанія «Pizza Hut».

Паведамленне — рэкламнае паведамленне ў выглядзе плаката са спалучэннем візуальнай выявы і тэксту.

Канал перадачы — візуальная рэклама на білбордзе.

Аўдыторыя — імкненне да ахопу максімальна шырокай аўдыторыі, гэта людзі, якія праходзяць па вуліцы (рознага ўзросту, нацыянальнасці і г.д.). Вузкія мэтавыя групы не пазначаныя.

Чаканы эфект. Прасоўванне новага тавару, фарміраванне яго пазнавальнасці, павышэнне прывабнасці брэнда ў вачах пакупнікоў, павелічэнне продажаў як дадзенага тавару, так і павелічэнне колькасці наведвальнікаў сеткі піцэрыі, нават калі яны купляюць тут іншы тавар.

2. АБМЕРКАВАННЕ ТЫПУ, МЕСЕДЖУ І СПЕЦЫФІКІ СЛОГАНУ РЭКЛАМЫ

Настаўнік прапануе абмеркаваць наступныя пытанні (выступаюць прадстаўнікі груп).

Да якога тыпу рэкламы адносіцца рэкламны плакат?

Гэта камерцыйная рэклама, якая інфармуе аб з'яўленні новага тавару.

Вызначыце меседж дадзенага плаката. У чым заключаецца спецыфіка слогана, абранага для гэтай рэкламнай кампаніі? Што ён азначае?

Меседж гэтай рэкламы вызначаецца выкарыстаннем візуальных і тэкставых сродкаў. Новая піца называецца «Піца Карона», падаецца яна на аксамітнай чырвонай падушцы, што з'яўляецца адсылкай да каралеўскіх традыцый і павінна падкрэсліць статуснасць і абранасць яе спажываўца. Слоган «Падзяляй і ўладар!» у дадзеным кантэксце адсылае да таго, што падзяляючы гэтую піцу (разразаючы яе), чалавек дэманструе свой статус, паказвае, што можа сабе дазволіць рэчы для "абраных".

Таксама сама назва піцы і выява кароны абыгрывае актуальную для 2020-2021 гадоў тэму: пандэмію COVID-19, выкліканую каранавірусам. У народзе яе таксама называюць «эпідэміяй кароны».

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Падчас падрыхтоўкі да занятку можна зрабіць падборку з рэкламных медыятэкстаў тавараў і паслуг, дзе абыгрываецца тэма пандэміі каранавіруса.

- **АЎТАР** Надзея Кушнер

Жыццё пасля Covid - 19

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, дэкадаванне, уплыў медыя на асобу і грамадства	35 хвілін	Замежная мова	11	Ecology	Доступ у інтэрнэт	

МЭТА

Вучні прааналізуюць медыятэкст пра пандэмію каранавіруса, знойдуць разыходжанні падачы інфармацыі ў розных СМІ, выкажуць меркаванні аб прычынах адрозненняў і адкажуць на ключавое пытанне «Ці жадаеце вы, каб планета вярнулася да НАРМАЛЬНАГА жыцця, якое было да пандэміі? І што хаваецца за словам «нармальнае»?»

1. АБМЕРКАВАННЕ ДАМАШНЯГА ЗАДАННЯ

Абмеркаванне роліка. Навучэнцы па чарзе каментуюць прагледжаны дома ролік «Can the coronavirus help save the planet?» і выказваюць меркаванні па прынцыпе «было — стала» (спасылка №1).

2. РАБОТА З КЛЮЧАВЫМ ПЫТАННЕМ

Настаўнік запытваецца ў вучняў: «Ці жадаеце вы, каб планета вярнулася да НАРМАЛЬНАГА жыцця, якое было да пандэміі? І што хаваецца за словам «нармальнае»?»

Вучні агучваюць свае версіі (мазгавы штурм).

Настаўнік фіксуе іх і выказвае меркаванне, што дакладны адказ на пытанне будзе дадзены ў канцы ўрока.

3. ПРАГЛЯД ВІДЭАРОЛІКА

Пасля абмеркавання настаўнік аб'ядноўвае вучняў у групы ці пары і прапануе ім прагледзець ролік «MAN 2020» (адна хвіліна). Навучэнцы глядзяць відэа, вызначаюць асноўны яго пасыл.

(While humans were sick, the planet had a chance to heal. But when life returns to «normal», humans might ruin all the progress they made).

4. УДАКЛАДНЕННЕ ВЕДАЎ

Паўторны прагляд відэа. Мэта — пошук станоўчых змен у жыцці планеты і людзей.

(The smog disappears; there's no traffic; you can hear the sounds of animals; animals move into new places)

Абмеркаванне ў парох іншых прыкладаў змены клімату ў лепшы бок.

5. ПРАГЛЯД ВІДЭАРОЛІКА

Настаўнік прапануе вучням паглядзець ролік «The animals taking over cities while the world is in lockdown» і параўнаць інфармацыю.

6. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ І ДЫСКУСІЯ

1. Вучні параўноўваюць і абмяркоўваюць даныя з трох відэа. Пасля іх выступлення настаўнік задае пытанні:

Do you think these positive changes will last beyond the pandemic? Yes/No/Maybe.

How realistic do you think the future goals? Why (not)?

Do you think climate strikes need to start again?

Should we be different in the future?

2. Кожны вучань адказвае на ключавое пытанне.

7. ДАМАШНЯЕ ЗАДАННЕ

Настаўнік прапануе ў якасці дамашняга задання напісаць план па аднаўленні жыцця на планеце пасля COVID.

Крытэрыі:

- апісаць станоўчыя бакі змен у паводзінах людзей;
- апісаць негатыўныя наступствы вяртання да «нармальнага жыцця».

Дадатковы бонус: прадставіць заданне ў фармаце відэа-, аўдыяфайлу.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Напярэдадні ўрока ў якасці дамашняга задання настаўнік прапануе прааналізаваць відэа пра наступствы пандэміі (спасылка №1) і знайсці не менш як 7 прыкладаў "было" і "стала" (жыццё на планеце да пандэміі і пасля яе).

АЎТАР

- Вольга Лях

Лятучыя чарапахі – гэта...

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Фэйк, дэзынфармацыя	45 хвілін	Выхаваўчы занятак	3-4	Медыя-адукацыя	Праектар, спасылкі на відэа	
МЭТА						
Вучні будуць ведаць і ўмець тлумачыць значэнне слова “фэйк”. На падставе разважанняў змогуць зрабіць выснову пра непраўдзівасць інфармацыі.						

1. РАБОТА З КЛЮЧАВЫМ ПЫТАННЕМ

Настаўнік прапануе знайсці слова, якое адсутнічае ў гэтым сказе: «Лятучыя чарапахі – гэта...?»

— Для гэтага я вам прапаную спачатку разгледзець два сцвярдженні: «Чарапахі не лятаюць як птушкі.., бо...» і «Чарапахі могуць лятаць таму, што...»

2. АНАЛІЗ ПРАБЛЕМЫ

1. Прагляд відэароліка «Чарапахі нізка ляцяць – гэта да дажджу».

2. Праца ў групах.

Кожная група выбірае сцвярдженне, з якім будзе працаваць: «Чарапахі не лятаюць як птушкі.., бо...» і «Чарапахі могуць лятаць таму, што...» Вучням трэба прывесці аргументы, якія маглі б спраўдзіць сцвярдженне ці аспрэчыць.

3. Прэзентацыя вынікаў абмеркавання.

Настаўнік запытваецца ў вучняў аб тым, якое са сцвярджэнняў было лягчэй абгрунтаваць і чаму. Вучні разважаюць і прыходзяць да пэўнай высновы.

3. ПАШЫРЭННЕ ЎЯЎЛЕННЯЎ АБ ПРАБЛЕМЕ ПРАЗ ЗНАЁМСТВА З ДАДАТКОВАЙ ІНФАРМАЦЫЯЙ

Настаўнік прапануе вучням прагляд другога відэасюжэту «Топ-факты аб чарапах» з мэтай азнаямлення з новымі звесткамі аб жыцці чарапах.

Пасля прагляду настаўнік прапануе гутарку па наступных пытаннях:

— Якія звесткі аб чарапах вас уразілі?

— Ці пацвердзілася версія аб лятучых чарапах? (Не, бо чарапахі не ляталі самастойна, а былі ўдзельнікамі касмічнай экспедыцыі вакол Месяца ў 1968 годзе).

4. ВЫСНОВА

Вучні разам з настаўнікам прыходзяць да высновы, што лятучыя чарапахі – гэта... мантаж, выдумка, падман, казка, няпраўда, бо такіх чарапах не бывае.

Настаўнік цікавіцца ў вучняў, якім сучасным словам называюць непраўдзівую інфармацыю. Вучні адказваюць: няпраўда, фоташоп і ...фэйк.

Настаўнік прапануе вучням звярнуцца да слоўніка ці вікіпедыі, каб паглядзець значэнне слова «фэйк».

Настаўнік запытае ў вучняў, як можна распазнаць фэйк. Вучні прапануюць розныя варыянты і прыходзяць да высновы, што разгляд інфармацыі з розных крыніц дазваляе знайсці праўду.

Настаўнік прапануе вучням паглядзець відэасюжэт аб рабоце графічнага дызайнера

5. РЕФЛЕКСІЯ

Настаўнік запытаеца ў вучняў аб тым, навошта ўмець вызначаць фэйкі.

Педагог рэзюмуе, што пры карыстанні інфармацыяй трэба кіравацца правілам: «Давярай, але правярай». Настаўнік вяртаецца да тэмы занятку «Лятучыя чарапахі – гэта...?» і прапануе ўставіць патрэбнае слова.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Вельмі важна, каб вучні зразумелі, што такое фэйк, і як яго можна вызначыць з дапамогай пошуку інфармацыі з розных крыніц. Таму вельмі добра, калі на занятку будзе інтэрнэт, часопісы з інфармацыяй аб чарапах, энцыклапедыі.

АЎТАР

- Святлана Локіс

Метанол або этанол?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Факты і меркаванні, дэкадаванне медыя-тэкстаў, фактчэкінг	15 хвілін	Хімія	10	Узаемасувязь паміж вуглевадародамі, спіртамі, альдэгідамі, карбонавымі кіслотамі	Мультымедыя для паказу відэароліка	
МЭТА						
Вучні змогуць крытычна ацаніць медыязмест фільма, выкарыстаўшы веды па хіміі.						

1. ПРАГЛЯД ВІДЭАРОЛІКА, АБМЕРКАВАННЕ Ў ГРУПАХ

Настаўнік дэманструе ўрывак з фільма «Зялёны фургон» (2 серыя) і спыняе паказ на пытанні героя фільма: «А як адрозніць метылавы спірт ад этылавага?»

Настаўнік прапануе навучэнцам паразважаць над адказам на гэта пытанне ў групах (1-2 хвіліны). Кожная група паведамляе аб сваім рашэнні.

Відэафрагмент (6.45-8.10).

2. ФРАНТАЛЬНАЯ ГУТАРКА ПРА ХІМІЧНЫЯ ЎЛАСЦІВАСЦІ

Настаўнік працягвае паказ фільма, дзе навучэнцы чуюць адказ героя-хіміка, і прапануе яго пракаментавач з пункту гледжання хіміі.

Мяркуецца, што вынікам такой гутаркі будуць наступныя адказы:

- Метанол і этанол немагчыма адрозніць па фізічных уласцівасцях таму, што яны падобныя.
- Метанол узаемадзейнічае з аксідам медзі (II) з утварэннем фармальдэгіду, які мае спецыфічны пах.
- Этанол таксама ўзаемадзейнічае з аксідам медзі (II) з утварэннем ацэталдэгіду, які мае пах трухлявых яблыкаў.
- Са спіртоў пры награванні з аксідам медзі (II) можна атрымаць адпаведныя альдэгіды, якія адрозніваюцца па паху, і такім чынам можна адрозніць спірты.

3. АБМЕРКАВАННЕ ПЫТАННЯЎ ПРА МЕДЫЯТЭКСТ ФІЛЬМА

Настаўнік прапануе абмеркаваць медыяскладнік дадзенага ўрывка. Пытанні для абмеркавання:

- Як вы думаеце, чаму аўтар сцэнарыя не дазволіў сабе дапусціць хімічную памылку ў сюжэце?
- Якую мэту ставілі стваральнікі фільма, уключыўшы такую сцэну ў сюжэт?
- Які меседж адпраўлены гледачам у гэтым фрагменце? Ці аднолькава змогуць яны яго зразумець?
- Ці можна лічыць прапагандай здаровага ладу жыцця гэты фрагмент? Чаму?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Настаўнік прапануе выканаць дадатковае пісьмовае заданне па фрагменце з фільма (можна як дамашняе заданне):
  - Арганічныя рэчывы якіх класаў прысутнічалі ў кадрах фрагмента гэтага фільма? Складзіце формулы рэчываў і дайце ім назвы (не менш за пяць).
  - Складзіце ўраўненні рэакцый, заўважаных у сюжэце (не менш за тры).

АЎТАР

- Таццяна Дуброўка

Том Круз и закон сохранения энергии

30

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Фактчэкінг, пошук інфармацыі	15 хвілін	Фізіка	9	Рашэнне задач «Закон захавання энергіі»	Камп'ютар, доступ да інтэрнэту, праектар	
МЭТА						
Учащиеся на основе видеофрагмента и информации из Интернета сформулируют задачу на закон сохранения энергии, решат ее и, основываясь на полученном ответе, сделают вывод о правдоподобности происходящего в видео.						

1. ПРОСМОТР ВИДЕОФРАГМЕНТА

Учитель предлагает учащимся проанализировать так называемый «киноляп».

Немаловажное место в нашей жизни занимает просмотр различных фильмов. А одним из бичей современной киноиндустрии являются «киноляпы», отдельную категорию которых представляют собой «научные киноляпы», т.е. те, которые с научной точки зрения не соответствуют действительности. Чаще всего, сценаристы и режиссеры не дружат с физикой.

Предлагает посмотреть сцену из к/ф «Миссия невыполнима 2», сцена столкновения на мотоциклах Итана Ханта (Том Круз) и Шона Амброуза (Дугрей Скотт).

Из прикрепленного видео для анализа нужен фрагмент с 1:40 по 2:10.

2. СОСТАВЛЕНИЕ ЗАДАЧИ НА ОСНОВЕ ВИДЕО. РЕШЕНИЕ И АНАЛИЗ ПОЛУЧЕННОГО РЕЗУЛЬТАТА.

Учитель предлагает сформулировать расчётную задачу.

Дано: масса Тома Круза 80 кг, Дугрея Скотта 90 кг, черный мотоцикл — Triumph Speed Triple, а красный — Triumph Daytona. Необходимо найти энергию столкновения двух героев (скорость после столкновения считать равной нулю).

Для решения задачи ученики используют видео и интернет.

Примерный алгоритм, который должны разработать учащиеся.

1. По шкале времени в видеоплеере учащиеся определяют время от начала движения до момента столкновения (необходимо учесть кадры вытекающего бензина и замедленного прыжка и из полученного значения вычесть 2-3 секунды).

2. Полученное время делят на два, так как в видео показаны действия двух героев по отдельности (примерный результат: 4-5 с).

3. Зная марки мотоциклов, ученики находят время разгона до 100 км/ч (для Триумфа это 3,0 с, а для Трипл – 3,1 с).

4. Делают поправку скорости с учетом того, что вместо асфальта под колёсами был песок.

5. Применяют формулу закона сохранения энергии и находят энергию столкновения.

Дополнительно можно найти номер этажа высотного здания (принять 1 этаж за три метра), на который Тому Крузу, массой 80 кг, необходимо было бы подняться, чтобы его потенциальная энергия относительно поверхности Земли была равной полученной величине.

Делают вывод о возможных травмах героев и совместимости их с жизнью.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Можно в начале не давать детям вес актёров и название моделей мотоциклов, а ограничиться только просмотром видеофрагмента. В этом случае всю информацию им придется искать самим в Интернете.

АЎТАР

- Сергей Фадин

Індыяна Джонс у халадзільніку

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Фактчэкінг, мова медыя	10 хвілін	Фізіка	11	Іанізуючыя выпраменьванні. Элементы дазіметрыі	Мультымедыя для паказу відэароліка	
МЭТА						
Вучні знойдуць фізічную памылку ў відэафрагменце, змогуць крытычна ацаніць відэаінфармацыю.						

1. РАБОТА З КЛЮЧАВЫМ ПЫТАННЕМ

У пачатку ўрока настаўнік дэманструе фрагмент фільма «Індыяна Джонс і Каралеўства крышталёнага чэрапа». Адна з самых захапляльных сцэн у чацвёртай частцы фільма пра прыгоды Індыяны Джонса, якая выйшла ў 2008 годзе: прафесар археалогіі, які выпадкова патрапіў на ядзерны палігон у штаце Невада, змог выратавацца ад немінучай смерці, схавайшыся ўнутры халадзільніка, абабітага свінцом.

Пасля прагляду настаўнік задае пытанне дзецям: «Якія памылкі вы знойдзеце з пункту гледжання фізікі? Адкажам на гэта напрыканцы ўрока».

2. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ

Пасля вывучэння тэмы настаўнік звяртаецца да фрагмента і задае пытанні:

- Абгрунтуйце, што ў фрагменце ёсць фізічная памылка.
- Магчыма аўтары свядома зрабілі памылку? Калі так, то навошта яны гэта зрабілі?
- Якія высновы вы зрабілі для сябе з паказанага ў фільме сюжэта?

Магчымы адказ. Індыяна Джонс, які схавайся ў халадзільніку ад ядзернага выбуху ў фільме «Індыяна Джонс і Каралеўства крышталёнага чэрапа», памёр бы ад гама-выпраменьвання, паколькі нават самыя тоўстыя сценкі гэтага бытавога прыбора не ўратавалі б яго ад радыяцыі. Індыяна Джонс, па разліках навукоўцаў, не мог атрымаць вышэй за 75 джоулей гама-прамяняў. Для гэтага неабходна, каб халадзільнік пакрываў 4,6-6,83 сантыметровы пласт свінцу. Наўрад ці так было ў 50-х гадах мінулага стагоддзя ці сёння. З іншага боку, у малаверагоднай сітуацыі, калі б халадзільнік быў цалкам выраблены з свінцу, галоўны герой перажыў бы апраменьванне, але быў бы знішчаны ўдарнай хваляй, якую стварыў выбух.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Падрабязней пра памылку і яе навуковае абгрунтаванне можна прачытаць

АЎТАР

- Эла Якубоўская

Якому банку давяраць?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Фактчэкінг, рэклама	8 хвілін	Алгебра	8	Рашэнне тэкставых задач з дапамогай квадратных ураўненняў		
МЭТА						
Вучні выкарыстаюць веды па матэматыцы для аналізу рэкламы банка.						

32

1. РАБОТА З КЛЮЧАВЫМ ПЫТАННЕМ

У пачатку ўрока настаўнік прапануе вучням ключавое пытанне ў выглядзе задачы:

Мы жывём у час мабільных фінансавых узаемаадносін. Мяняюцца курсы валют, растуць цэны, мяняюцца працэнтныя стаўкі па ўкладах і зніжкі на тавары. Практыка сведчыць, што без асноў фінансавай граматынасці нельга свядома ўспрымаць эканамічную рэчаіснасць, разбірацца ў грамадскім жыцці, кампетэнтна і эфектыўна вырашаць задачы гаспадаркі. Таму так важна кожнаму з нас валодаць асноўнымі механізмамі разлікаў у гэтым фінансавым свеце.

Задача.

Бацькі Ані вырашылі размясціць уклад у банку. З рэкламы яны даведаліся, што банкі А і В штогод павялічваюць на аднолькавую колькасць працэнтаў суму, якая знаходзіцца на ўкладзе да моманту налічэння працэнтаў. У якім банку больш выгадна размясціць уклад, калі ў банку А за два гады сума ўклада павялічыцца з 2000 рублёў да 2420 рублёў, а ў банку В за два гады ўклад з 5000 рублёў вырасце да 5832 рублёў? Настаўнік прапануе вучням выказаць свае здагадкі, а потым паведамляе, што зараз мы навучымся рашаць квадратныя ўраўненні, якія правяраць правільнасць нашых здагадак. А веды з гэтага ўрока будуць усё жыццё дапамагаць рабіць больш выгадныя ўклады і бізнэс-праекты.

2. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ

Напрыканцы ўрока настаўнік зноў звяртаецца да ключавога пытання.

Ці можаце вы зараз дакладна адказаць на пытанне, прапанаванае ў задачы?

Вучні аналізуюць тэкст і рашаюць задачу.

Прыкладнае рашэнне:

Банк А

Абазначым праз x гадавы працэнт

$$2420 = 2000(1 + \frac{x}{100})^2;$$

$$(1 + \frac{x}{100})^2 = \frac{2420}{2000};$$

$$(1 + \frac{x}{100})^2 = 1,21;$$

$$1 + \frac{x}{100} = 1,1, \text{ (не задавальняе ўмове задачы);}$$

$$1 + \frac{x}{100} = 1,1;$$

$$\frac{x}{100} = 0,1;$$

$$x = 10.$$

Банк Б

Абазначым праз у гадавы працэнт

$$5832 = 5000(1 + \frac{y}{100})^2;$$

$$(1 + \frac{y}{100})^2 = 5832 : 5000;$$

$$(1 + \frac{y}{100})^2 = 1,1664;$$

$$1 + \frac{y}{100} = -1,08, (\text{не задавальняе ўмове задачы});$$

$$1 + \frac{y}{100} = 1,08;$$

$$\frac{y}{100} = 0,08;$$

$$y = 8.$$

$10 > 8$, такім чынам, у банку А больш выгадна размясціць уклад.

Адказ: у банку А.

Настаўнік задае пытанні для выніковага абмеркавання:

- Давайце параўнаем вашы адказы напачатку ўрока і ў канцы. Што змянілася?
- Як можна назваць вашы адказы да рашэння задачы? (меркаванне, гіпотэза), пасля рашэння? (факт). Як вы думаеце, у чым адрозненне фактаў ад меркаванняў? Знайдзіце інфармацыю пра гэта ў інтэрнэце.
- Чым адрозніваюцца вашы веды і ўменні ў пачатку ўрока ад тых, якія ёсць цяпер?
- Што выклікала найбольшую цікавасць?
- На што трэба звяртаць увагу пры аналізе рэкламы банка аб укладах?

3. РАШЭННЕ РАЗЛІКОВАЙ ЗАДАЧЫ

На працягу ўрока настаўнік прапануе рашыць задачу:

Задача.

У кватэры праектуюцца два пакоі аднолькавай шырыні. Даўжыня першага пакоя ў 1,5 разы большая за яго шырыню, а даўжыня другога роўная 7,2 м. Знайдзіце шырыню гэтых пакояў, калі плошча кватэры павінна быць роўнай 56,7 м².

Арганізуе самаправерку. Навучэнцы па эталону правяраюць рашэнне, даюць сабе зваротную сувязь.

Настаўнік адказвае на пытанні, што ўзніклі.

Задае пытанні для абмеркавання:

- Скажыце, да якой групы адносіцца гэта задача?
- Ці ўзніклі ў вас пытанні пры чытанні задачы, выкананні малюнка?
- Хацелі б вы жыць у такой кватэры? Што вас збянтэжыла?
- Як бы вы сфармулявалі задачу, якія ўдакладненні ўнеслі?
- Што такое жылая і агульная плошча кватэры?
- На што трэба звяртаць увагу ў рэкламных аб'явах аб продажы або абмене кватэр?

(Даведка: жылая плошча ў Беларусі — гэта плошча ўсіх жылых памяшканняў (пакояў) у доме ці кватэры. Пры яе разліку не ўлічваюцца так званыя дапаможныя памяшканні — калідоры, кухня, санвузлы, кладоўкі, балконы, лоджыі, тэрасы, гаражы, падвалы, гарышчы і іншае).

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Можна падабраць актуальныя рэкламныя паведамленні банкаў з працэнтнымі стаўкамі па ўкладах.

АЎТАР

- Людміла Шляжко

Я мяркую, гэта факт!

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Факты і меркаванні	5 хвілін	Беларуская мова, руская мова, літаратура	7	Сачыненне-апісанне горада	Дома напісаць 3-5 сказаў пра Полацк	
МЭТА						
Удзельнікі змогуць адрозніць факты ад меркаванняў у вучэбным тэксце і стварыць уласныя.						

1. АКТУАЛІЗАЦЫЯ ВЕДАЎ ВУЧНЯЎ (ПРАВЕРКА ДАМАШНЯГА ЗАДАННЯ)

На ўрок вучням задаецца спецыяльнае дамашняе заданне: напісаць 3-5 сказаў на вызначаную тэму. Пры абмеркаванні настаўнік просіць вызначыць, факты ці меркаванні запісалі вучні. Нагадае, што фактуальнае выказванне — выказванне, адносна якога існуюць агульнапрынятыя спосабы вызначэння яго праўдзівасці або фальшывасці. Меркавальнае выказванне (ці проста меркаванне) — сцверджанне, якое хтосьці лічыць праўдзівым або праўдападобным, але для якога не існуюць агульнапрынятыя спосабы вызначэння праўдзівасці або фальшывасці. Настаўнік тлумачыць пры неабходнасці, што «Полацк упершыню згадваецца ў летапісах у 862 годзе» — гэта факт, а «Полацк прыгожы горад» — меркаванне.

2. ЗАМАЦАВАННЕ РАЗУМЕННЯ АДРОЗНЕННЯЎ ФАКТАЎ АД МЕРКАВАННЯЎ

Настаўнік прапануе вучням праверыць разуменне адрозненняў фактаў ад меркаванняў па падрыхтаваных выказваннях:

Першым полацкім князем быў Рагвалод. (Ф)

Рагнеда была вельмі прыгожая. (М)

Еўфрасіння Полацкая была ўнучкай Усяслава Чарадзея. (Ф)

Сафійскі сабор лепей выглядае, калі глядзець на яго з другога берага Дзвіны. (М)

У студзені 1964 года касцёл Святога Стэфана і частка Полацкага езуіцкага калегіума былі ўзарваны савецкай уладай. (Ф)

Добра, што ў Багаяўленскім саборы болей няма карціннай галерэі. (М)

Настаўнік звяртае ўвагу вучняў на тое, што пры стварэнні навуковага апісання меркаванні дапускаюцца толькі ў выглядзе навуковых гіпотэз, а пры стварэнні мастацкага тэксту ўласнае меркаванне ці не найбольш каштоўны складнік.

3. ПАДРЫХОЎКА ДА САЧЫНЕННЯ-АПІСАННЯ

Вучні пры абмеркаванні плана сачынення вызначаюць, што ў іх сачыненні ў розных частках могуць быць скарыстаны і факты, і меркаванні:

1. Уводзіны. Агульнае ўражанне ад прадмета (2-4 сказы, М).

2. Асноўная частка. Пералік асобных прымет (5-10 сказаў). Асноўная частка павінна ўтрымліваць 3 абзацы: у першым падаюцца факты з гісторыі Полацка (Ф), другі апісвае адзін з гарадскіх помнікаў (Ф і М), трэці расказвае пра вуліцу, на якой ты жывеш (Ф і М).

3. Агульная ацэнка (2-3 сказы, М).

У крытэрыі ацэнкі сачынення варта ўключыць пункт «Не забывай, што ў сачыненні неабходна апісаць тваё асабістае бачанне роднага горада. Ужывай пры выказванні меркаванняў такія канструкцыі, як «мне здаецца», «я мяркую», «на маю думку».

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне можна праводзіць перад любым сачыненнем па мове, перад вывучэннем біяграфіі пісьменніка на літаратуры.

АЎТАР

- Лера Сом

Парады блогера: слухаць ці не?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Крыніцы інфармацыі, надзейнасць, факты і меркаванні, фэйкі і дэз-інфармацыя	15 хвілін	Хімія	9,11	Спірты	Мультымедыя для паказу відэароліка	
МЭТА						
Навучэнцы змогуць знайсці памылку ў выкарыстанні тэрмінаў «нашатыр» і «нашатырны спірт» у паведамленні блогера, змогуць адрозніць факт ад меркавання.						

1. ПРАГЛЯД ВІДЭАРОЛІКА, АБМЕРКАВАННЕ Ў ГРУПАХ

Настаўнік прапануе навучэнцам праглядаць відэаролік «Действие нашатыря на футболиста» і ў групах абмеркаваць пытанні:

1. Знайдзіце хімічную памылку ў апаведзе блогера.
2. Ці з'яўляецца паведамленне блогера надзейнай крыніцай інфармацыі? Чаму?
3. Ці дапушчальны недакладнасці ў такіх сюжэтах?

2. ФРАНТАЛЬНАЯ ГУТАРКА

Пасля абмеркавання настаўнік праводзіць фронтальную гутарку па гэтых пытаннях. Мяркуецца, што яе вынікам будуць наступныя адказы:

- нашатыр (гэта соль, цвёрдае рэчыва, хларыд амонію) і нашатырны спірт (раствор) — гэта розныя паняцці;
- паведамленне блогера — ненадзейная крыніца інфармацыі, бо ўтрымлівае не факты, а меркаванне аўтара. У дадзеным паведамленні;
- выкарыстоўваецца падмена паняццяў «нашатыр» і «нашатырны спірт»;
- прытрымлівацца парадаў блогера па ўжыванні невядома чаго не варта, бо гэта закранае здароўе чалавека.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

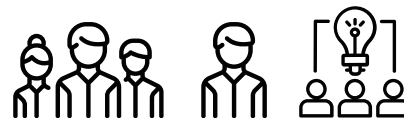
- Можна даць іншае заданне да відэароліка як хатняе. Напрыклад, напісаць каментар да відэасюжэта. Крытэрыі да напісання каментаря:

- Ці паважлівымі былі каментар і зварот да аўтара сюжэта?
- Ці напісалі вы пахвалу або камплімент аўтару?
- Ці былі адзначаны заўвагі (памылкі) у сюжэце, ці ёсць тлумачэнні па правільным выкарыстанні паняццяў «нашатыр» і «нашатырны спірт»?
- Ці правільна выкарыстаны хімічныя формулы і назвы рэчываў, ураўненні рэакцый у каментары?
- Ці сфармулявана пытанне аўтару сюжэта?

АЎТАР

- Таццяна Дуброўка

To share or not to share

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, уплыў медыя на асобу і грамадства	25 хвілін	Замежная мова	8-11	News	Блок-схемы для аналізу навін, навіны з інтэрнэту	
МЭТА						
Вучні будуць ведаць, як ацэньваць крыніцы інфармацыі па ступені іх надзейнасці і аўтарытэтнасці, разумець розніцу паміж фактам і меркаваннем, навучацца адбіраць якасныя навіны з «інфармацыйнага смецця».						

36

1. АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік запытваецца ў вучняў:

- Як яны атрымліваюць і дзяляцца інфармацыяй у інтэрнэце?
- Як вырашаюць, ці варта дзяліцца пэўнай інфармацыяй далей ці не?

Вучні агучваюць свае версіі (мазгавы штурм). Настаўнік фіксуе версіі.

2. РАБОТА З БЛОК-СХЕМАЙ

Настаўнік выбірае для вучняў некалькі навін і прапануе блок-схему, каб ацаніць іх і вырашыць, ці варта дзяліцца гэтай навіной у сацсетках.

3. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ І ДЫСКУСІЯ

Адбываецца прадстаўленне, параўнанне і абмеркаванне навін. Вучні адказваюць на наступныя пытанні:

- What type of impact do you think your assigned story would have if it was shared by many people?
- How easy or difficult was it to use this flowchart? Which questions were the easiest to answer? Which questions were more difficult?
- Do you agree with the conclusion that you reached using the flowchart? Explain.
- It's not realistic to use this flowchart every time you are trying to decide what to do with a story in real life, so what are a few top tips that you can take from this graphic and apply quickly?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Магчымая работа ў групах: кожная група выбірае ці атрымлівае ад настаўніка адну навіну. Пасля абмеркавання вынікаў мэтазгодна арганізаваць дыскусію.

АЎТАР

- Таццяна Фадзіна

Ошибка в учебнике? Не может быть?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, праверка інфармацыі	30 хвілін	Чалавек і свет	2	Арыентаванне па мясцовых прыкметах	Падручнік «Чалавек і свет», 4 смартфоны з доступам у інтэрнэт ці раздрукоўкі, 4 лісты чорнага кардону, настольная лампа	
МЭТА Дети поймут, что по разным причинам нельзя доверять одному источнику информации. Будут знать способы и средства проверки информации. Смогут предложить вариант исправления недостоверного факта в учебнике.						

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМНОГО ВОПРОСА (5 МИНУТ)

Учитель задает вопрос учащимся: «Как вы думаете, могут ли в учебники закрасться ошибки? Если да, то по каким причинам?»

Дети высказывают предположения:

- ошибка печати;
- ошибка набора;
- описка автора;
- неудачный перевод;
- неверное изображение...

Предлагает прочитать текст на странице 22 учебника и попробовать определить, вся ли информация там правдивая?

Снег быстрее тает на южных склонах оврагов и глубоких канав. На северных склонах он лежит дольше. У стволов деревьев снег начинает подтаивать с южной стороны.

Скорее всего, учащиеся затруднятся с ответом. Учитель утверждает, что в предложенном отрывке содержится фактическая ошибка.

Как можно проверить информацию?

- поискать другие источники;
- спросить у эксперта;
- провести эксперимент и др.

2. РАБОТА С РАЗНЫМИ ИСТОЧНИКАМИ ИНФОРМАЦИИ, МОДЕЛИРОВАНИЕ ЭКСПЕРИМЕНТА (20 МИНУТ)

Педагог предлагает использовать разные способы проверки информации.

1) Работа с разными источниками информации

Для начала определим значение некоторых слов: «овраг», «канава», «склон», «холм».

Учащиеся делятся на четыре группы, получают смартфоны с доступом в интернет и словари. Ищем определения понятий.

Представители групп зачитывают определения. Обсуждают, где легче найти информацию: в интернете или в словаре? Почему?

Учитель спрашивает:

- Почему «холм», «канава» и «овраг» оказались в одном списке слов вместе со словом «склон»?
- И у холма, и у канавы, и у оврага есть склоны.

2) Моделирование

Двум группам предлагается сделать модель оврага из чёрного картона, двум другим – модель холма (сложить лист картона так, чтобы чёрная сторона изображала склоны).

С помощью стикеров (розового и голубого) обозначим северные и южные «склоны» наших моделей.

3) Экспериментальная деятельность

Учитель подключает настольную лампу с лампочкой накаливания, которая может согревать объекты.

Просит представителей групп разместить модели южной стороной ближе к «Солнцу» — лампочке.

Скажите, ребята, какой склон ХОЛМА освещён лучше? (Южный).

А какой склон оврага? (Северный).

Объясните, почему (дети высказываются).

Модели держат «под солнцем-лампой» в течение минуты и затем предлагают на ощупь определить, какой из склонов прогрелся сильнее. Дети выясняют, что это южный склон холма и северный склон оврага.

Значит, на каком склоне оврага снег быстрее растает? (на северном).

Сформулируйте вывод. (В результате поиска информации и эксперимента мы убедились, что северный склон оврага нагревается быстрее, а значит, на нём снег растает раньше).

Находим фактическую неточность в учебнике.

3. РЕФЛЕКСИЯ (5 МИНУТ)

Учитель задает вопросы:

- Для чего нужно проверять информацию?
- Что нужно сделать, чтобы удостовериться в правильности информации?
- Что вам помогло найти нужную и правильную информацию?
- Как быть с учебником? (Внести «правки» карандашом, наклеить стикер, наклеить QR-код с комментарием по этому вопросу).

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- З дапамогай практыкавання дзеці разумеюць прычыны, чаму нельга давяраць адзінай крыніцы інфармацыі. Пры адсутнасці доступа да інтэрнэту пошук інфармацыі можа адбывацца ў слоўніках і па раздрукоўках са спасылкамі на слоўнік. Трэба вучыць дзяцей шукаць інфармацыю ў розных крыніцах і правяраць, адкуль яна.

АЎТАР

- Святлана Іванюшына

Christmas і Каляды.

Unit "Holidays and Celebrations"

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Факты і меркаванні, фактчэкінг, пошук і інфармацыі	45 хвілін	Англійская мова	8	Unit «Holidays and Celebrations»	Раздатачны матэрыял, выхад у інтэрнэт	

МЭТА

Медыяадукацыйная мэта для вучняў:

- Я змагу растлумачыць адрозненне паміж фактам і меркаваннем
- Я змагу прааналізаваць і ацаніць змест медыяпаведамленняў пра беларускія і брытанскія Каляды, знайшоўшы аднолькавыя іх прыкметы і адрозненні.
- Я буду ведаць не менш за 5 фактаў пра традыцыі святкавання брытанскіх і беларускіх Калядаў.

Навучальная мэта для вучняў:

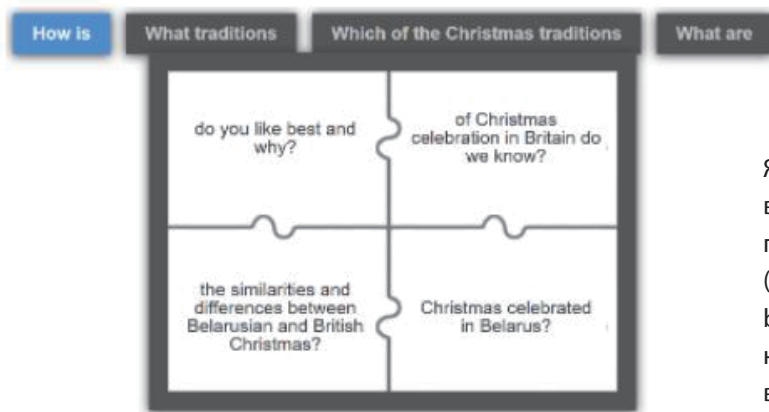
- Я змагу вылучыць падобныя і адрозныя рысы традыцый святкавання Калядаў у Беларусі і Брытаніі;
- Я змагу выказаць свае адносіны да найбольш цікавай для мяне Каляднай традыцыі.

1. МАТЫВАЦЫЙНЫ

Настаўнік задае ключавое пытанне да ўрока: «Якіх рысаў больш у святкаванні беларускіх і брытанскіх Калядаў — агульных або адрозных?»

2. РАБОТА З СЕРВІСАМ LEARNINAPPS: АДРОЗНІВАЕМ ФАКТЫ І МЕРКАВАННІ

Настаўнік просіць суаднесці 2 часткі чатырох пытанняў (вучні павінны будуць адказаць на гэтыя пытанні на працягу ўрока).

Якое з гэтых пытанняў адносіцца да выказвання ўласнага погляду, а не фактаў пра святкаванне Калядаў (Which of the Christmas traditions do you like best and why?) і тым самым падкрэслівае неабходнасць адрозніваць факты і меркаванні ў сучаснай інфармацыйнай прасторы.

3. РАБОТА Ў ГРУПАХ: ШУКАЕМ ІНФАРМАЦЫЮ

Вучні разлічваюцца па парадку: цотныя нумары вывучаюць Каляды ў Беларусі; няцотныя нумары – Каляды ў Брытаніі.

Кожная група працуе з медыяпаведамленнем (адна група працуе з тэкстам падручніка с.121 пра святкаванне Брытанскіх Калядаў, другая атрымлівае скарачаны варыянт анлайн-артыкула пра беларускія Каляды, з якім яны знаёміліся дома напярэдадні).

Вучні працуюць з ментальнымі картамі: група, якая працуе з беларускімі Калядамі, запаўняе частку кластара пра беларускія Каляды, а другая група адпаведна запаўняе частку кластара пра брытанскія Каляды. Пасля запаўнення неабходных частак ментальнай карты вучні абменьваюцца інфармацыяй, будуочы пытанні пра факты, якіх ім не хапае, і такім чынам запаўняюць увесь кластар.

Прыгоды Чыпаліны ці загадка Джані Радары

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, дэкадаванне медыятэкстаў, маніпуляцыя, свабода слова	45 хвілін	Класная гадзіна, выхаваўчы занятак	9-11, дарослыя	Развіццё крытычнага мыслення	Праектар для дэманстрацыі відэа	
МЭТА Удзельнікі развіваюць уменне аналізаваць, ацэньваць і дэкадаваць інфармацыю на прыкладзе казкі «Прыгоды Чыпаліны».						

1. УВІДЗІНЫ Ў ТЭМУ

Спачатку настаўнік прапануе здагадацца пра тэму занятку (паказвае карцінкі з выявамі цыбулі, памідора, лімона, гарбуза і вішні) і прапануе адказаць на пытанне: «Што аб'ядноўвае гэтыя прадметы?»

Калі ў вучняў не будзе правільнага адказу, настаўнік паказвае фота Джані Радары.

У крайнім выпадку настаўнік паказвае кароткі ўрывак з мультфільма «Чыпаліна»

(2.06 - 2.09)

Ключавое пытанне: «Чаму героямі казкі з'яўляюцца не людзі, а садавіна і гародніна? І як гэта можа быць звязана з жыццём і творчасцю Джані Радары?»

2. РАБОТА Ў ГРУПАХ

Настаўнік дзеліць клас на групы, тлумачыць, што на работу ў групах будзе 10 хвілін, а для пошуку адказаў можна карыстацца любымі крыніцамі інфармацыі.

Вучні абмяркоўваюць і даюць адказы на пытанні:

Група 1.

Што такое казка? Чым казка адрозніваецца ад рэчаіснасці?

Ці можа казка ператварыцца ў рэчаіснасць? А наадварот?

Чаму Джані Радары спыніў свой выбар на казачным жанры, а не напісаў раман?

Ці можна яго казкі назваць чароўнымі? Чаму?

Група 2.

Што вы ведаеце пра Беніта Мусаліні?

Апішыце ў пяці пунктах, што адбывалася ў Італіі ў часы яго праўлення.

Група 3

Ці ёсць сувязь паміж творами і фактамі з біяграфіі Джані Радары?

Якая? І як вы лічыце, чаму?

(Улічыце наступныя факты яго біяграфіі: вучоба ў каталіцкай семінары, праца гувернёрам у сям'і нямецкіх яўрэяў, бежанцаў з нацысцкай Германіі, праца настаўнікам пачатковых класаў, удзел у нацысцкай фашысцкай партыі пад кіраўніцтвам Мусаліні, знаходжанне брата ў фашысцкім канцэнтрацыйным лагеры.)

Для поўнага разумення праблематыкі настаўнік прапануе вучням папрацаваць з рознымі крыніцамі, дзе можна пазнаёміцца з біяграфіяй Джані Радары і нагадвае аб неабходнасці звярнуць увагу на гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў гады жыцця пісьменніка.

Прыкладныя спасылкі:

3. АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік прапануе звярнуцца да творчасці і біяграфіі пісьменніка і адказаць на пытанні, над якімі працавалі групы.

Дадатковае пытанне:

- Прывядзіце прыклады з творчасці іншых пісьменнікаў. Як гістарычныя падзеі, у час якіх яны жылі, паўплывалі на творчасць?

Чаму так адбываецца?

4. РАБОТА З ВІДЭА

Настаўнік прапануе вучням паразважаць над некаторымі эпізодамі мультфільма "Чиполлино" (Союзмультфильм, 1961 г.) **0.55 – 2.15**

Эпізод размовы Чыпаліны з дзядзькам Вінаградам. У чым яго абвінавачваюць? Што адбылося на самой справе? Як гэта тлумачыць Чыпаліна? Як рэагуе Вінаград? Чаму? **3.28 – 4.00**

Бацька Чыпаліна трапляе за краты. Чаму? Хто распаўсюджвае фэйкавыя навіны? Навошта? Як на гэта рэагуе Чыпаліна? **4.59 – 5.34**

Размова Чыпаліны з бацькам у турме. Што думаў Чыпаліна пра турму? Што яму на гэта адказаў бацька? **7.22 – 8.35**

За што раззлаваўся сеньёр Памідор на Гарбуза? Чаму Чыпаліна паказаў яму люстэрка? Чаму заплакаў Памідор? Што ён паабяцаў? **12.41 – 13.02**

Якія маніпулятыўныя прыёмы прымяніў сеньёр Памідор для ўздзеяння на графіню Вішню?

14.10 – 14.47 і 18.33 – 18.53

Чаму Вішанка сказаў, што ён прызвычаіўся да непрыемнасцей? **15.07 – 15.50**

Аб чым сведчыць эпізод з вобшукам у турме? **16.30 – 17.10**

Размова Чыпаліны, Радыскі з Вішанкам. Чаму Вішанка вырашыў, што Чыпаліна – добры хлопчык? Якую выснову можна з гэтага зрабіць? **32.23 – 33.10**

Сцэна выступлення прынца Лімона на плошчы перад жыхарамі. Чаму, па словах прынца Лімона, даходы дзяржавы паменшыліся? Як ён прапануе вырашыць гэту праблему? **34.30 – 36.42**

За што прынец Лімон загадаў знішчыць дом Гарбуза? Як на гэта адрэагаваў натоўп? Што зрабіў Гарбуз? Што сказаў Чыпаліна? Чаму загінуў сеньёр Памідор і яго ахоўнікі?

5. АБМЕРКАВАННЕ КЛЮЧАВОГА ПЫТАННЯ Ў ГРУПАХ

Вучні ў групах даюць адказ на пытанні «Чаму героямі казкі з'яўляюцца не людзі, а садавіна і гародніна? Ці звязана гэта з жыццём Джані Радары?»

Пытанні для падсумавання:

- Чаму аўтар выкарыстаў прыём пераносу чалавечых якасцей на садавіну і гародніну?
- Якую афарбоўку мае выраз «Як у казцы...» у сучасным жыцці?
- Пры якіх гістарычных падзеях гэты мультфільм будзе актуальным і чаму?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Перад класнай гадзінай можна даць заданне прагледзець мультыплікацыйны фільм дома.

АЎТАР

- Наталля Катчанка

Якую частку айсберга мы бачым?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, жанры медыя	10 хвілін	Фізіка	9	Уздзеянне вадкасці і газу на пагружаныя ў іх целы. Сіла выштурхоўвання. Закон Архімеда	Мультымедыя для паказу відэароліка	
МЭТА						
Вучні змогуць прааналізаваць фота матыватара з дапамогай разліковай задачы.						

1. УДАКЛАДНЕННЕ ПАНЯЦЦЯЎ «МАТЫВАТАР» І «ДЭМАТЫВАТАР»

Настаўнік знаёміць вучняў з паняццямі «матыватар» і «дэматыватар».

Існуюць малюнкi, якія называюць матыватарамі і дэматыватарамі. Гэта разнавіднасць постара. Матыватар — гэта выява, здольная заахвоціць чалавека да дзеяння, стымуляваць яго імкненне да павышэння сваёй кампетэнтнасці і рэалізацыі творчых здольнасцяў. Дэматыватар парадыруе матыватар, выкарыстоўваючы падобныя з матыватарам малюнкi, але з подпісамі, фармальна накіраванымі на стварэнне пэўнай атмасферы. У абодвух варыянтах постар ствараецца па дастаткова жорсткім фармаце. Практычна заўсёды дэматыватар уяўляе сабой плакат чорнага колеру, на якім змешчаны наступныя элементы:

- Малюнак або фота ў рамцы, якое ілюструе постар.
- Лозунг ці адно слова буйным шрыфтам.
- Набраны больш дробным шрыфтам сказ або цытату, якія тлумачаць ідэю падрабязней (гэта дэталі не заўсёды прысутнічае).
- Распаўсюджанасць галоўным чынам у рамках сеткі Інтэрнэт.

Матыватары могуць быць блакітнага колеру.

2. АБМЕРКАВАННЕ МАТЫВАТАРА, РАШЭННЕ РАЗЛІКОВАЙ ЗАДАЧЫ

Настаўнік прапануе вучням разгледзець малюнак і адказаць на пытанні:

- Уважліва разгледзьце малюнак. Чаму пад ім стаіць такі подпіс? Да чаго ён заклікае?
- Прадстаўлены малюнак — гэта матыватар ці дэматыватар? Абгрунтуйце адказ.
- Чаму шрыфт памяншаецца? З якой мэтай гэта робіцца?
- Чаму для ілюстрацыі выказвання абраны айсберг?
- Якая дакладна частка айсберга знаходзіцца пад вадой? Зрабіце разлік і дакажыце.
- Як вы лічыце, ці сапраўдны гэты фотаздымак або фоташоп?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

АЎТАР

- Эла Якубоўская

■ МАЛЮНАК ДЛЯ АНАЛІЗУ

Happy Birthday, Mumsy!

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў	25 хвілін	Замежная мова	11	Нацыянальны характар	Раздрукаваная карыкатура ці яе выява на экране (камп'ютар, праектар)	
МЭТА Плануецца, што на аснове крытычнага аналізу палітычнай карыкатуры вучні змогуць вылучыць асноўныя рысы карыкатуры і зробіць высновы аб асаблівасцях праўлення брытанскай манархіі.						

1. ДЭМАНСТРАЦЫЯ КАРЫКАТУРЫ

The teacher presents the cartoon strip and organizes the discussion using the following questions:

- What do you think of when you see it?
- What emotions does this caricature cause?
- What is the central aspect of the caricature, i.e. say what the cartoon is about?
- Write down your ideas in keywords.

2. ДЭКАДАВАННЕ КАРЫКАТУРЫ

The teacher distributes information to help analyze the cartoon strip and questions for working with it. Students work in pairs.

- a) Students read the information in the Tip box below before they go on to b).

TIP**Analyzing cartoons**

- A cartoon is a special kind of visual text. It usually combines a drawing with a text. Cartoons often pick on one current news event and criticize people, institutions or developments in society and politics by making fun of them. The following devices are often used to achieve this aim: exaggeration • irony • contrast between picture and text • symbols
- In analyzing a cartoon, you should consider its context (e.g. when it was drawn, where it first appeared, who the author and the target group are) before you talk about what is being criticized. Sometimes, however, you won't always have all the information you need and may have to do further research.

b) Students answer the following questions. The answers will help them to give structure to the writing work they will do in Step 3:

- Who is being shown? (For further information, see the information box below.)
- What is he celebrating?
- What kind of mood is the person in? Why?
- Analyse the different elements (the visual elements, captions, speech or thought bubbles) of the caricature.
- Which elements does the cartoonist use to make the cartoon funny?
- Are there any metaphors in the cartoon? What are they?
- What is the cartoonist's intention?
- Do you like the cartoon? Give reasons.

3. ФРАНТАЛЬНАЯ ГУТАРКА

Students prepare a speech about Prince Charles using the information in the Hint box in activities 2 and 3.

DID YOU KNOW?

- Prince Charles – his full name is Charles Philip Arthur George Mountbatten-Windsor – is the oldest son of Queen Elizabeth II of Great Britain and Northern Ireland.
- He was born on 14 November 1948. In 1958, he became Prince of Wales, which is the official title of the heir to the British throne.
- Since then, he has been waiting to do the one thing he was born to do: become king. But his mother has stated several times that being monarch is a "job for life"; she will be queen until she dies. That could mean that Charles still has many more years to wait: His mother is in her 80s and in perfect health, and *her* mother lived to be 101! So Charles may not be able to do his 'job' until he is in his 70s or even 80s.

4. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ І ДЫСКУСІЯ

Students highlight the main features of the cartoon strip, discuss them. Then they search the Internet for other cartoon strips about royalty and analyze the examples.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Можна загадзя падабраць для выніковага абмеркавання актуальныя карыкатуры пра каралеўскую сям'ю.

АЎТАР

- Таццяна Фадзіна

Грошы як медыятэкст?

46

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, Дэкадаванне медыя-тэкстаў, Мова медыя	15 хвілін	Беларуская мова	9	Складана-злучаны і складана-залежны сказ	Выявы беларускіх банкнот і манет	
МЭТА Практыкаванне дапамагае вучням зразумець, што з медыятэкстамі яны сутыкаюцца кожны дзень, нават выявы на грошах нясуць пэўны пасыл, і дэкадаванне іх з'яўляецца неабходнай часткай нашага жыцця.						

1. АНАЛІЗ ПРЫКАЗАК НА ТЭМУ «ГРОШЫ»

Практыкаванне прапануецца вучням бліжэй да канца вышэйназванага ўрока.

Непасрэдна перад практыкаваннем можна правесці аналіз прыказак па прапанаваных пытаннях:

- Вызначыце віды сказаў, пабудуйце схемы.
- Якой тэмай аб'яднаны прапанаваныя прыказкі?
- Як вы разумееце іх сэнс?

Якія грошы, такі і тавар.

Дарагое паносіцца ўдвое.

Што дорага, то міла, а што танна, то гніла.

За морам цялушка палушка, ды рубель перавоз.

У працэсе работы навучэнцы прыходзяць да высновы, што прыказкі падабраныя на тэму «Грошы».

2. ДЭКАДАВАННЕ МЕДЫЯТЭКСТАЎ – БАНКНОТЫ НБРБ

Пасля вызначэння тэмы «Грошы» дэманструюцца выявы беларускіх грошаў (банкнот і манет).

Выявы на сайце нацыянальнага банка РБ:

Настаўнік прапануе адказаць на пытанні:

- Што адлюстравана на банкнотах і манетах?
- Чым абумоўлены такі выбар?
- Чаму менавіта такім чынам былі падзелены наміналы банкнот: 5 рублёў — Брэсцкая вобласць, 10 — Віцебская і г.д?
- (на гэтым этапе, калі ўзнікне патрэба, можна выкарыстаць пошук у інтэрнэце неабходнай інфармацыі).
- Які меседж нясуць нам выявы вядомых архітэктурных помнікаў?
- Якія выявы размясцілі б на грошах вы?

Адказы фармулююцца ў выглядзе складаназлучаных ці складаназалежных сказаў і запісваюцца. Пасля адбываецца праверка і абмеркаванне ў парах.

3. ВЫСНОВА

Пры выніковым падсумаванні настаўнік прыводзіць вучняў да думкі, што выявы на грошах — частка іміджу краіны і павінны быць грунтоўна прадуманы

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне можна правесці без падводкі тэмы праз прыказкі.

АЎТАР

- Таццяна Зямлянiк

Самые лучшие подарки — это ...

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТЎКА	ТУЛКІТ
Анализ информации	45 минут	Классный час	2-6	Дружба	Проектор, раздаточный материал	
МЭТА Мероприятие позволит учащимся сформировать представление о ценности дружбы, общения, взаимопомощи; познакомит учащихся с выразительными средствами мультипликации: светом, звуком, мимикой и движением; научит детей взаимодействовать для озвучивания мультфильма; будет способствовать развитию эмпатии и толерантности к людям с ограниченными возможностями						

1. ПОГРУЖЕНИЕ В ТЕМУ

Учитель читает стихи.

Да здравствуют подарки!

На всякий разный лад.

Филателисту — марки,

Красавице — наряд...

Пусть свой подарок каждый

Получит в нужный срок,

Друзьям его покажет

Иль спрячет под замок...

Учитель сообщает тему классного часа и просит задуматься над вопросом, ответ на который нужно будет дать в конце занятия: «Как узнать, что подарок понравился?»

2. РАБОТА С СОДЕРЖАНИЕМ МУЛЬТФИЛЬМА

Учитель предлагает учащимся научиться смотреть мультфильмы, обратить внимание на то, как передаются эмоции и попробовать себя в роли актеров озвучивания.

Актёр озвучивания — актёр или диктор, озвучивающий реплики в кино, мультфильмах и компьютерных играх.

Первичный просмотр с остановками мультфильма «Подарок»

По ходу просмотра мультфильма учитель делает остановки и задает вопросы:

Остановка 1. (1:20)

— Какой подарок сделала мама сыну? (Мама подарила щенка.)

— Понравился ли щенок мальчику? Почему? (Сначала понравился, а потом нет. У собачки не было одной лапки.)

— Предположите, что будет дальше.

Остановка 2. (2:47)

— Предположите, что будет дальше.

— Почему вы уверены, что мальчик не выбросит щенка? (Он больше не играет в компьютерную игру. Мальчик перестал злиться, начал улыбаться. Мальчику понравился щенок.)

Вопросы после просмотра:

— Понравился ли мультфильм? Какие чувства вызвал? Кого вы жалели? На кого сердились и за что?

Учитель предлагает просмотреть мультфильм еще раз и понаблюдать за мимикой, жестами, поведением героев, звуковым и музыкальным оформлением, освещением кадров, так как это пригодится для создания сценария озвучки мультфильма. Для эффективного просмотра и наблюдения за героями педагог делит детей на группы и определяет задачи: первая и вторая группы следят за звуками и освещением кадров в начале, середине и в конце мультфильма; третья и четвертая — за мимикой и жестами главного героя.

Учитель предлагает посмотреть начало мультфильма и задает вопросы:

— Какие звуки вы слышите? (Шум, крики, стрельба).

— Какие чувства возникают, когда мы это слышим? (Тревога, страх).

— Что делает мальчик?

— Какие чувства отражаются на лице мальчика? (Тревога)

— Какая у него мимика? (Глаза широко открыты, приоткрыт рот, зрачки бегают, брови поднимаются).

— Какая поза во время игры? (Весь напряжён, плечи подняты вверх, руки сжимают пульс).

Учитель предлагает посмотреть эпизод «Приход мамы»

— Что она несёт в руках? (Большую коробку.)

— Тяжёлая ли коробка? Почему вы так решили? (Мама несёт её двумя руками так, что приходится ногой открывать и закрывать дверь. Сгибается под своей ношей.)

— Что сделала мама, когда вошла в комнату? (Поставила коробку на стол перед сыном. Открыла жалюзи. Что-то говорила сыну.)

— Что мама могла сказать сыну, когда входила. (Доброе утро, сынок.)

— Когда ставила коробку на стол? (Это тебе.)

— Когда открывала жалюзи? (Опять ты в компьютере. У тебя очень темно.)

— Когда стоит у телефона? (Открой коробку. Там подарок.)

— Когда разговаривает по телефону? (Алло. Здравствуйте...)

— Заинтересовался ли мальчик коробкой? (Да, он отвлёкся от игры и посмотрел на коробку.)

Учитель предлагает посмотреть эпизод «Знакомство со щенком».

— Понравился ли мальчику щенок, когда тот только выскочил из коробки? (Сначала да.)

— Почему вы так решили? (Мальчик удивился, засмеялся, взял щенка на руки.)

— Что мальчик мог сказать, когда щенок выпрыгнул из коробки? (Класс! Вот это да!)

— Как изменилось настроение мальчика, когда он увидел повреждённую лапку щенка? (Разозлился.

Отбросил коробку. Бросил щенка на пол.)

— Что мог сказать при этом мальчик? (Фу! Калека! Безногий! Пошёл вон! Гадкая коробка!)

Учитель предлагает посмотреть эпизод «Игры щенка».

— Как меняется музыкальный фон? (Звучит радостная подвижная музыка.)

— Что делает щенок? (Играет с мячом.) А мальчик? (Сначала играет на компьютере, посматривая на щенка, злится, отбрасывает мяч в сторону. А потом забывает про свой компьютер и начинает наблюдать за щенком.)

— Почему мальчик поменял своё отношение к собачке? (Щенок не обращает внимание на свою болезнь. Он радуется и играет, как здоровый. Не унывает. Преодолевает трудности.)

Учитель предлагает посмотреть эпизод «Теперь вместе».

— Как вы думаете, какое решение принял мальчик? Куда отправились мальчик с собачкой? Для чего?

— Что мальчик крикнул маме, уходя из дома? (Мам, мы гулять на улицу.)

— Как вы думаете, станет ли щенок настоящим другом и помощником? (Да, он уже сейчас помогает открывать двери. А ещё он помог мальчику оторваться от компьютера и пойти гулять на улицу.

Помог почувствовать радость.)

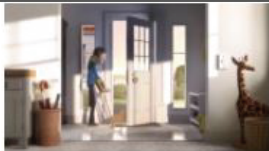

3. РАБОТА С ВЫРАЗИТЕЛЬНЫМИ СРЕДСТВАМИ МУЛЬТФИЛЬМА

Учитель организует работу в группах

Группа 1-2. Сравнить свет и звук в начале и в конце мультфильма.

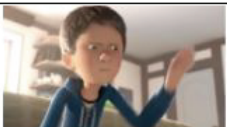
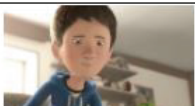
Дети получают карточки со словами и картинки, приклеивают их в таблицу.

В начале мультфильма	В конце мультфильма
свет	
приглушенный	яркий
звук	
шум, стрельба, крики	радостная музыка

Группа 3-4. Определить настроение главного героя по его мимике и жестам.

Дети получают картинки-кадры мультфильма и слова, выражающие настроение, чувства.

Задание: приклеить подписи под картинками

Мимика и жесты		
тревога	заинтересованность	радость
злость	недовольство, брезгливость	обида
	спокойствие	

После презентации работы учитель обращает внимание на то, как передаются эмоции в мультфильмах:

Мимика и жесты помогают передать настроение, чувства, характер героя.

Яркий свет ассоциируется с солнцем, теплом, радостью и т. д. Приглушённые и тёмные тона — с пасмурным, холодным днём, грустью, переживаниями.

Музыка заставляет зрителей испытывать те же эмоции, что испытывает герой, сопереживать ему. Стрельба, крики, шум вызывают тревогу, а весёлая подвижная музыка — радость.

4. ОЗВУЧИВАНИЕ МУЛЬТФИЛЬМА

Педагог организует работу по озвучиванию мультфильма по следующему плану:

1. Распределение ролей (мама, мальчик) по парам.
  2. Слова мамы и мальчика записать на доске.
  3. Тренировочный дубль. (Учитель — звукорежиссер. Он подсказывает, кому из героев и когда говорить).
- Для того чтобы передать эмоции героев, необходимо самим копировать их мимику, жесты.

5. ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ

Учитель предлагает учащимся ответить на следующие вопросы:

— Почему мультфильм называется «Подарок»? Только ли игрушку подарила мама сыну? А что подарил щенок мальчику? А что мальчик может подарить собачке?

— Как можно узнать, понравился ли подарок? (По мимике, жестам, словам.)

Учитель предлагает детям закончить предложение:

Самые лучшие подарки — это те, которые нельзя купить, продать, потерять, передарить. Это ...

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Посмотреть с родителями мультфильм «Билет без места» и обменяться впечатлениями.

АЎТАР

- Ольга Печенова

Запытайся на роднай мове ў Google

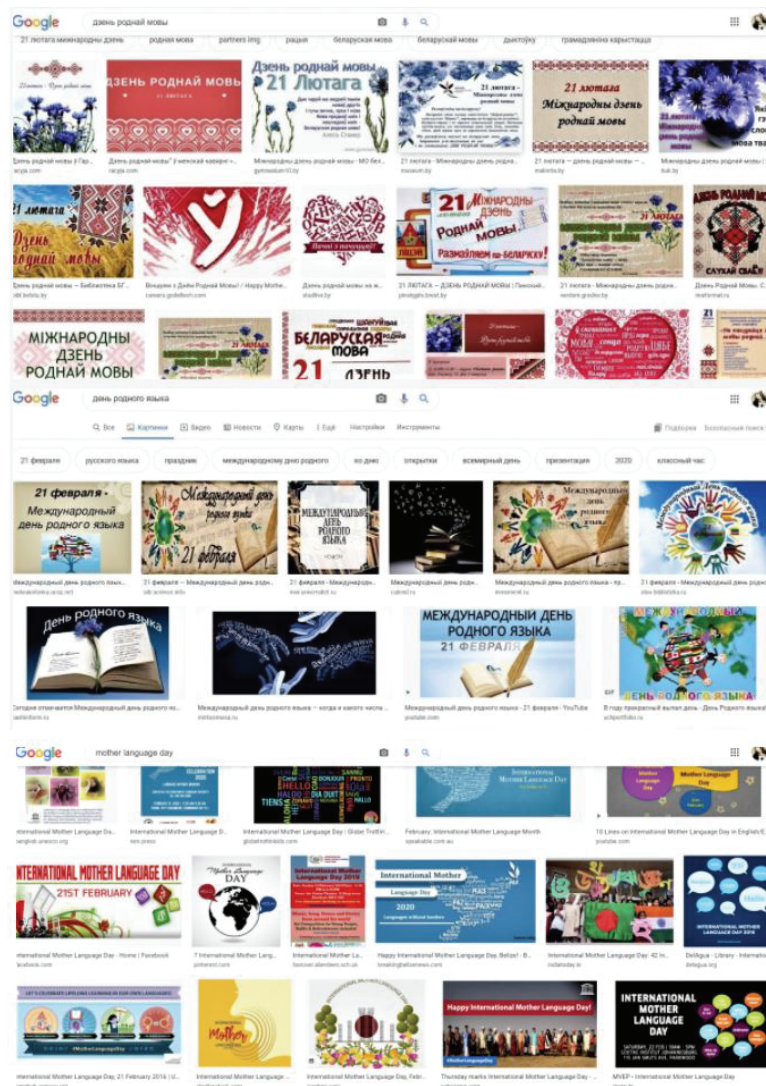
#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі Дэкадаванне медыятэкстаў Мова медыя	15 хвілін	Інфармацыйная гадзіна	4-5	Дзень роднай мовы	Выход у інтэрнэт, экран і праектар для дэманстрацыі	

МЭТА

Малодшыя школьнікі параўнаюць розныя вынікі аднолькавага запиту ў Google на трох розных мовах (беларускай, рускай, англійскай ці іншай замежнай) і зразумеюць, што інтэрнэт для карыстальніка кожнай мовы «розны».

1. РАБОТА З ВЫНІКАМИ ПОШУКУ ПА КАРЦІНКАХ

Настаўнік з вучнямі знаходзяць выявы, якія паказвае пошукавік Google пры запых «Дзень роднай мовы» на беларускай, рускай і англійскай мовах. Звяртаецца ўвага на тое, што пры кожным запых у сеціве прапа-нуецца розная інфармацыя.

Вучні абмяркоўваюць і прыходзяць да высновы, што мова запыху мае значэнне, а інтэрнэт для карыстальніка кожнай мовы «розны».

2. АБМЕРКАВАННЕ БЕЛАРУСКІХ ПЛАКАТАЎ

Настаўнік прапануе абмеркаваць беларускія плакаты да гэтага свята, звяртае ўвагу на іх колеравую гаму.

Пытанні для абмеркавання ў групах:

- Якія два колеры найчасцей выкарыстоўваюцца ў плакатах і паштоўках да Дня роднай мовы? (Белы, чырвоны).
- Як вы лічыце, чаму менавіта гэтыя колеры галоўныя на беларускіх плакатах? (Гэта нацыянальныя колеры).
- Ці можам мы вызначыць нацыянальныя колеры ў рускіх і англамоўных плакатах? (Не, там выкарыстаны вельмі розныя колеры).
- Чаму так? (Англійскую і рускую мовы ў гэтых плакатах выкарыстоўваюць людзі розных нацыянальнасцей).
- Якія агульнавядомыя сімвалы Беларусі мы бачым на гэтых выявах? (Васількі).
- Якую літару і чаму мы можам знайсці на многіх выявах? (Ў, яна ўнікальная, наша, беларуская).
- Якія яшчэ адметныя выявы, якія паказваюць, што плакат (паштоўка) прысвечаны менавіта беларускай мове, мы бачым? (Нацыянальны арнамент).

3. СТВАРЭННЕ СВАЁЙ ПАШТОЎКІ

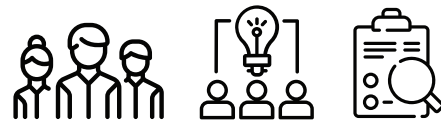
Работа ў групах. Вучні ствараюць сваю паштоўку да Дня роднай мовы. Для яе аздаблення яны павінны выкарыстаць тры колеры і ўжыць адзін з сімвалаў Беларусі.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне можна выканаць на інфармацыйнай гадзіне перад Днём роднай мовы ці неўзабаве пасля яго. Пры адсутнасці доступу да інтэрнэта неабходныя выявы можна падрыхтаваць загодзя.

АЎТАР

- Лера Сом

The Dutch Mona Lisa

53

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, факты і меркаванні, уплыў медыя на асобу і грамадства	45 хвілін	Замежная мова	10	Мастацтва	Праектар для дэманстрацыі відэа	
МЭТА Настаўнік арганізуе работу з двума творамі: карцінай Яна Вермеера «Дзяўчына з жамчужнай завушніцай» і трэйлерам да фільма «Girl with a Pearl Earring». Вучні аналізуюць інфармацыю і эмоцыі, якія перадаюць творы мастацтва і параўноўваюць мову медыя.						

1. РАБОТА З КЛЮЧАВЫМ ПЫТАННЕМ

У якасці ключавога пытання настаўнік дэманструе вучням карціну Яна Вермеера «Girl with a Pearl Earring» і задае пытанне: «Can you give at least 2 arguments to prove that this painting is really unique?» Вучні ў парах абмяркоўваюць адказ і выказваюць свае меркаванні.

2. ФРАНТАЛЬНАЯ ГУТАРКА

У якасці моўнай размінкі настаўнік задае наступныя пытанні:

- Do you know the painting «Mona Lisa»?
- Who's the author?
- Do you know the painting «The Mona Lisa of the North»?
- Why «of the North»? Who's the author?
- Do you know any other variants of the name of this painting? («Girl with a Pearl Earring», «The Dutch Mona Lisa»)
- Do you know that this painting has inspired people to create other genres of art? In 1999 a book was written and in 2003 a film was shot.

3. АБМЕРКАВАННЕ Ў ПАРАХ

Вучні абмяркоўваюць у парах пытанне: «Чаму менавіта гэта карціна знайшла свой працяг у літаратурным творы і фільме?»

3. ПАРАЎНАННЕ ЖАНРАЎ МАСТАЦТВА НА ПАДСТАВЕ АНАЛІЗУ МЕДЫЯ

Настаўнік прапануе вучням папрацаваць спачатку з карцінай Яна Вермеера «Дзяўчына з жамчужнай завушніцай». Вучні звяртаюць увагу на знешнасць гераіні: яе твар і адзенне. Выказваюць меркаванне пра ўзрост, характар і сацыяльны статус, аналізуюць пачуцці, якія выклікае карціна.

Пасля гэтага праглядаюць трэйлер да фільма «Girl with a Pearl Earring» і параўноўваюць свае прагнозы пра ўзрост, характар і сацыяльны статус. Выказваюць меркаванні пра выбар актрысы на галоўную ролю.

4. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік прапануе вучням абмеркаваць, якім чынам і пры дапамозе якіх сродкаў розныя віды медыя (фільм, карціна) даносяць асноўны пасыл да аўдыторыі:

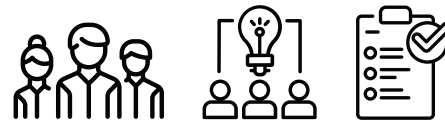
Для якой мэты лепш выкарыстоўваць відэа, а для якой — карціну? Чаму? Якія іх моцныя і слабыя бакі? У канцы ўрока настаўнік пытаецца ў вучняў, ці з'явілася ў іх жаданне прачытаць раман Tracy Chevalier «Girl with a Pearl Earring» і параўнаць ужо тры віды медыя. Па магчымасці спрагназаваць свае чаканні і даць абгрунтаванне.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне можна правесці ў старэйшых класах падчас класнай гадзіны.

АЎТАР

- Наталля Катчанка

Comic Book Characters

54

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Стэрэатыпы, уплыў медыя на асобу і грамадства	30 хвілін	Замежная мова	8	Books	Раздаткавы матэрыял Comic Book Analysis Sheet	

МЭТА

Вучні змогуць прааналізаваць, як мужчынскія і жаночыя персанажы намаляваны ў коміксах. Выкарыстоўваючы ліст аналізу коміксаў, вучні запішуць атрыбуты персанажаў коміксаў мужчынскага і жаночага полу, запішуць агульныя характарыстыкі ў асноўны ліст і абмяркуюць іх. Вучні змогуць зразумець, як коміксы ўплываюць на гендарнае ўспрыманне.

1. РАБОТА З КОМІКСАМ

Students in pairs read comics and write down answers to questions in Comic Book Analysis Sheet:

1. What is the title of your comic book?
2. What type of comic is it? (Examples: war, fantasy, science fiction, horror and so on)
3. As you and your partner read the comic together, jot down the names of the main characters on the charts below. Beside each name, list the main activities the character engages in and give one word to describe that character.

NAME	ACTIVITIES	DESCRIBING WORD
____	____	____
____	____	____

Then they share the results with the other students.

2. АБМЕРКАВАННЕ

The teacher organizes discussion using the following questions:

- Are there any similarities shared by female characters? (e.g. are many of them 'victims' who need saving? Are many of them described or drawn as 'sexy'?)
- Are there any similarities shared by male characters? (e.g. are many of them involved in 'heroic' activities? Are many of them described as 'tough' or 'strong'?)
- What is missing in the portrayal of men and women in these comic books? (Strong, heroic women? Peaceful, sensitive men?)
- What is the message about men or women that you get from these comic books?
- Speaking as a boy or a girl, how do these comic books make you feel?

3. ТВОРЧАЕ ЗАДАННЕ

The teacher divides the class into groups 2 groups: boys and girls. Each group creates a non-stereotypical male / female character from the comics.

Criteria:

- Draw the character
- Identify superpowers
- Make a list of words that will describe the character
- Introduce the character to the class

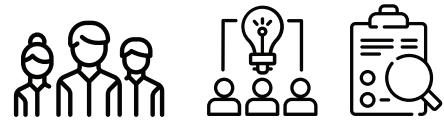
ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Можна загадзя папрасіць навучэнцаў прынесці некалькі коміксаў (як мінімум адзін комікс на парту).

АЎТАР

- Таццяна Фадзіна

Как реклама манипулирует эмоциями?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, маніпуляцыя, рэклама і прапаганда	45 хвілін	Замежная мова	11	Рэклама	Відэа рэкламы, друкаваная рэклама, ноўтбук, раздатчны матэрыял	

МЭТА

Предполагается, что к окончанию урока учащиеся научатся анализировать рекламу и выявлять методы убеждения и другие стратегии, используемые в рекламе.

НаШтоБуЗу (критерии достижения цели):

- учащиеся узнают о манипулятивных приёмах, используемых в рекламе;
- на примере четырёх реклам смогут найти не менее 7-8 манипулятивных приемов;
- научиться объяснять наличие манипулятивных приемов и рекламных стратегий в рекламе, отобранной самостоятельно.

1. ОРГАНИЗАЦИОННО-МОТИВАЦИОННЫЙ

The teacher organizes lead-in, using the following questions:

- Where do you encounter advertising? (They will likely mention television, billboards, radio, Websites, school hallways, and so on.)
- What is the aim of most adverts these days – to persuade you to buy the product, to inform you about a new product or to remind you about a well-known product? Give examples.
- Do you think advertisements have an effect on your personal interests?
- In what ways do you think people are influenced by advertising?
- What do you think the purpose of advertising is?
- What influences you the most when you are shopping: the price of a product, its appearance or the advertising promoting it?
- Do you believe 'before and after' advertisements? Why (not)?
- How much do you think children are influenced by adverts they see on television?
- Have you ever bought anything just because you saw it advertised on TV?

Students will think about what they know about a topic, note what they want to know, and finally record what has been learned and is yet to be learned. K-W-L chart (Know-Wonder-Learn chart) will allow students to make personal connections before the content is deeply explored.

2. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ. А) РАБОТА С ЛЕКСИКОЙ

The teacher suggests that the students should guess the meaning of these words:

Brand, commercial, consumer, endorsement, jingle, launch, logo, slogan.

The teacher suggests listening to the definitions and naming the words:

- A short phrase that is easy to remember, often used to advertise a product. (Slogan)
- A short song or slogan that is used in TV and radio adverts. (Jingle)
- A symbol used by a company to identify its products. (Logo)
- The act of saying that you support or approve of somebody or something. (Endorsement)
- A type of product made by a company with a particular name. (Brand)
- A person who buys goods or services. (Consumer)
- An advertisement that is broadcast on TV or radio. (Commercial)

Then the teacher suggests reading the following phrases written on the board and expressing opinions what these phrases are:

"I'm loving it", "Just do it". (Slogans)

Afterwards the teacher organizes a discussion using the following questions:

- Which companies are they associated with? (McDonald, Nike).
- Why do companies use slogans? (A phrase the company wishes to be known by)
- What makes a good slogan? (makes a consumer feel a desire, witty, hard to forget)
- What other famous advertising slogans can you remember? Why are they so memorable?

Then the students work with the image and find some new vocabulary in the picture below:

Slogan

Logo

Brand Name

Image

Poster

3. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ. Б) РАБОТА С ТЕКСТОМ

Предтекстовый этап

The teacher suggests answering the following questions:

- Which specific advertisements "stick in your head?"
- What makes these advertisements memorable?

(Students might mention music, catchy slogans, celebrity appearance, the appeal of the product itself, and so forth.)

Текстовый этап

Students read the article "Playing with our emotions" (Solutions Upper Intermediate, 3rd ed.), find and underline the advertising techniques.

Послетекстовый этап

Students read the article again, look through the list of the advertising techniques and tick the ones which are mentioned in the article. Then the task is to number the techniques in the order they are mentioned in the text:

1. Music is used to help us remember products.
2. A slogan is repeated and repeated during an advertisement.
3. Advertisers try to link their products to the success of others.
4. Advertisers appeal to our finances by making special offers of giving away free gifts.
5. Unimportant difficulties are given importance and then solved.
6. We are told that by using certain products we will appear richer and more successful than others.

4. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ. В) ПРОИЗНОШЕНИЕ

The teacher provides the students with handouts which contain the glossary of commonly used manipulating techniques (beauty appeal; celebrity endorsement; compliment the consumer; escape; independence/individuality; intelligence; lifestyle; nurture; peer approval; rebel; rhetorical question; scientific/statistical claim; unfinished comparison/claim).

The teacher organizes discussion using the following questions:

1. Which advertising methods mentioned in the article and learned from the handout do you think are the most effective with teenagers? Why?
2. Would you like to work in the advertising industry? Why? / Why not?
3. Have you ever bought something because you saw it advertised? What do you think made you buy it?

The teacher organizes the formative assessment technique «Fist to Five». Then asks students to use their hand to signal their depth of understanding. This will quickly allow the teacher to gauge the understanding of the learners in the classroom.

5. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ. Г) АНАЛИЗ РЕКЛАМЫ

The teacher explains to students that they will have the opportunity to apply the information about techniques advertisers use to persuade consumers to buy their products by looking at some real ads for real products. Then explains that the goal of this activity will be to examine how skillfully advertisers use multiple strategies to persuade their audiences.

The teacher distributes «the Analyzing Ads handout» and discusses the expectations and format for response. Students will work in 4 groups and analyze 4 advertisements: two print ads and two television commercials. This activity will allow students to practice their knowledge of advertising techniques, preparing them for the creation of their own commercials.

	TARGET AUDIENCE	COLORS USED?	WHO IS REPRESENTED? WHAT OBJECTS APPEAR IN THE IMAGE?	WHAT ADVERTISING TECHNIQUES ARE USED?	DO YOU LIKE THE ADVERTISEMENT? WHY OR WHY NOT?
AD 1					
AD 2					
AD 3					
AD 4					

Questions for Analyzing Ads:

1. To whom (which target audience) is the advertisement trying to sell the product? Describe the target audience (age, gender, culture, lifestyle).
2. Does this ad appeal to your emotions? If so, which emotion(s)?
3. Look beyond any emotional appeal to find out what the ad really says (or doesn't say) about the product or service. Do you detect any exaggeration or suspicious promises? If so, describe the "hidden message."
4. What is the intended use(s) of the product? Does the advertiser point out special features of the product that distract for the intended use? If so, explain the distractions.
5. Are there any signs or symbols in the ad? If so, what are they trying to tell you?
6. What advertising techniques are being used to sell the product (see glossary of terms)? Explain how each technique is being used.

6. ИНФОРМАЦИЯ О ДОМАШНЕМ ЗАДАНИИ (СОЗДАНИЕ СОБСТВЕННОЙ РЕКЛАМЫ)

The teacher explains the home task for the next lesson and provides the criteria for its assessment:

Prepare an advert for a real or imaginary product.

Decide who the product would be aimed at.

Invent a slogan.

Describe the product.

Say what advertising techniques and media you use.

Design and produce a printed ad that will attract the customer's attention.

Plan a TV or radio ad.

Record it, if you are able to.

Keep it short, and consider using music.

7. РЕФЛЕКСИВНО-ОЦЕНОЧНЫЙ

The teacher organizes final discussion using the questions below:

- What effect do you think advertising has on you?
- Does advertising make you more interested in products, or do you already know what products you want?
- Is advertising ever unfair? When can advertising actually be harmful to a group of people?
- What do you feel is the most important information you learned from this study of advertising? Why is this important? How might it change your attitudes or behaviors in the future?
- What surprised you most in this lesson? Why did this surprise you?
- What questions do you still have about the way advertisers persuade consumers to purchase or learn more about their products?

Students revisit the K-W-L chart to help reflect and assess what has been learned throughout the lesson. Then they'll get their marks according to their self-assessment and checklist.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- В качестве домашнего задания учащиеся смогут придумать свою рекламу, синтезируя в неё полученные знания о манипулятивных приёмах и других рекламных стратегиях.

АЎТАР

- Валентина Карпейко

Photo tells...

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, мова медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства	40 хвілін	Замежная мова	10	Art	Праектар/камп'ютар для прэзентацыі фільма фотаздымак «Сцяравятнік і дзяўчынка» Кевіна Картэра	
МЭТА						
Навучэнцы змогуць дэкадаваць медыятэксты і зразумеюць, як візуальныя матэрыялы ўздзейнічаюць на ўспрыманне, ацэнку і перакананні людзей, спрыяюць развіццю эмацыйнага інтэлекту і крытычнага мыслення.						

1. РАБОТА З ФОТАЗДЫМКАМ

Настаўнік прапануе вучням уважліва разгледзець фотаздымак «Сцяравятнік і дзяўчынка» і адказаць на пытанні.

Вучні разважаюць і паэтапна адказваюць на пытанні. Для гэтага выкарыстоўваецца Bloom's Taxonomy for Photography:

1) Describe it.

- What do you see in this photograph?
- What words would you use to describe this photograph?
- How would you describe this photograph to a person who could not see it?
- What things do you recognize in this photograph? What things seem new to you?

2) Understand it.

- What equipment, techniques and processes have been used to make the image? How does this affect the way we view it?
- What does this photograph remind you of?
- What interests you most about this work of art?

3) Analyse it.

- Which part of the photograph strikes you as most interesting? Why?
- What questions would you ask the artist about this work, if s/he were here?
- What can you discover about this image and the work of this artist through research? How does this new knowledge affect your understanding of the work?

4) Interpret it.

- What title would you give to this photograph? What made you decide on that title?
- What do you think is going on in this picture? How did you arrive at that idea?
- What do you think this photograph is about? How did you come up that idea?
- Pretend you are inside this photograph. What does it feel like?
- Why do you suppose the artist made this photograph? What makes you think that?
- What do you think it would be like to live in this photograph? What makes you think that?

5) Evaluate it.

- What do you think is effective about this photograph? What doesn't work so well?
- What do you think other people would say about this work? Why do you think that?
- What do you think is worth remembering about this photograph?
- Create a photographic response to this image. What did you choose to create and why? How does it compare to the original stimulus?
- What have you learned from exploring this work of art?

2. ПРАГЛЯД ВІДЭАРОЛІКА, АБМЕРКАВАННЕ Ё ГРУПАХ

Настаўнік прапануе вучням паглядзець фільм «One Hundredth of a Second» (стоп-кадр 3:35), сказаць, хто па прафесіі Кэйт Гулд, і выказаць здагадку, што будзе далей / які будзе фінал.

Пасля абмеркавання вучні працягваюць прагляд відэа да канца і абмяркоўваюць, ці пацвердзіліся здагадкі. Адказваюць на пытанне аб тым, якія эмоцыі былі ў галоўнай гераіні і чаму.

Вучні аб'ядноўваюцца ў тры групы і ў групах адказваюць на пытанні па фільму:

- What is the scriptwriter trying to say?
- What did he keep silent about?
- What questions does this film raise?
- Why is the film called «One Hundredth of a Second»?

3. ВЫНІКОВАЕ АБМЕРКАВАННЕ І ДЫСКУСІЯ

Пасля франтальнай гутаркі па пытаннях вучні шукаюць у інтэрнэце, як фільм звязаны з фотаздымкам «Сцягвятнік і дзяўчынка».

Выказваюць свае меркаванні на тэму «Photo tells...», разважаюць пра сілу фатаграфій, якія праблемы яны падымаюць, які адказ ад нас чакаюць.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Для выканання гэтага практыкавання вучні павінны ведаць, што такое рэпартажнае фота, стылі ў мастацтве, умець аналізаваць карціны мастакоў. Практикаванне можна правесці на класнай ці інфармацыйнай гадзіне, скарыстаўшы памятку для аналізу фота (глядзі Дадаткі)

АЎТАР

- Таццяна Фадзіна

Страчаныя абліччы

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Маніпуляцыя, дэкадаванне медыя-тэкстаў, свабода слова, прапаганда	20 хвілін	Гісторыя Беларусі, беларуская літаратура	9-11	БССР у 20-30 гг. (развіццё літаратуры, грамадска-палітычнае жыццё і інш.)	Раздрукоўкі фотаздымкаў беларускіх літаратараў, раздатка памяткі для аналізу фота	
МЭТА						
Удзельнікі зразумеюць, што фота ў прэсе часта з'яўляюцца сродкамі для маніпуляцыі грамадскай свядомасцю і інструментам прапаганды, і здолеюць выявіць фотаманіпуляцыі (рэтуш ці мантаж).						

1. РАБОТА З ФОТАКЕЙСАМ

Настаўнік прапануе папрацаваць у групах (па 4-5 чалавек) з аднолькавым наборам з трох фатаграфій з памяткай для аналізу фота (гл. раздатку). Вучням трэба параўнаць тры фатаграфіі, якія былі апублікаваны ў розны час, і сказаць, што ў іх агульнага і чым яны адрозніваюцца.

Для падвядзення вынікаў групавой работы настаўнік прапануе скарыстацца формулай: «Апроч таго, ШТО паказана на здымку, трэба ўбачыць, ЯК гэта паказана, ЧАМУ менавіта так і што НЕ паказана».

Плануецца, што вучні апішуць людзей на фота як прадстаўнікоў інтэлігенцыі (хутчэй за ўсё пазнаюць Янку Купалу і таму вырашаць, што гэта пісьменнікі). Вучні адзначаць, што фота пастановачнае (людзі спецыяльна пазіруюць). Пры апісанні таго, як згрупаваны людзі на здымках, якія ў іх позы, касцюмы, вучні заўважаць, што гэта адна і тая ж фатаграфія, з якой выдалены выявы некалькі асоб. І выкажуць меркаванне, што першапачатковае фота — з дзевяццю асобамі.

2. РАБОТА З ІНФАРМАЦЫЯЙ ДА ФОТА

Настаўнік раздае групам інфармацыю пра фота з дзевяццю пісьменнікамі і прапануе ўстанавіць асоб, якія былі выдалены.

Фота — арыгінал здымка 1926 года «Беларускія пісьменнікі на сустрэчы з Я. Райнісам». У ніжнім шэрагу злева направа: Змітрок Бядуля, Ян Райніс, Янка Купала, Кандрат Крапіва. У верхнім шэрагу злева направа: Язэп Пушча, Адам Бабарэка, Уладзімір Дубоўка, Пятро Глебка, Кузьма Чорны.

Плануецца, што вучні пасля параўнання з арыгіналам іншых здымкаў вызначыць, што на другім няма Адама Бабарэкі, а на трэцім да Бабарэкі дадаліся Язэп Пушча і Уладзімір Дубоўка.

Настаўнік паведамляе, што Адам Бабарэка загінуў у лагеры ў 1938 годзе, а Уладзімір Дубоўка і Язэп Пушча правялі ў ссылках некалькі дзесяцігоддзяў і дажылі да сваёй рэабілітацыі ў 1957 годзе (калі дазваляе час, вучні самі могуць адшукаць у інтэрнэце інфармацыю пра лёсы зніклых з фота асобаў).

62

3. АБМЕРКАВАННЕ ВЫНІКАЎ

Падчас абмеркавання праблематыкі рэпрэсій (у залежнасці ад тэмы ўрока і вучэбнага прадмета) настаўнік звяртаецца да пытанняў: «Калі і чаму фота перастае быць праўдай?», «Якія сродкі для гэтага выкарыстоўваліся раней, а якія цяпер?»

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Для паспяховага правядзення гэтага практыкавання педагогу неабходна адабраць матэрыялы, якія маюць высокую значнасць для разумення гістарычнай эпохі і добры патэнцыял для работы з фотаманіпуляцыямі. Выдатным фотакейсам могуць стаць матэрыялы са зменамі аднаго фота, якое зазнала рэтуш і мантаж, ці было апрацавана спецыяльнымі камп'ютарнымі праграмамі ці вэб-сэрвісамі.

На ўроках па айчынай гісторыі і беларускай літаратуры рэкамендуецца звярнуць увагу на матэрыялы выставы «Страчаныя абліччы» ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы і публікацыі пра гэты мемарыяльны праект, прысвечаны трагічным падзеям айчынай гісторыі — палітычным рэпрэсіям 20–50-х гадоў XX стагоддзя.

Карысныя спасылкі:

Инанец С. Остались шестеро из девяти.
Как репрессированных писателей вычеркивали
с групповых фотографий

Чарнова А. Delete або чароўная кнопка, якая змяняе рэальнасць:

АЎТАР

- Алена Палейка

«Зялёная рэвалюцыя» ў маёй шафе

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Рэклама, маніпуляцыі, уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне медыятэксту	90 хвілін	Нямецкая мова	9	«Grüne Revolution in meinem Kleiderschrank» у межах тэмы «Свет моды»	Раздрукоўка брэндаў адзення, раздатачных матэрыялаў	

МЭТА

Вучні будуць ведаць множны лік відаў адзення; атрымаюць навыкі чытання малых тэкстаў; прааналізуюць, як вытворцы адзення праз рэкламу ўздзейнічаюць на паводзіны людзей, вымушаючы іх набываць усе больш і больш тавараў; змогуць выказаць сваё стаўленне да выкарыстання адзення, усведамляючы адказнасць у вырашэнні экалагічных праблем; створаць плакат.

1. ПАДРЫХОЎКА

Настаўнік рыхтуе дыдактычныя матэрыялы для вучняў (эмблемы фірмаў-вытворцаў адзення, раздрукаваныя тэксты, табліцу спажывання вады і энергіі для вытворчасці тых ці іншых тканін)

Для правядзення ўрока неабходна, каб вучні валодалі лексікай па тэме «Адзенне». Дома вучні павінны палічыць рэчы (адзінкі адзення) у сваёй шафе і запоўніць першы слупок табліцы (Дадатак 1).

Заданне: Sieh dir zu Hause alle deine Kleidungsstücke in Ruhe an und zähle sie: Wie viele sind es insgesamt?

Danach suche dir 10 unterschiedliche Teile heraus und bewerte sie anhand der folgenden Tabelle. Notiere die Art der Kleidungsstücke. Finde die Marken der Kleidungsstücke heraus. Zähle auf, wie viele Kleidungsstücke du besitzt. / Паглядзі дома на сваю вопратку і падлічы, колькі яе? Затым выберы 10 розных відаў і ацані іх, выкарыстоўваючы табліцу. Звярні ўвагу на тып адзення. Палічы, колькі элементаў адзення ў цябе ёсць. (Гэты этап можна правесці на ўроку: вучні запаўняюць табліцу па памяці).

2. АРЫЕНЦІРОВАЧНА-МАТЫВАЦЫЙНЫ

На маніторы вучні разглядаюць два фотаздымкі. На адным з іх – шафа з адзеннем, на другім — надпіс «Зялёная рэвалюцыя». Настаўнік прапануе назваць тэму ўрока і паразважаць над тым, пра што на ім будзе ісці размова.

Ключавое пытанне да ўрока: «Ці гатовы ты /гатовыя вы да «зялёнай рэвалюцыі» ў шафе для адзення?»

Настаўнік прапануе суаднесці свае веды па гісторыі і грамадазнаўстве пра рэвалюцыю з тэмай урока «Зялёная рэвалюцыя» ў маёй шафе.

Пытанні для абмеркавання:

— Для чаго патрэбны рэвалюцыі?

— Як вы лічыце, што значыць «зялёная рэвалюцыя»?

Пытанне настаўніка:

«Ці гатовыя вы нешта кардынальна змяніць у сваім жыцці?» Вучні выказваюць свае думкі.

3. АПЕРАЦЫЙНА-ПАЗНАВАЛЬНЫ

Вучні працуюць у парах.

-Wie viele Pullover gibt es in deinem Kleiderschrank?

-In meinem Kleiderschrank gibt es ....Pullover. Wie viele Jacken gibt es in deinem Kleiderschrank?

-In meinem Kleiderschrank gibt es.... Jacken.

Настаўнік пытаецца пра вынікі на дадзеным этапе. Ці ёсць у іх цяжкасці? Што цяпер могуць? Што здзівіла?

2. Вучням прапаноўваецца запоўніць рабочы ліст « Mein Look» / «Мой Look»(Дадатак 2), каб прааналізаваць, ці ўсе элементы адзення выкарыстоўваюцца.

Рабочы ліст «Mein Look»

Можна стварыць Google-Form і даць спасылку, каб вучні адразу ўносілі дадзеныя. Вынікі будуць бачныя адразу, іх можна будзе абмеркаваць.

3. Клас падзяляецца на невялікія групы. Вучні працуюць з брэндамі. Дошка падзелена на дзве катэгорыі «экамода» і «звычайная мода». Вучні па чарзе выцягваюць карты-этыкеткі, абмяркоўваюць і вызначаюць, да якой катэгорыі іх аднесці: «экамода» ці «звычайная мода». Група абгрунтоўвае сваё рашэнне. Пасля гэтага настаўнік прапаноўвае прачытаць кароткія тэксты пра розныя брэнды, дзе вучні змогуць знайсці адказ на пытанне: ці з'яўляецца брэнд экалагічна чыстым ці не.

Тэксты ўзятыя з брашуры (спасылка) (с.31-32).

Брашура «ecofashion- Mode mit Zukunft», якую можна спампаваць па спасылцы

Інфармацыю пра іншыя брэнды вучні шукаюць самастойна ў інтэрнэце.

4. З улікам атрыманай інфармацыі вучні запаўняюць трэці слупок у табліцы (Дадатак 1): Giftfreie Mode? Мода без ядаў? (Ja / Nein) (Так / Не)

5. Работа з лічбамі. Кожны вучань атрымлівае табліцу з дадзенымі па спажыванню энергіі і вады для вытворчасці таго ці іншага валакна (Дадатак 3). Спачатку вучні падлічваюць, колькі энергіі і вады спатрэбілася, каб вырабіць іх вопратку (з бавоўны, воўны, віскозы), і пазней ствараюць постар (плакат).

Каментар аўтара: Падчас выканання дадзенага задання вучні майго класа ўзважылі дома сваё адзенне з бавоўны, віскозы і воўны і даведаліся, што на вытворчасць бавоўнянага валакна на групу з шасці чалавек спатрэбілася 12700 літраў вады і 8,2 літра нафты, таму было вырашана, што трэба кардынальна змяніць сваё стаўленне да выкарыстання адзення. Неабходна набываць базавае адзенне, так званыя капсульныя калекцыі schaut.

6. Работа ў групах. Назавіце спосабы маніпуляцый, якія выкарыстоўваюць стваральнікі рэкламы і вытворцы адзення для заахвочвання набываць усё больш і больш тавараў.

4. РЕФЛЕКСІЯ

Метад «Ружы»

Lehrer: Schaut aufs Bild und sagt: Was seht ihr da?

Sind die Rosen immer schön?/Настаўнік: паглядзіце на малюнак і скажыце: што вы там бачыце? Ці заўсёды ружы прыгожыя?

Вучні выказваюць свае меркаванні.

Die Rose ist meist etwas Positives. Sehr viele Menschen mögen Rosen / Ружа - пазітыўнае/

Ці падабаецца вам прыгожа апрацаца? Што ўплывае на вас пры выбары адзення? Ці заўсёды мець многа адзення - гэта добра?

Вучні выказваюць свае меркаванні.

Lehrer: Auf diesem Bild ist eine Rosenblüte. Aus einer Rosenblüte wird einmal eine wunderschöne Rose. Was bedeutet diese Rosenblüte? Dahinter sind neue Ideen, neue Pläne. Welche neue Ideen und Pläne habt ihr nach unserer Stunde? / Бутон — новыя ідэі, планы.

Пытанне для вучняў: прывядзіце тры прыклады маніпуляцый, якія прымушаюць набываць адзенне. Dornen ist etwas, was Schwierigkeiten mitbringt. / Шыпы — цяжкія аспекты.

Was war für euch schwer? / Пытанне для вучняў: што асабіста ты можаш зрабіць у адказ на маніпуляцыі і рэкламу?

Падвядзенне вынікаў работы.

Адказы на наступныя пытанні:

- Што агульнага ў ружы з адзеннем?
- Ці ўсё, што мы апрацаем, па якасці такое ж добрае, як яго знешні выгляд ці брэнд?
- Чаму я навучыўся (навучылася) на занятках?
- Што я цяпер магу зрабіць?

Настаўнік вяртаецца да ключавога пытання: «Ці гатовы я да «зялёнай рэвалюцыі» ў сваёй шафе з адзеннем? Чаму? Што я магу параіць сваім сябрам?»

5. ДАМАШНЯЕ ЗАДАННЕ

Распавесці пра набытыя веды ў сваёй сям'і і на наступным уроку расказаць пра рэакцыю родных.

АЎТАР

■ Алена Грынчык

ДАДАТАК 1.

■

	ENERGIEVERBRAUCH IN LITER ERDÖL PRO KG FASER 1 MOTORÖLFLASCHE ENTSPRICHT 1 LITER ERDÖL	WASSERVERBRAUCH IN LITER WASSER PRO KG FASER 1 WASSERTROPFEN ENTSPRICHT ETWA 1.000 LITERN WASSER
BAUMWOLLE (FASER)	0,7 L ERDÖL	11 TROPFEN = 11.000 L
BIOBAUMWOLLE (FASER)	0,2 L ERDÖL	5 TROPFEN = 5.000 L
VISKOSE (FASER)	1,7 L ERDÖL	0,4 TROPFEN = 382 L
WOLLE (GARN)	1,3 L ERDÖL	125 TROPFEN = 125.000 L

ДАДАТАК 2.

	KLEIDUNGSSTÜCK (Z. B. T-SHIRT)	MARKE	GIFTFREIE MODE? (JA / NEIN)	ANZAHL (DAVON IN MEINEM SCHRANK INSGESAMT)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

ДАДАТАК 3.

1. Wie lange brauchst du, um Kleidung am Morgen auszuwählen?

☐ < 5 Min.
 ☐ 5-10 Min.
 ☐ 10-20 Min.
 ☐ 20-30 Min.
 ☐ > 30 Min.

2. Ist dir beim Kleiderkauf die Marke wichtig?

☐ Sehr wichtig
 ☐ eher wichtig
 ☐ eher unwichtig
 ☐ ganz unwichtig

3. Wie oft kaufst du dir neue Klamotten?

☐ Ca. 1x / Woche
 ☐ ca. 1x / Monat
 ☐ alle 2-3 Monate
 ☐ ca. 1x / Halbjahr
 ☐ Ca. 1x im Jahr
 ☐ seltener

4. Wie wichtig ist dir die Marke bei den Schuhen?

☐ Sehr wichtig
 ☐ eher wichtig
 ☐ eher unwichtig
 ☐ ganz unwichtig

5. Wie viel Euro gibst du durchschnittlich im Monat für Kleidung aus?

☐ < 10
 ☐ 10-30
 ☐ 30-60
 ☐ 60-100
 ☐ über 100

6. Wie viele Kleidungsstücke aus deinem Kleiderkasten ziehst du wirklich an?

☐ Fast alle
 ☐ ca. 2/3
 ☐ ca. die Hälfte
 ☐ ca. 1/3
 ☐ nur ganz wenige

Як правесці інфармацыйную гадзіну?

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТКА	ТУЛКІТ
Навінавая граматына, аналіз інфармацыі	20 хвілін	Інфармацыйная гадзіна	5-11	Любая	Раздаткі	
МЭТА						
Вучні атрымаюць інфармацыю пра актуальныя падзеі ў свеце і краіне, а таксама набудуць навыкі аналізу навін і крыніц інфармацыі.						

1. ВЫБАР ЗМЕСТУ

Настаўнік выбірае сам або даручае вучням падабраць актуальныя навіны, з якімі варта пазнаёміць вучняў падчас інфармацыйнай гадзіны.

2. ВЫБАР МЕДЫЯ-ІНФАРМАЦЫЙНЫХ НАВЫКАЎ

Настаўнік выбірае са спісу медыя-інфармацыйных кампетэнцый адзін пункт, над якім вучні будуць працаваць падчас інфармацыйнай гадзіны.

Ведаць:

- якую ролю адыгрываюць СМІ, як яны ўплываюць на асобу і грамадства;
- якія існуюць жанры журналістыкі, іх прызначэнне і адрозненні;
- што надзейнай інфармацыю робяць магчымасць праверкі фактаў, паказанні сведкаў, спасылкі на крыніцы;
- чаму ананімныя крыніцы – не надзейныя і спасылка на іх не варта;
- якія спосабы ўплыву выкарыстоўваюць СМІ, як з дапамогай мантажу відэа, абрэзкі і апрацоўкі фота і гуку можна паўплываць на меседж рэпартажу;
- чаму важна, каб факты і асобы гаварылі самі за сябе.

Умець:

- адбіраць рэлевантныя навінавыя каналы і навінавыя матэрыялы сярод інфармацыйнага патоку;
- адрозніваць факты ад меркаванняў, журналістаў ад каментатараў і тых, хто адстойвае пэўную пазіцыю;
- дэкадаваць (аналізаваць) матэрыялы СМІ, сацыяльных медыя;
- распазнаваць фэйк, маніпуляцыю, схаваную рэкламу і прапаганду;
- інтэрактыўна ўзаемадзейнічаць са СМІ, быць стваральнікам інфармацыйнай прасторы.

Мець каштоўнасныя ўстаноўкі:

- крытычнае і рэфлексіўнае стаўленне да даступнай інфармацыі;
- адказнае і этычнае выкарыстанне інтэрактыўных сродкаў інфармацыі, павага да аўтарскіх правоў;
- павага да асноўных правоў і свабод асобы;
- захаванне сваёй нацыянальна-моўнай і цывілізацыйнай ідэнтычнасці.

3. РАЗДРУКОЎКА РАЗДАТКАЎ

Настаўнік падбірае і пры неабходнасці раздрукоўвае адну з памятак, размешчаных у канцы гэтай кнігі, якая будзе найлепш спрыяць набыццю абранага навыку.

Спіс памятак (гл. раздзел «Дадаткі»):

Ключавыя пытанні для аналізу медыятэкстаў (навіны, артыкула, фота, плаката, рэкламы, тэлеперадачы, роліка, фільма і т.п.)

Правяраем надзейнасць і дакладнасць інфармацыі

На што неабходна звярнуць увагу пры чытанні навін (як распазнаць фэйкі)

Як аддзяліць факты ад меркаванняў у медыя

Пытанні для аналізу прыёмаў у рэкламе

Правяраем наяўнасць стэрэатыпаў у рэкламе

Як аналізаваць рэкламны ролік?

Памятка для аналізу фатаграфіі

Памятка для работы з постарам фільма

Пытанні для аналізу медыяпрофілю персоны

Памятка для работы з фатаграфіяй помніка і мемарыяла

Аналіз выпуску навін (інструкцыя)

Форма ацэньвання інтэрнэт-рэсурсаў

Тэхнікі маніпуляцый

4. АКТУАЛІЗАЦЫЯ ІНФАРМАЦЫІ І МАТЫВАЦЫЯ ВУЧНЯЎ НА АКТЫЎНУЮ СУМЕСНУЮ ДЗЕЙНАСЦЬ

Вучні сядзяць у коле і па чарзе дзеляцца навінамі, адзначаюць крыніцу інфармацыі. Для малодшых школьнікаў можна падрыхтаваць цацачны мікрафон, які яны будуць перадаваць адзін аднаму. Для старэйшых школьнікаў можна выбраць мадэратара, які будзе даваць слова вучням.

Настаўнік акцэнтуюе ўвагу на крыніцы інфармацыі, асабліва на яе прадстаўленне ў розных медыя.

5. АСЭНСАВАННЕ ІНФАРМАЦЫІ І РАЗВІЦЦЁ ПЭЎНЫХ МЕДЫЯКАМПЕТЭНЦЫЙ

Вучні знаёмяцца з навінай ці актуальнай інфармацыяй, а потым працуюць індывідуальна, у парах ці групх з гэтым жа матэрыялам з дапамогай памятки.

Напрыклад, калі настаўнік паставіў мэту стварыць умовы, каб дзеці навучыліся адбіраць надзейныя крыніцы інфармацыі, ён дае памятку правіл № 2 ці №13, каб вучні правярылі надзейнасць той крыніцы, з якой яны атрымалі інфармацыю. Потым просіць, каб вучні падабралі яшчэ некалькі альтэрнатыўных крыніц з гэтай жа навінай, параўналі, ці аднолькава яны падаюць інфармацыю.

Калі ж мэта была — навучыць вучняў знаходзіць схаваную рэкламу ў медыя (product placement), то памятка «Аналіз прыёмаў у рэкламе» будзе найлепшай.

6. АСЭНСАВАННЕ, РЭФЛЕКСІЯ

Групы (пары) па чарзе агучваюць свае высновы па кожным пытанні памятки, астатнія — спрачаюцца, задаюць пытанні ці дадаюць свае высновы.

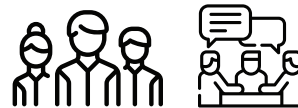
ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Памятаем, што галоўная мэта інфармацыйнай гадзіны — не інфармаваць, а фарміраваць навінавую граматыку!

АЎТАРЫ

- Тамара Мацкевіч, Алена Радзевіч, Алена Палейка

Трэйлер для мэтавызначэння на ўроку гісторыі

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, мова медыя, роля медыя ўплыў медыя на асобу	15 хвілін	Гісторыя Беларусі	9,11	«Другое абвяшчэнне ССРБ, завяршэнне польска-савецкай вайны»	Экран і праектар з камп'ютарам для прагляду трэйлера	

МЭТА

Вучні працуюць з трэйлерам гістарычнага фільма па тэме, якая вывучаецца на ўроку, і вылучаюць сродкі, якімі галоўная ідэя ці пасыл фільма даносіцца да шырокай аўдыторыі.

1. ПЕРАД ДЭМАНСТРАЦЫЯЙ ТРЭЙЛЕРА

Настаўнік прапануе вучням папрацаваць з трэйлерам гістарычнага фільма па тэме, якая вывучаецца на ўроку.

Перад праглядам вучні адказваюць на пытанні:

- Што такое трэйлер?
- З якой мэтай ён ствараецца і дэманструецца?
- Ці станеце вы глядзець фільм, калі трэйлер вам не спадабаўся?

Прыклад: трэйлер фільма «Варшаўская бітва» (Польшча, 2011. Рэжысёр - Ежы Гофман). Трэйлер можна паказаць перад вывучэннем тэмы «Другое абвяшчэнне ССРБ і завяршэнне польска-савецкай вайны»

2. ПАСЛЯ ДЭМАНСТРАЦЫІ ТРЭЙЛЕРА

Пасля прагляду трэйлера вучні адказваюць на пытанні:

- Якой гістарычнай падзеі прысвечаны трэйлер фільма?
- Хто паказаны агрэсарам, а хто ахвярай?
- Якія вобразы, прыёмы выкарыстоўвалі аўтары для таго, каб драматызаваць падзеі?
- Да якіх пачуццяў, на ваш погляд, апелююць аўтары? Якія эмоцыі імкнуцца выклікаць?

3. МЭТАВЫЗНАЧЭННЕ НА ЎРОК

Настаўнік сам фармулюе мэты ўрока ці прапануе вучням.

Фармулёўка мэтай урока з апорай на гістарычны складнік відэафрагмента:

- 1) Даведацца, вынікам чаго сталі падзеі, якія знайшлі адлюстраванне ў трэйлеры фільма
- 2) Высветліць, чым скончылася бітва і якія былі яе далейшыя наступствы.
- 3) Ці адпавядаюць падзеі, адлюстраваныя ў фільме, гістарычнай праўдзе? Чаму?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Пажадана спампаваць трэйлер фільма загадзя для дэманстрацыі ў класе пры адсутнасці інтэрнэту ці яго нізкай хуткасці.

АЎТАР

- Віктар Жук

«Чытаем» схему метро

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне, медыятэксту, ацэнка інфармацыі	20 хвілін	Інфармацыйная гадзіна	9-11	Мінскае метро	Экран і праектар для дэманстрацыі схемы метро	

МЭТА

Удзельнікі:

- зразумеюць, што медыятэксты — гэта не толькі тэленавіны, газетныя артыкулы, відэаролікі, але і схемы, абвесткі, постары, карты і інш.
- прааналізуюць схему метро (на прыкладзе мінскага метрапалітэна)
- вылучаць і сфармулююць прынцыпы, кіруючыся якімі станцыі атрымлівалі свае назвы
- выкажуць меркаванне, якім чынам схема метро з'яўляецца візітоўкай горада (што яна распавядае пра горад, што паказвае?)

1. МАТЫВАЦЫЯ ВУЧНЯЎ І ПАДЗЕЛ НА ГРУПЫ (1-2 ХВІЛІНЫ)

Настаўнік гаворыць, што метро з'яўляецца не толькі хуткім, зручным і папулярным спосабам перамяшчэння ў вялікім горадзе, але і сапраўднай візітоўкай мегаполіса. Настаўнік дэманструе схему мінскага метрапалітэна і прапануе ў групах (па 5-6 чалавек) папрацаваць з ёй, каб даць адказ на ключавое пытанне «Чаму схему метро называюць візітоўкай горада?»

2. РАБОТА З НАЗВАМІ СТАНЦЫЙ МЕТРО Ў ГРУПАХ (8 ХВІЛІН.)

Прапануе вучням згрупаваць назвы станцый метрапалітэна ў 3-4 блокі (групы самі вылучаюць катэгорыі і напаяняюць іх). Напрыклад, станцыі, у назве якіх згадваюцца нейкія асобы (Купалаўская, Пушкінская, плошча Якуба Коласа, плошча Леніна, плошча Францішка Багушэвіча, Фрунзенская), назва гістарычнай падзеі (плошча Перамогі, Партызанская, плошча Незалежнасці, Першамайская, Кастрычніцкая – з 33 станцый мінскага метро 13 маюць станцыі-цэзкі ў іншых гарадах СНД), назва сучаснага гарадскога аб'екта на гэтым месцы (Трактарны завод, Аўтазаводская, Інстытут культуры, парк Чалюскінцаў, Вакзальная, Акадэмія навук), гістарычная аўтэнтычная назва вуліцы ці вёскі (Няміга, Уручча, Кунцаўшчына, Грушаўка, Пятроўшчына, Кавальская слабада, Каменная горка), старана свету, кірунак (Усход, Магілёўская, Маскоўская, Барысаўскі тракт), агульная назва (Маладзёжная, Спартыўная).

3. АБМЕРКАВАННЕ ВЫНІКАЎ ГРУПАВОЙ РАБОТЫ (8 ХВІЛІН)

Падчас агучвання і абмеркавання вынікаў вучні вылучаць назвы, звязаныя з савецкім перыядам гісторыі (якія былі ў кожным савецкім горадзе) і з аўтэнтчнымі і гістарычнымі беларускімі назвамі (перадаюць унікальнасць, адметнасць). Вучні знаёмяцца з датамі ўвядзення ліній метро (1984, 1995, 2020 гг.) і адзначаюць, як мянялася тэндэнцыя — якіх назваў становілася больш, а якіх менш. Якіх назваў не хапае? Якія лепш замяніць? Ці трэба ўвогуле гэта рабіць?

4. СТВАРЭННЕ АЛЬТЭРНАТЫВЫ

Арыентуючыся на вынікі абмеркавання, настаўнік можа прапанаваць вучням стварыць альтэрнатыўныя назвы станцый (і адпаведна ліній) ці пазнаёміць з існуючымі схемамі з альтэрнатыўнымі назвамі.

Вяртанне да ключавога пытання «Чаму метро называюць візітоўкай горада?»

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Рэкамендуецца выкарыстоўваць афіцыйны сайт Мінскага метрапалітэна:

Падчас абмеркавання можна зрабіць акцэнт на мову схемы метро (назвы на беларускай і іх транслітэрацыя беларускай лацінкай). Мэтазгодна для падрыхтоўкі да занятку выкарыстаць цікавыя факты пра метро ў свеце (першая падземка з'явілася ў Лондане ў 1863 годзе, а якія падзеі ў гэты час адбываліся ў Беларусі, самае глыбокае метро, самае вялікае і іншыя).

АЎТАР

- **Алена Палейка**
(ідэя работы з гарадской тапанімікай як з медыятэкстам — **Дар'я Касякова**).

«Гаваркія» эмадзі

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Мова медыя	20 хвілін	Выхаваўчы занятак	3-4	Медыя-адукацыя	Набор эмадзі ці тэлефон, планшэты	
МЭТА						
Навучэнцы змогуць актуалізаваць, сістэматызаваць і праверыць на практыцы ўменні размаўляць мовай эмадзі.						

1. АРГАНІЗАЦЫЯ ГРУПАВОЙ РАБОТЫ. ПАСТАНОЎКА ЗАДАЧЫ

Настаўнік прапануе вучням падзяліцца на групы (пары).

Кожная група (пара) атрымлівае заданне: закадзіраваць фразу з дапамогай смайлікаў ці піктаграм.

Для запісу фразы можна скарыстацца сваімі мабільнымі тэлефонамі ці раздрукоўкамі з выявамі эмадзі.

2. РАБОТА Ў ГРУПАХ

1 этап.

Кожная група абмяркоўвае тэкст і кадзіруе яго з дапамогай смайлікаў, эмадзі, піктаграм. На выкананне працы даецца 10 хвілін.

2 этап.

Групы абменьваюцца закадзіраванымі пасланнямі і расшыфроўваюць іх змест.

3 этап.

Абмеркаванне зместу шыфровак.

«Привет, друг, прошу (умоляю), мне не лги, и у нас все будет хорошо!»

3. ПАДВЯДЗЕННЕ ВЫНІКАЎ. РЕФЛЕКСІЯ

Настаўнік пытаецца ў вучняў: «Ці было лёгка закадаваць фразу? Ці лёгка было здагадацца і прачытаць змест, напісаны з дапамогай выяў? Чаму?»

Вучні робяць выснову, што мова медыя можа быць рознай: літары, малюнкi, музыка, колеры і г.д.

Кожны від медыя мае сваю мову, якую трэба ведаць, каб правільна прачытаць атрыманую інфармацыю.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Настаўнік можа кожнай групе вучняў прапанаваць свае фразы для кадавання, а можа прапанаваць гэта зрабіць самім вучням. Але ў гэтым выпадку трэба даць вучням устаноўку на стварэнне прастай фразы, каб заданні былі выкананы хутка і якасна.

АЎТАР

- Святлана Локіс

Навошта ствараць стыкерпак?

73

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Мова медыя, праект	20 хвілін	Выхаваўчы занятак	Дарослыя, падлеткі	Медыя-адукацыя	Аркушы паперы, фламастары	
МЭТА З дапамогай практыкавання дзеці і дарослыя пазнаёмяцца з тэхналогіяй стварэння стыкерпакаў, навучацца кадаваць і дэкадаваць інфармацыю, заключаную ў малюнках-стыкерпаках, што выкарыстоўваюцца ў месенджарах						

1. АКТУАЛІЗАЦЫЯ ВЕДАЎ ВУЧНЯЎ ПА ТЭМЕ

Настаўнік пытаецца, ці знаёмы хто-небудзь са словам «стыкерпак». Пры неабходнасці распавядае, што стыкерпак — гэта набор стыкераў (наклеек), аб'яднаных адной тэмай. Стыкерпакі мы звычайна выкарыстоўваем у месенджарах. Прапануе загрузіць які-небудзь месенджер на смартфон і праглядзець стандартныя стыкерпакі, якія там ёсць.

2. ЗАДАННЕ

Настаўнік прапануе, выкарыстоўваючы паперу, фламастары, алоўкі, стварыць набор стыкераў на прапанаваную актуальную тэму.

Напрыклад, для дзяцей — «Covid-19», «Дабрыня», «Справядлівасць», «Дэмакратыя», «Шчасце» і інш.

Для дарослых — «Я і свабода», «Гуманізм у адукацыі», «Ключавыя кампетэнцыі», «Soft Skills», «Сямейныя каштоўнасці» і інш.

3. РАБОТА НАД МІНІ-ПРАЕКТАМ

1. Настаўнік аб'ядноўвае ўдзельнікаў у групы па 5-6 чалавек, прапануе заданні для груп:

- вызначыць ключавыя словы (паняцці, падзеі, якасці) па змесце і зашыфраваць іх сімваламі (стыкерамі);
- выявы размясціць па адной на асноўных аркушах.

Дадаць падыходзячыя эмацыйныя надпісы (матывуючыя, жартаўлівыя ці прыкольныя).

2. Настаўнік арганізуе прэзентацыю стыкераў:

- у выглядзе загадкі для іншых груп;
- як абарону вынікаў сваёй творчай дзейнасці.

4. РЕФЛЕКСІЯ

Настаўнік арганізуе сумесны аналіз творчых работ і рэфлексію. Пытанні для абмеркавання: інфарматыўнасць, эфектыўнасць, магчымасць выкарыстання (дзе, як, калі) і г.д. Звяртае ўвагу на мову стыкерпакаў, сродкі выразнасці.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Варыянт правядзення. Удзельнікам практыкавання можна распавесці, што існуюць камп'ютарныя праграмы па стварэнні аўтарскіх стыкерпакаў для месенджараў. Калі ёсць цікавасць і магчымасці, то можна працягнуць працу па стварэнні электронных стыкерпакаў і груп па іх абмену ў месенджары.

АЎТАР

- Вікторыя Гракава

Фізіка ў постары

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХТОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	8 хвілін	Фізіка	7	Вага цела	Лісты паперы А3, каляровыя алоўкі ці маркеры, клей, нажніцы, наборы карцінак.	
МЭТА						
На уроке изучения нового материала организуется самостоятельная работа учащихся по созданию информационно-образовательного постера «Отличия силы тяжести от веса тела».						

1. СОЗДАНИЕ ПОСТЕРА

Учитель разбивает класс на группы и определяет роли (вариант: генератор идей, дизайнер, докладчик, критик). Учитель организует изучение нового материала в виде проектной деятельности: озвучивает тему урока, формулирует цели совместно с учащимися, даёт инструкцию.

Каждой группе предлагается план работы:

1. Изучить самостоятельно параграф «Вес тела»
2. Обсудить в группе сходства и различия понятий сила тяжести и вес тел по следующим позициям: определение, направление, точка приложения, модуль.
3. Используя предложенные картинки, создайте постер "Сходства и различия силы тяжести и веса тела" по следующим критериям:
Соотношение текста и картинок 50% на 50%.
Порядок изложения информации (список, таблица, блоки).
Аккуратность, отсутствие грамматических и физических ошибок.
Равномерность заполнения листа информацией.
Наличие заголовка.
Выделение цветами блоков информации.
4. Подготовиться к презентации постера.

2. ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Учитель организует презентацию медиапродукта, задаёт вопросы, при необходимости корректирует, даёт обратную связь.

Вопросы для рефлексии:

- Чем отличается содержание постера от материала в учебнике?
- Какая подача материала Вам больше нравится? Почему?
- Для чего можно использовать данный постер?
- Можно ли учебник заменить сборником постеров? Почему?

При наличии времени учитель организует голосование за лучший постер (за свой не голосуют).

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Для разных групп подготовить разный комплект картинок (распечатанные фото, рисунки анимационных героев, физического оборудования и др.)

АЎТАРЫ

- Алена Ананчыкава, Эла Якубоўская, Таццяна Багдановіч

Home Video: здымаем эксперымент

75

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Пошук інфармацыі, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	8 хвілін	Фізіка	8	Цеплавое расшырэнне	Экран для паказу відэа	
МЭТА						
Вучні змогуць самастойна прааналізаваць інфармацыю з розных крыніц, стварыць відэаролік доследаў па пэўнай тэме.						

1.ЗАДАННЕ НА ДОМ

Напярэдадні настаўнік прапануе навучэнцам наступнае дамашняе заданне па тэме «Цеплавое расшырэнне»:

- Вывучыўшы матэрыял падручніка або матэрыял з іншых крыніц, падабраць цікавыя доследы па тэме.
- Прааналізаваць інфармацыю аб правядзенні доследаў (Ці даецца інструкцыя да правядзення, ці даецца фізічнае тлумачэнне).
- Запісаць назву і алгарытм выканання трох доследаў (1 — цеплавое расшырэнне газаў, 2 — цеплавое расшырэнне вадкасцей; 3 — цеплавое расшырэнне цвёрдых цел).
- Дадатковае заданне — правесці эксперымент, зняць невялікі відэаролік, які павінен адпавядаць наступным крытэрыям:
  - павінна выконвацца выразнасць, г.зн. бачнасць і нагляднасць эксперыменту (прысутнасць вучня ў кадры абавязковая);
  - эксперымент павінен быць надзейным, даступным, хуткім па часе;
  - пры правядзенні эксперыменту павінны строга выконвацца правілы тэхнікі бяспекі;
  - эксперымент павінен каментывацца, а дослед павінен абавязкова атрымацца.

2.ПРЭЗЕНТАЦЫЯ І АБМЕРКАВАННЕ

Пры праглядзе відэаролікаў класу прапануюцца крытэрыі ацэнкі відэароліка (гэта пачатковы этап стварэння такіх заданняў па фізіцы, таму вельмі важна сфармуляваць мінімальныя патрабаванні да якасці выканання на будучыню):

- Адпаведнасць сюжэту абранай тэме.
- Арыгінальнасць.
- Адпаведнасць мэт і зместу.
- Адсутнасць памылак.
- Эстэтычнасць афармлення.

Навучэнцы, якія здымалі ролікі, адказваюць на пытанні аднакласнікаў.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Пажадана, каб відэаролікі навучэнцы адпраўлялі настаўніку загадзя, каб той змог уключыць іх у пэўны этап урока і спланаваць работу класа.

АЎТАР

- Людміла Каралёва

■ ПАРАДЫ ДЛЯ ЗДЫМАК РОЛІКАЎ:

Перш чым прыступаць да здымак, напішыце сцэнарый. Ён дапаможа структураваць выступленне, сканцэнтраваць сутнасць і адсекчы лішнія.

У ідэале месца здымак павінна на 100% адпавядаць тэме відэаўрока.

Дрэннае асвятленне — люты вораг добрага кадра. Каб карцінка была выразнай і яркай, неабходна мець тры асвятляльнікі.

З-за няправільна падабранага адзення могуць узнікнуць «тэхнічныя складанасці»: выява вядучага будзе «размывацца» ў кадры.

Каб было прасцей падчас запісу, падзяліце выступленне на кароткія дублі.

Складзі апавяданне

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя. Уплыў медыя на асобу і грамадства	30 хвілін	Інфарматыка Факультатыўны занятак «Творчая дзейнасць у асяродзі візуальнага праграмавання Scratch»	4	Анімацыя. Распрацоўка сцэнарыя праекта	Карткі для практыкавання «Складзі аповед»	

МЭТА

Навучэнцы на аснове атрыманых карткаў распрацуюць сцэнар праекта.

1. ПАСТАНОЎКА ЗАДАЧЫ

Настаўнік прапануе навучэнцам карткі з малюнкамі.

Задача навучэнцаў: выкарыстоўваючы атрыманыя карткі, класці апавяданне, якое неабходна будзе прадставіць (агучыць або абыграць). Пажадана арганізаваць работу навучэнцаў у парах (групах). Кожная пара (група) прыдумвае сваё апавяданне.

2. ПРЭЗЕНТАЦЫЯ АПАВЯДАННЯЎ

Настаўнік арганізуе прадстаўленне вынікаў работы груп (пар): вучні прадстаўляюць сваё апавяданне, астатнія слухаюць і параўноўваюць з тым што, атрымалася ў іх групы.

Настаўнік зачытвае апавяданне, якое называецца «Апельсін і яблык» (крыніца: Клышка, А. Буквар: падручн. для падрыхт. кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання. – Мн.: Нар асветы, 1998. – 200 с: іл.)

3. АБМЕРКАВАННЕ ВЫНІКАЎ

Настаўнік арганізуе абмеркаванне з дапамогай пытанняў:

- Як вы думаете, чаму вашы апавяданні адрозніваюцца?
- Яны падобныя на тыя, якія вы прачыталі? Чаму?
- Ці можаце вы прывесці прыклады, калі ты сам ствараеш частку гісторыі і яна адрозніваецца ад рэчаіснасці?
- Што можа здарыцца, калі вы пачуеце частку нейкага апаведу? Убачыце фрагмент карціны? Малюнка? Пачуеце частку нейкай размовы?
- Што трэба зрабіць, каб не патрапіць на вуду недагаворанасці?

4. СКЛАДАННЕ СЦЭНАРЫЯ

Настаўнік арганізуе працу навучэнцаў па складанні сцэнарыя праекта «Апельсін і яблык» па апавяданні, прачытаным настаўнікам (выкарыстоўваць табліцу для стварэння сцэнарыя).

Калі дазваляе час і ўмовы, то дзеці працуюць на камп'ютерах па стварэнні праекта «Апельсін і яблык».

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Падрыхтаваць карткі (прапанаваную табліцу разрэзаць), зрабіць загатоўку табліцы для стварэння сцэнарыя і загатоўку праекта на камп'ютары. Заўвага: усе апавяданні, якія прыдумваюць дзеці, адрозніваюцца ад арыгінальнага. Гэта практыкаванне праводзілася і на дарослай аўдыторыі, вынік быў той жа.

АЎТАР

- Вольга Счасновіч

ТАБЛІЦА ДЛЯ РАЗРАЗАННЯ НА КАРТКІ

Дзяўчынка Алесья 		
Апельсін без лупіны 	Стол 	Пакой

Апавяданне «Апельсін і яблык»

Яблык і апельсін ляжалі на сталі.

Абабрала Алесья лушпінне з апельсіна і здзівілася:

— Апельсін, чаму ты ўвесь з долек?

— А гэта дзеля таго, каб ты ўсіх магла пачаставаць, — адказаў ёй апельсін.

— А ты, яблык, чаму не маеш долек? Відаць, каб я цалкам цябе магла з'есці? — спытала Алесья, узяўшы ў рукі яблык.

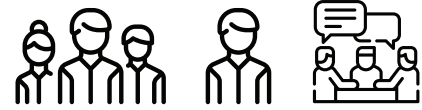
— Не, — адказаў яблык, — каб ты мяне цалкам аддала сваёй сяброўцы.

Выніковая запоўненая табліца са сцэнарыем можа выглядаць так:

Яблык і апельсін ляжалі на сталі. Абабрала Алесья лушпінне з апельсіна і здзівілася	Дзяўчынка Алесья Чакаць 2 с Здацца	Апельсін Здацца	Яблык Здацца
	Чакаць 2 с. Змяніць касцюм		
	Чакаць 1 с. Апельсін, чаму ты ўвесь з долек? Перадаць паведамленне		
	Апельсін	Калі атрымаю паведамленне Апельсін А гэта дзеля таго, каб ты ўсіх магла пачаставаць Перадаць паведамленне Алесья Схавацца	
Калі атрымаю паведамленне Алесья А ты, яблык, чаму не маеш долек? Відаць, каб я цалкам цябе магла з'есці? Перадаць паведамленне Яблык			
			Калі атрымаю паведамленне Яблык Не, каб ты мяне цалкам аддала сваёй сяброўцы
		Схавацца	Схавацца

The testimony of a Holocaust survivor

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Аналіз інфармацыі, стварэнне медыятэксту	60 хвілін	Пазакласнае мерапрыемства па прадмету «Англіійская мова»	10-11	The testimony of a Holocaust survivor. What happens even today is always related to what happened then.	Мультымедыя, раздрукаваныя фота (або фота ў мультымедыя прэзентацыі), відэа або відэа з сайта (калі ёсць доступ у інтэрнэт), асадкі, папера, лісты з заданнямі	

МЭТА

Empower students with deeper knowledge and the capacity for more critical thinking, so they better understand why and how the Holocaust happened, are able to draw their own conclusions. Encourage students to explore the complexity of the past and construct meaning for themselves. Create mediatext (a «Found Poem»).

1. LEAD-IN

Greeting.

Teacher:

Look at these photos.

What do you see in these photographs?

Who are these people?

What words would you use to describe these photographs?

What do you think is going on in this picture? How did you arrive at that idea?

What do you think this photograph is about? How did you come up that idea?

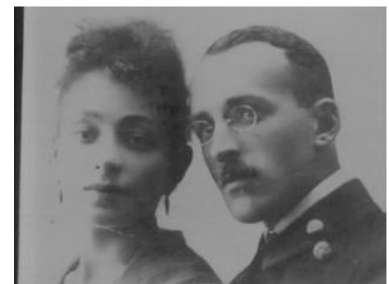

Teacher:

These photos show a usual peaceful life of Belarusian Jews before World War II. And today you'll learn about the life of Belarusian Jews during World War II and Holocaust.

I give you links to different sources of information about Jews in Belarus.

Choose any source you wish, read the information and be read for discussion.

the S-I-T strategy (Surprising, Interesting, Troubling)

After reading each student is asked to identify the following:

1. One Surprising fact or idea
2. One Interesting fact or idea
3. One Troubling fact or idea

2. WORK WITH A FILM**Pre-Viewing**

Teacher: Look at these photos. They both show the same woman.

Teacher:

Spend at least a few minutes studying the images. Look at the images as a whole. Then answer the questions.

How do they differ?

How can you describe the woman in the first photo and in the second?

What changed in her sight?

What events could lead to the changes in the appearance and clothes of this woman?

Teacher:

These photos show Elena Drapkina. She lived through and encountered genocide and other atrocities.

The first photograph was taken in Minsk in 1940, when Elena Drapkina was a schoolgirl. In 1941 (right before the war burst out) she finished 9 classes.

The second photograph was taken in May 1944. At that time Elena Drapkina was a member of a partisan group near Minsk.

Teacher:

Let's read the quote from Holocaust survivor and Nobel Peace Prize recipient Elie Wiesel about the experience of hearing survivor testimony. Wiesel says, «...the idea of telling these stories is to sensitize people - that you should become more sensitive — to yourselves, to your friends, even to strangers...become sensitive; not only to the story of what we try to tell, but about what happens even today - because what happens even today is always related to what happened then».

Teacher:

What message is Wiesel trying to express? What does it mean to «become sensitive»? How can we become sensitive to others' stories?

Teacher:

When you watch the testimony use a Two-Column chart for Note-Taking. First record information in the left column. Then, you have finished watching the video, you can record your responses in the right-hand column.

Viewing

Students watch the testimony and fill in a Two-Column chart for Note-Taking. On the left side of a page, students record information presented in the testimony. On the right side, students record their reactions to this information: a question, a comment, a feeling, or a connection to something they know about or have experienced.

Post-Viewing

After students have watched the testimony, they share notes with a partner. It helps students retain information, gives them feedback on their note-taking skills, and provides them with an opportunity to add to their notes with information they may have missed.

The Levels of Questions strategy**Level One Questions (Factual)**

What events are being described? Where are they happening? Who is involved?

Level Two Questions (Inferential)

How does this story contribute to your understanding of the Holocaust?

What changes do the survivor seem to have undergone as a result of her experience?

What does this story reveal about human behavior?

Level Three Questions (Universal)

Is it possible to truly understand the experience of a Holocaust survivor?

What limits our understanding of the Holocaust?

3. WRITING FOUND POEMS**Teacher:**

Now, in order to revise all the information that we have learned today you should write a «found poem». A «found poem» is one that is created using only words, phrases, or quotations that have been selected and rearranged from another text. To create found poems, you must choose language that is particularly meaningful or interesting to you and organize the language around a theme or message. Here are a few more guidelines for creating your poem:

1. You DON'T have to use all of the words and phrases you chose.
2. You CAN repeat words or phrases.
3. You CAN'T add other words besides those you copied from the testimony.
4. Your poem DOESN'T have to rhyme.
5. When you are satisfied with your poem, give it a title.

Students Create a List of Words, Phrases, and Quotations

(Students look over their «Two-Column charts for Note-Taking» where they recorded words, phrases, or quotations that were particularly interesting or meaningful.

Students Identify a Theme and Message

Now students identify a theme and message that represents some or all of the language they have selected.

Students Select Additional Language

Found poems only use words that have been collected from other sources. So, once students have selected a theme and a message, they may need to review their materials again to collect additional language.

Students Compose a Poem

Students arrange the language they have selected to create their poems. One approach to this task is to have students write all of the words and phrases on slips of paper, so that they can move the slips around until they are satisfied with their poem. Students cannot add their own words when creating a found poem (not even articles or prepositions), but they can repeat words or phrases as often as they like. Also, when composing found poems, students do not need to use all of the words or phrases they have previously selected.

Share Poems

Students read their poems aloud to the class.

Discuss

This activity ends with a final discussion based on what the poems reveal about the material students have just studied.

Teacher:

What strikes you about these poems? What do they have in common? How are they different? What surprised you when reading them? In what ways do these poems honor Elena Drapkina's experience? How did working so closely with the words of a Holocaust survivor affect you? What did these words make you think and feel?

4. WRAPAROUND**Teacher:**

What words or phrases come to mind after reading the text and watching the testimony of Elena Drapkina?

How are we affected by hearing the testimonies of Holocaust survivors? How do their stories influence our understanding of this history?

What can we learn about human behavior from the stories of Holocaust survivors? What can we learn about ourselves?

What things do you think are most important to share or to remember? What questions do you still have?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Актуальна будзе правесці ў Міжнародны дзень памяці ахвяр Халакосту (27 студзеня) ці 2-3 сакавіка (у 1942 годзе ў Мінскім гета адбыўся грандыёзны пагром, у выніку якога загінулі пяць тысяч яўрэяў)

АЎТАР

- Валянціна Карпейка

Агучванне роліка фізічнага эксперыменту

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Жанры медыя; уплыў медыя на асобу і грамадства; стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	30 хвілін	Фізіка	8	Паслядоўнае злучэнне праваднікоў. Рэаэстат	Праектар, дыктафон ці смартфон адзін на групу	
МЭТА						
Вучні агучаць відэаролік, у якім патлумачаць прынцып дзеяння рэаэстата. Пры гэтым яны скарыстаюцца ведамі, атрыманымі на ўроку фізікі, і сродкамі прыцягнення ўвагі гледача, паглыбляць разуменне фізічных працэсаў, якія адбываюцца пры паслядоўным злучэнні праваднікоў.						

1. ПРАГЛЯД ВІДЭАРОЛІКА

Пасля вывучэння тэмы настаўнік аб'ядноўвае вучняў у групы ці пары і прапануе ім праглядзець ролік «Вадзяны рэаэстат». (3 хв.)

2. УДАКЛАДНЕННЕ ФІЗІЧНЫХ ВЕДАЎ

Настаўнік пытаецца, ці ўсім зразумелы прынцып дзеяння такога рэаэстата?

Прапануе вучням сфармуляваць пытанні, што яны хацелі б удакладніць. (2 хв.)

Вучні па чарзе агучваюць пытанні, на іх адказваюць вучні з іншых груп або настаўнік. (5 хв.)

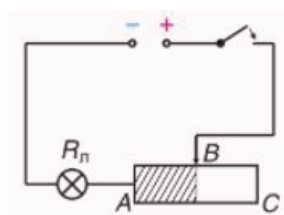
У працэсе ўдакладнення абмяркоўваюцца важныя моманты:

— Як і чаму мяняецца супраціўленне вады пры дабаўленні ў яе солі?

(Дыстыляваная вада не праводзіць ток, бо не мае носьбітаў зараду, яе супраціўленне R - вялікае, таму сіла току была маленькай. Аднак пры дабаўленні солі вада ператвараецца ў праваднік, яе супраціўленне памяншаецца, замыкаецца ланцуг, пачынае цекчы ток праз лямпачку і яна загараецца. Гэта адбываецца таму, што соль у вадзе распадаецца на іоны натрыю і хлору, якія ёсць носьбіты зараду.)

— Чаму ўсё ж такі пры малой адлегласці паміж электродамі лямпачка загаралася? (У вадзе была невялікая колькасць дамешак — носьбітаў зараду.)

— Чаму маленькая лямпачка перагарэла, а вялікая — не? (Маленькая была разлічана на 3,5 В напружання, а вялікая — на 220 В. Пры ўключэнні ў сетку (220 В) і памяншэнні супраціўлення вады напружанне на ёй вырасла, што справакавала вялікую сілу тока, і спіраль перагрэлася і перагарэла.)

3. АГУЧВАННЕ РОЛІКА

Настаўнік прапануе агучыць гэты ролік з выкарыстаннем дыктафону на смартфоне або проста напісаць тэкст для агучвання. (10 хв.)

Крытэрыі для агучвання:

- сінхранізацыя гуку з тым, што адбываецца на відэа;
- тэкст як завершаная гісторыя;
- гісторыя распавядае прынцып дзеяння прыбора;
- выкарыстанне мінімум трох прыёмаў для прыцягнення ўвагі гледача (раздатка «10 спосабаў прыцягнуць увагу»).

83

4. ДЭМАНСТРАЦЫЯ РОЛІКА З АГУЧВАННЕМ І АБМЕРКАВАННЕМ

Пасля выступлення кожнай групы настаўнік вяртаецца да крытэрыяў:

- Ці ясна патлумачаны фізічны прынцып дзеяння прыбора?
- Якія прынцыпы прыцягнення ўвагі выкарысталі пры агучванні.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Падобныя ролікі можна знайсці для розных з'яў, якія вывучаюцца ў курсе фізікі, хіміі, біялогіі. Лепш падбіраць ролікі, дзе эксперымент дэманструецца на фоне музыкі, і даць вучням заданне напісаць тэкст да роліка па адпаведных крытэрыях, дзе спатрэбіцца як выкарыстанне прадметных ведаў, так і медыя-інфармацыйных навыкаў. Пры паўторы падобнага задання можна ў крытэрыях пазначыць розныя медыянавыкі: напрыклад, стварыць ролік у адпаведным жанры, або для вузкай мэтавай групы (першакласнікаў, навукоўцаў), з пэўнай мэтай і т.п.

АЎТАР

- Святлана Ерамеева

■ РАЗДАТКА

10 спосабаў прыцягнуць увагу аўдыторыі:

1. Звярніцеся да аўдыторыі, усталуюце з ёй кантакт.
2. Паўтарыце важныя фразы, высновы, як гэта робіцца ў рэкламе.
3. Задайце пытанне.
4. Выкарыстоўвайце лічбы, статыстыку.
5. Закраніце нешта важнае для мэтавай групы (напрыклад, чым будзе карысная ваша інфармацыя).
6. Распавядзіце гісторыю.
7. Арганізуйце дыскусію.
8. Акцэнтуйце ўвагу на важным (інтанацыяй, вялікім шрыфтам, яркім колерам, візуалізацыяй дадзеных і т. п.).
9. Пажартуйце.
10. Выкарыстоўвайце музыку, гукавыя эфекты.

«А што, так можна?» Агучванне мультфільма.

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыятэкстаў, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	30 хвілін	Трэнер, семінар, педсавет	Дарослыя	Любая	Праектар для дэманстрацыі відэа	

МЭТА

Практыкаванне праводзіцца для дарослай аўдыторыі, падыходзіць для стварэння добразычлівай спрыяльнай для навучання атмасферы. Удзельнікі праглядаюць мультфільм без гуку, ствараюць у групах свае дыялогі і агучваюць іх, потым параўноўваюць з арыгіналам і вызначаюць асноўны пасыл мультфільма. Рэкамендуецца ў якасці матыватара на трэнеру для настаўнікаў, педсавета.

1. ПРАГЛЯД МУЛЬТФІЛЬМА БЕЗ АГУЧВАННЯ

Трэнер дэманструе мультфільм, зняты паводле вядомага анекдота пра вырашэнне праблем.

Удзельнікі праглядаюць яго без гуку і адказваюць на пытанні трэнера, спрабуючы вызначыць аўтарскую ідэю мультфільма.

- Дзе адбываюцца падзеі?
- З чым можа асацыявацца выбар месца падзей?
- Хто галоўныя героі?
- З якімі якасцямі асацыюецца кожны герой?
- Якія асаблівасці заўважалі пры адборы аўтарам герояў (леў — не жывёла лесу Еўропы);
- Які магчымы сацыяльны статус кожнага з герояў?

2. РАБОТА Ў ГРУПАХ

- а) Удзельнікі аб'ядноўваюцца ў групы (абавязковая ўмова: колькасць удзельнікаў групы адпавядае колькасці герояў мультфільма).
- б) Пасля прагляду мультфільма (без агучвання) удзельнікі абмяркоўваюць тэму і вызначаюць змест дыялогу.
- в) Удзельнікі кожнай групы размяркоўваюць ролі.
- г) Адбываецца рэпетыцыя.
- д) Кожная група прэзентуе тэатралізаваны дыялог пад дэманстрацыю мультфільма без агучвання.

3. ДЭМАНСТРАЦЫЯ МУЛЬТФІЛЬМА (З ГУКАМ), РЭФЛЕКСІЯ

Трэнер дэманструе арыгінал мультфільма з гукам.

Настаўнікі пазнаюць вядомы анекдот пра зайца, які не трапіў на сняданак ільву, таму што запытаўся, ці можна не прыходзіць. Трэнер просіць вызначыць яго меседж.

Удзельнікі аналізуюць арыгінальны змест дыялогу герояў, падводзяць вынікі, дзеляцца ўражаннямі, выказваюць меркаванні аб медыяадукацыйным складніку гэтага прыёму.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Калі пры першасным праглядзе без агучвання удзельнікі ўсё ж такі пазналі ў мультфільме экранізацыю вядомага анекдота, трэнер карэктуе заданне, каб яны стварылі дыялог, які мог бы адбыцца ў працоўным калектыве, на педсавете або сярод удзельнікаў трэнеру.

АЎТАР

- Святлана Локіс

Ствараем шэдэўр з дапамогай ... смартфона

85

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Мова медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя	15 хвілін	Грамада-знаўства Мастацтва	9	Чалавек у свеце культуры	Смартфон ці фотаапарат, праектар для дэманстрацыі	
МЭТА Вучні будуць умець аналізаваць творы выяўленчага мастацтва, вылучаць іх ідэю, эмацыйны пасыл; будуць ведаць «мову» выяўленчага мастацтва; створаць з дапамогай смартфона «копію» вядомай карціны. Вучні з лёгкасцю ўспрымаюць гэты чэлендж, паколькі форма яго правядзення зразумелая і цікавая.						

1.ПАДРЫХОЎЧЫ

Практыкаванне задаецца ў якасці індывідуальнага дамашняга задання або групавога праекта (па схеме перакуленага навучання). Сэнс яго ў тым, каб вучні далі сваё бачанне мастацкім творам, даведаліся больш пра мастацкія шэдэўры, паўдзельнічалі ў міжкультурных зносінах і «вызвалілі карціны з ізаляцыі», таму што яны засумавалі без увагі наведвальнікаў у пандэмію.

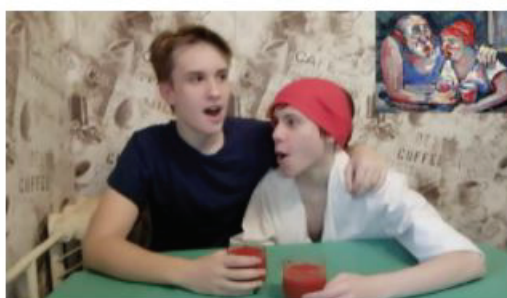
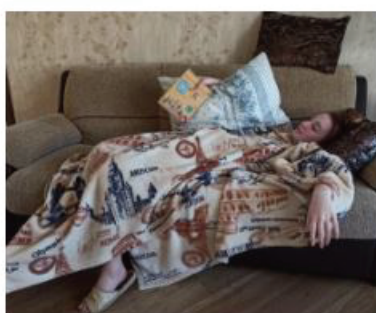
Заданне для вучняў: выбраць твор выяўленчага мастацтва (або яго частку), паўтарыць у асноўных дэталях, унёсшы ўласнае бачанне ў характар сюжэту. Фота ствараецца з мэтай перадаць пэўны пасыл, які нясе і карціна-арыгінал.

Для матывацыі можна прапанаваць вучням паглядзець наступнае гумарыстычнае відэа

2.ДЭМАНСТРАЦЫЯ І АБМЕРКАВАННЕ НА ЎРОКУ

Настаўнік прапануе класу прыгадаць, які твор быў зашыфраваны. Аўтары фота распавядаюць пра абраную карціну (аўтар, назва, сюжэт), тлумачаць выбар, як рыхтавалі сюжэт, якія былі цяжкасці, што спадабалася.

Меркаваныя вынікі: навучэнцы далучаюцца да дасягненняў сусветнай культуры, развіваюць крэатыўнасць, вучацца асновам стварэння фотаздымка (кадр, кампазіцыя, колеравая гама). Вучні інтэрпрэтуюць мастацкія творы. У працэсе такога практыкавання развіваецца эмацыйны інтэлект і эмпатыя. Вучні вучацца ўзаемадзейнічаць і ўсведамляюць ролю культуры ў сучасным свеце, на практыцы засвойваюць спосабы перадачы настрою, асноўнай ідэі з дапамогай выяўленчых сродкаў.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- У курсе грамадазнаўства 9 класа апошні раздзел прысвечаны тэме "Чалавек у свеце культуры". Калі практыкаванне праводзіцца на ўводным уроку "Культура, яе прызначэнне і функцыі", то плануецца, што вучні будуць ведаць вызначэнне культуры, віды культуры і яе функцыі. Важнасць культуры для грамадства можна паказаць на прыкладзе эпідэміі каранавіруса ў свеце, якая прывяла да перагляду жыццёвых устаноў многіх людзей. Людзі, якія апынуліся дома ў ізаляцыі, звяртаюцца да культурных каштоўнасцей, мастацтва, пераасэнсоўваюць, што для іх з'яўляецца важным. Правядзенне практыкавання мэтазгодна і на ўроках "Масавая, элітарная, народная культура", "Субкультура і контркультура". Часта мастацкая культура мае элітарны характар. Сёння ўзоры элітарнай культуры тыражуюцца на прадметах адзення і побыту, што спрыяе павышэнню цікавасці да мастацкіх твораў. Элітарная культура, якая пранікае ў масавую, з'яўляюцца прадметам вивучэння медыйных пасылаў і субкультур. Вясна 2020 года стала выклікам для тых, хто хацеў далучыцца да дасягненняў культуры, але не змог гэта зрабіць з-за каранціну. У сацыяльных сетках распачаўся флэшмоб, які так і не спыніўся. У Фэйсбуку існуе суполка [@izoizolyacia](#)

Карысныя спасылкі: блог

АЎТАРЫ

- Галіна Свентухойская, Алена Палейка

Сняданак з героем

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Роля медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства	15 хвілін	Інфагадзіна	5-11	Медыясфера сучаснага грамадства	Дошка ці фліпчарт, маркеры	
МЭТА Удзельнікі вызначаць герояў, з якімі яны хацелі б паснедаць, прааналізуюць, колькі з герояў медыяперсон, і зразумеюць, наколькі думкі і паводзіны людзей залежаць ад медыясферы.						

1. ВЫЗНАЧЭННЕ КОЖНЫМ СВАЙГО ГЕРОЯ

Настаўнік прапануе вучням вызначыць, з кім бы яны хацелі правесці 10 — 15 хвілін за сняданкам. Неабходна патлумачыць, што няма абмежаванняў (можна выбраць любую рэальную / гістарычную / фантастычную асобу мінулага, сучаснасці ці будучыні) і даць на абдумванне 3 хвіліны (можна папрасіць запісаць імя свайго героя на аркушы паперы).

2. АБМЕРКАВАННЕ ПЕРСАНАЛІЙ У ГРУПЕ

Настаўнік аб'ядноўвае вучняў у групы (5-6 чалавек) і прапануе пасля абмеркавання персаналій вылучыць аднаго героя ад кожнай групы (вынік запісваецца на дошцы). Потым збірае аркушы з імёнамі ўсіх герояў. Мяркуецца, што сярод прапанаваных асоб будуць кінаакцёры і кінагероі, папулярныя блогеры, поп-зоркі, рэперы, героі літаратурных твораў розных жанраў, персанажы коміксаў і анімэ, палітыкі, спартсмены.

3. АБМЕРКАВАННЕ ПЕРСАНАЛІЙ У КЛАСЕ

Настаўнік прапануе пытанні для абмеркавання:

— Колькі з названых герояў мы ведаем толькі па медыя?

— Што можна сказаць пра ўплыў медыя на людзей?

Плануецца, што вучні здолеюць абгрунтаваць высновы пра сучаснае медыяспажыванне і ролю медыя і масавай камунікацыі ў грамадстве.

ПАРАДЫ ДАСТАЙНІКУ

- Практыкаванне мэтазгодна правесці на пачатку заняткаў па медыяграмацкасці. Яно добра падыходзіць для работы як з дзецьмі і падлеткамі, так і з педагогамі, дарослымі людзьмі. За час правядзення практыкавання адказы былі самыя розныя: у настаўнікаў перамагалі Шрэк, Уладзімір Караткевіч, Ала Пугачова, Джоні Дэп, Нік Вуйчыч і іншыя. Вучні называлі, як правіла, вядомых акцёраў, музычных куміраў, трапляўся і Стыў Джобс. Аднак амаль не было выпадку, каб нехта захацеў сустрэцца за сняданкам са сваёй прапрапрабабуляй ці з самім сабой у будучыні, каб запытацца пра сваё, блізкае, а не медыйнае. Удзельнікі лёгка рабілі высновы пра ўплыў медыя на нашы думкі, меркаванні, дзеянні і ўчынкі. Пасля падобных практыкаванняў міні-лекцыя пра медыя ўспрымаецца аўдыторыяй больш матывавана, бо кожны прымярае змест на свой асабісты досвед.

АЎТАР

- Алена Радзевіч

Зорка ідэнтычнасці ў медыя

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Роля медыя уплыў медыя на асобу і грамадства сацыяльныя сеткі	25 хвілін	Грамада- знаўства	10	Сацыяльныя статусы, ролі і мабільнасць	Гаджэты з выхадам у інтэрнэт	
МЭТА						
Удзельнікі практыкавання ўсвядомяць, як праяўляецца іх асоба (ідэнтычнасць) у сацыяльных сетках.						

1. МАЯ ЗОРКА. ІНДЫВІДУАЛЬНАЯ РАБОТА (2-3 ХВІЛІНЫ)

Індывідуальная работа: настаўнік просіць удзельнікаў на аркушы паперы прадставіць інфармацыю пра сябе (пра сваю асобу, індывідуальнасць) у выглядзе малюнка васьміканцовай зоркі, у якой будуць прадстаўлены нейкія катэгорыі інфармацыі: імя, узрост, пол, грамадзянства, сямейнае становішча, рэлігія, этнічная прыналежнасць, праца/вучоба, музычны густ, хобі, стаўленне да спорту, агульныя сімпатыі і антыпатыі і інш.).

Настаўнік прапануе кожнаму ўдзельніку вылучыць тры самыя галоўныя праявы — «прамяні» сваёй асобы (напрыклад, жанчына, беларуска, настаўніца).

2. НОВАЕ ЗНАЁМСТВА. РАБОТА Ў ПАРАХ (2-3 ХВІЛІНЫ)

Работа ў групах: настаўнік прапануе ўдзельнікам уявіць сябе незнаёмцамі і па-новаму прадставіцца адзін аднаму (на працягу адной хвіліны па чарзе). Пасля «знаёмства» запытваецца, якую інфармацыю з «Зоркі ідэнтычнасці» ўдзельнікі выкарысталі, а якая ім не спатрэбілася. Чаму? (Настаўнік можа пракаментавать, што не ўся інфармацыя пра асобу, яе ўнутраны свет, каштоўнасці паведамляецца іншаму чалавеку, яна можа быць вельмі асабістай, прыватнай, а не публічнай).

3. Я СЯРОД ІНШЫХ. ФРАНТАЛЬНАЯ РАБОТА (5-6 ХВІЛІН)

Настаўнік тлумачыць удзельнікам, што на гэтым этапе неабходна высветліць, ці шмат яны маюць агульнага з іншымі людзьмі ў сваім класе, групе.

Для гэтага трэба сесці ў кола ці павярнуцца, каб усе бачылі адзін аднаго.

Настаўнік тлумачыць: калі ён называе нейкую характарыстыку асобы з «Зоркі ідэнтычнасці» (характарыстыку, якая вызначае пол, грамадзянства, нацыянальнасць, рэлігію, прафесію і г.д.), у каго яна ёсць у зорцы - трэба ўстаць.

Пасля слова «Дзякуй» усе садзяцца, але застаюцца стаяць тыя, у каго гэта адзін з трох галоўных праяў. Яны садзяцца пасля слоў «Вялікі дзякуй».

4. Я Ё САЦЫЯЛЬНЫХ СЕТКАХ. ІНДЫВІДУАЛЬНАЯ РАБОТА (6-8 ХВІЛІН)

Настаўнік запытваецца ў вучняў: «Як праяўляецца наша ідэнтычнасць у сацыяльных сетках?». Прапануе вярнуцца да сваёй «зоркі» і адзначыць на ёй, які «прамень» і ў якой сетцы праяўляецца. Ці праяўляюцца тры галоўныя прамяні і якім чынам?

Пасля гэтай работы настаўнік прапануе вучням папрацаваць над уласным медыяпрофілем у сацыяльнай сетцы з памяткай «Пытанні для аналізу медыяпрофіля персоны» і зрабіць выснову, ці адпавядае ён мэтам стварэння акаўнта ў сетцы.

5. ПАДВЯДЗЕННЕ ВЫНІКАЎ (3-4 ХВІЛІНЫ)

Настаўнік прапануе кожнаму каратка адказаць на пытанне, абавіраючыся на свае вынікі: «Што мне трэба (не трэба) паправіць у сваім медыяпрофілі і чаму?»

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Падчас агучвання пэўных прамянёў могуць устаць і застацца стаяць амаль усе прысутныя ці, наадварот, устануць і застануцца стаяць адзін-два чалавекі. Таму пасля трэба абмеркаваць, ці было ім камфортна стаяць паасобку, што яны адчувалі, калі ўзняліся ўсе прысутныя, калі ніхто не падняўся і г.д.

Калі тэмп выканання практыкавання даволі высокі, мэтазгодна прапанаваць вучням вылучыць зоркі сваёй ідэнтычнасці (з трох прамянёў) у розных сетках.

Якія прамяні дэманструюцца ў TikTok, якія ў "Вконтакте", а якія ў "Інстаграм"?

Ад чаго гэта залежыць?

АЎТАР

- Алена Палейка

Акаўнт гістарычнай персаны ў сацсетках

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Уплыў медыя на асобу і грамадства, стварэнне, апрацоўка, прэзентацыя, сацыяльныя медыя	45 хвілін	Грамада-знаўства, Гісторыя, Мастацтва, Літаратура, Інфармацыйная гадзіна	5-11	Біяграфія дзеяча	Доступ у інтэрнэт для работы з сацыяльнымі сеткамі, экран ці дошка для дэманстрацыі работ вучняў	
МЭТА						
Удзельнікі прааналізуюць інфармацыю, якую ўтрымлівае профіль карыстальніка пэўнай сацыяльнай сеткі, і створаць медыяпрофіль гістарычнай персаны.						

1. ПАДРЫХОЎЧЫ

Настаўнік у якасці дамашняга задання прапануе замест паведамленняў пра біяграфію пэўнага дзеяча (гістарычнай асобы, пісьменніка, навукоўца) зрабіць яго старонку ў любой сацыяльнай сетцы (на выбар). Галоўная ўмова — выкарыстанне гістарычных звестак і дадатковых матэрыялаў.

Крытэрыі паспяховасці выканання задання:

— Наяўнасць у медыяперсону ніка і аватара.

— Наяўнасць тэкставай і візуальнай інфармацыі пра асобу (асабістыя звесткі, адукацыя, месца працы, вандроўкі, дасягненні, прачытаныя кнігі, музыка і інш.).

— Допіс пра што-небудзь важнае для гэтай асобы (рэакцыі, папулярнасць допісу).

Для матывацыі вучняў можна паказаць наступны праект Daria Sazanovich:

Franak-printer
Калэнгаген 1509

Franak-printer Захрас у Калэнгаген. Парайце што рабіць? #паехаўдарусалак

zmitOK чал, пывяраі Lego

Albrecht_durer: budzieš jechać praž Niurenberg, zajaždžaj zafi-haču tabie partrećik 😊

2. ПРЕЗЕНТАЦЫЯ РАБОТ І ІХ АБМЕРКАВАННЕ

Вучні прэзентуюць вынікі сваёй работы па стварэнні медыяпрофіля гістарычнай асобы. Перад прэзентацыяй можна прапанаваць пытанні, на якія варта звяртаць увагу:

- Што нам паведамляюць нік, аватар і персанальная інфармацыя пра характар асобы (адкрытасць ці закрытасць, добразычлівасць ці агрэсіўнасць, ганарлівасць ці сціпласць, сур'ёзнасць ці гарэзлівасць)?
- Што чалавек посціць у сетцы? Як гэта яго характарызуе?
- Якія словы выкарыстоўваюцца ў перапісцы?
- Гэты віртуальны вобраз прыцягвае ці адштурхоўвае?
- Ці можна ствараць акаўнты ад імя гістарычнай асобы ў сацыяльнай сетцы? Ці не будзе гэты акаўнт лічыцца фэйкавым?

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

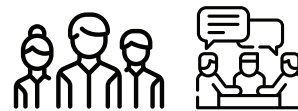
- Для таго, каб пазбегнуць абвінавачанняў у стварэнні па сутнасці фэйкавых акаўнтаў, лепш карыстацца спецыяльнымі платформамі, якія імітуюць сацыяльныя сеткі, ці спецыяльнымі сэрвісамі.
- Самае простае і эфектыўнае — працаваць з шаблонам сацыяльнай сеткі на папяровай аснове.
- Найлепшы эфект для разумення алгарытмаў працы сацыяльных сетак — калі некалькі вучняў падрыхтавалі старонкі аднаго дзеяча ў розных сетках.
- Напрыклад, медыяпрофілі Скарыны ў «Фейсбуку», «Вконтакте», «Інстаграм».

АЎТАРЫ

- Таццяна Багдановіч, Алена Палейка

Думай глабальна, дзеінічай лакальна!

91

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТКА	ТУЛКІТ
Роля медыя, свабода слова	15 хвілін	Грамада-знаўства, інфармацыйная гадзіна	11, дарослыя	Беларусь у сусветнай супольнасці (тэмы II раздзелу)	Доступ у інтэрнэт для работы з вэб-рэсурсамі рэйтынгаў, фліпчарт (ці ватман), маркеры	
МЭТА Удзельнікі прааналізуюць рэйтынгі ўспрымання карупцыі і свабоды медыя па асобна ўзятай краіне, зразумеюць узаемасувязь паняццяў «свабодныя медыя» і «дэмакратыя» і здолеюць абгрунтаваць іх узаемазалежнасць.						

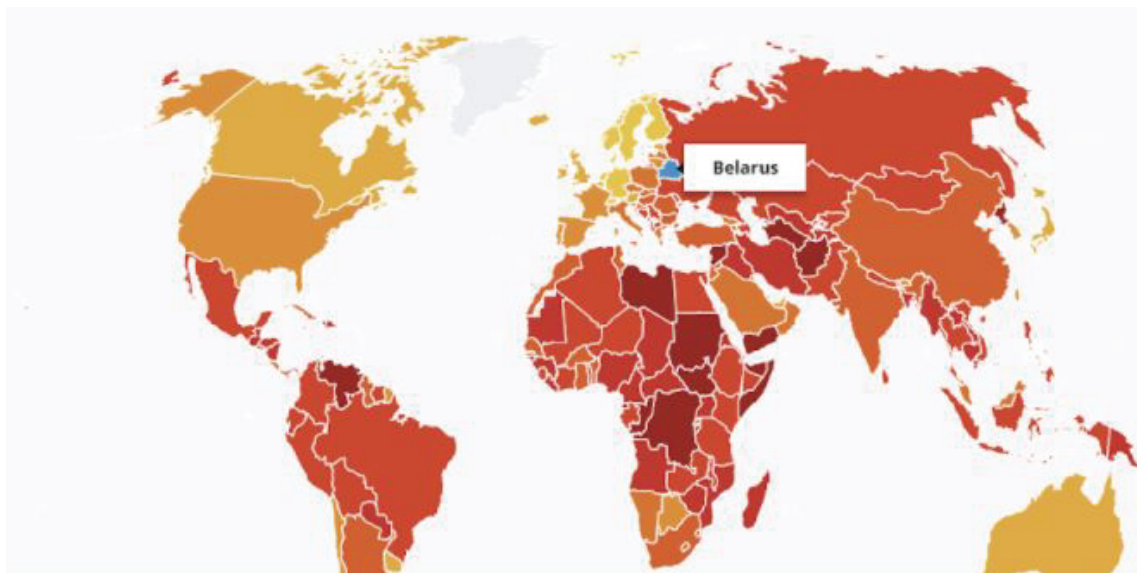
1. БАЗАВЫ ЎЗРОВЕНЬ (15 ХВІЛІН)

Удзельнікі, працуючы ў групах, параўноўваюць рэйтынгі ўспрымання карупцыі і свабоды медыя па асобна ўзятай краіне, складаюць на аснове параўнальных дадзеных інфаграфіку «Свабода медыя і карупцыя ў краіне N», пасля разам з іншымі групамі абмяркоўваюць атрыманыя вынікі (інфаграфіку) па розных краінах, адказваючы на пытанні: «Ці можна ўстанавіць сувязь паміж свабодай медыя і ўзроўнем карупцыі ў краіне?», «Якія адносіны мае залежнасць паміж свабодай медыя і ўзроўнем карупцыі да дэмакратыі?».

2. РАБОТА Ў ГРУПАХ З РЭЙТЫНГАМІ І ІХ АБМЕРКАВАННЕ

Настаўнік дзеліць клас на групы (па 4-5 чалавек), размяркоўвае паміж імі краіны (кожнай групе — адна краіна) і знаёміць з інструкцыяй.

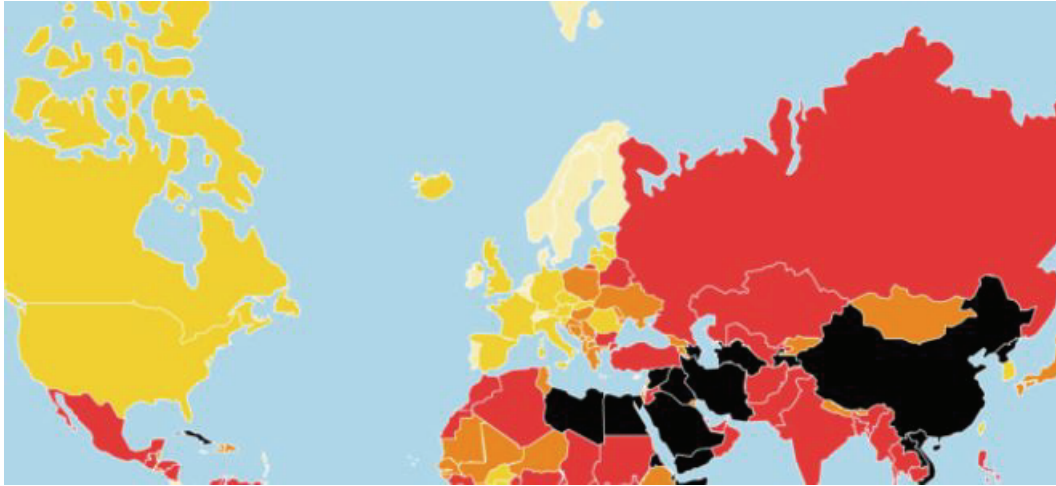
1. Зайдзіце на сайт Transparency International і вывучыце карту «Індэкс успрымання карупцыі ў краінах свету» за апошні год, вылучыце пяцёркі сусветных лідараў і аўтсайдаў, знайдзіце месца краіны N у гэтым рэйтынгу. Якія краіны з'яўляюцца яе суседзямі па рэйтынгу? Гэты вынік чаканы / нечаканы для вас асабіста? Чаму?

2. Зайдзіце на сайт «Рэпарцёры без межаў» і вывучыце карту «Індэкс свабоды прэсы»: вылучыце пяцёркі сусветных лідараў і аўтсайдаў, знайдзіце месца краіны ў гэтым рэйтынгу. Якія краіны з'яўляюцца яе суседзямі ў гэтым рэйтынгу?

3. На аснове дадзеных двух рэйтынгаў стварыце інфаграфіку «Свабода медыя і карупцыя ў краіне N».

4. Групы дэманструюць інфаграфікі з рэйтынгамі па сваёй краіне і каментуюць вынікі, адказваючы на пытанні:

- Ці можна ўстанавіць залежнасць узроўню карупцыі ад свабоды медыя?
- Ці ёсць залежнасць паміж свабодай медыя, узроўнем карупцыі і дэмакратыяй?
- Ці можна знайсці ўзаема сувязь дэмакратычнага грамадскага ладу з узроўнем медыйнай і інфармацыйнай адукаванасці грамадзян? Абгрунтуйце свой пункт гледжання.

3. ПРАСУНУТЫ ЎЗРОВЕНЬ (35-40 ХВІЛІН)

Пасля абмеркавання рэйтынгаў удзельнікі вылучаюць гіпотэзы пра тое, якім чынам месца краіны ў рэйтынг асвятлялася ў СМІ, і правяраюць свае здагадкі пошукам публікацый пра вынікі даследаванняў узроўню карупцыі і свабоды медыя ў асобна ўзятай краіне.

4. РАБОТА З ПУБЛІКАЦЫЯМІ ПРА РЭЙТЫНГІ І АБМЕРКАВАННЕ ВЫНІКАЎ

Настаўнік прапануе даведацца, як асвятляліся вынікі рэйтынгавага даследавання ў прэсе ў нашай краіне.

- Знайдзіце і параўнайце загаловкі публікацый у розных СМІ.
- Складзіце спіс медыя, якія апублікавалі / не апублікавалі рэйтынг.
- Як месца нашай краіны ў рэйтынг падаецца ў розных медыя (пазітыўна, негатыўна, нейтральна, замоўчваецца)?
- Ці ёсць у публікацыі спасылкі на сайт-першакрыніцу? Чаму?

Пасля адбываецца абмеркаванне прадстаўлення вынікаў.

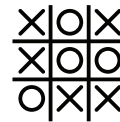
ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне з параўнаннем рэйтынгаў краіны і публікацый аб іх у СМІ можна правесці на розных уроках (геаграфіі, біялогіі, фізікі і іншых). Неабходна вывучыць інфармацыю пра міжнародныя рэйтынгі (віды, параметры і інш.)

АЎТАР

- Алена Палейка

Ці можа быць БУЛІНГ памерам 3 КРАІНУ?

93

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОТКА	ТУЛКІТ
Аналіз інфармацыі, стварэнне медыятэксту	90 хвілін	Трэнерінг, класная гадзіна	Падлеткі, дарослыя	Булінг	Тры яблыкі (адзін з іх вельмі прыгожы), аркушы паперы А-4 і А-1, фламастары, ручкі, мультымедыйнае абсталяванне, доступ да інтэрнэту	

МЭТА

Трэнерінг дазволіць пашырыць разуменне прычын і выявіць асаблівасці праяваў булінгу, мобінгу і тэрору ў інфармацыйным грамадстве; будзе садзейнічаць фарміраванню крытычнага асэнсавання і праяўлення грамадзянскай пазіцыі ў адносінах да дыскрымінацыі, правоў чалавека; дапаможа выпрацаваць стратэгіі і прафілактычныя дзеянні для вырашэння праблем на падставе аналізу экранных медыя.

1. АРГАНІЗАЦЫЙНЫ ЭТАП

Усе ўдзельнікі трэнерінгу садзяцца ў кола.

2. АКТУАЛІЗАЦЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Практыкаванне «Яблык».

Трэнер трымае на падносе тры яблыкі. Два з іх зялёныя, не вельмі прыгожыя, а трэці яблык вельмі прыгожы. Настаўнік выпадкова выпускае прыгожы яблык з рук, той коціцца па падлозе, яго падымаюць. Настаўнік просіць, каб яблык кінулі яму ў рукі, але ён зноў падае, настаўнік спыняе яго нагой. Прапануе выкарыстаць гэты яблык у якасці эстафетнай палачкі і, перакідваючы адзін аднаму, павітацца (распавесці навіну ці прадставіцца).

Пасля гэтых маніпуляцый настаўнік кладзе гэты яблык побач з астатнімі і прапануе прысутным паглядзець караткаметражны фільм «Маленькі кавалачак крэйды»

Пасля прагляду трэнер задае пытанне:

— Што агульнага паміж васьмі гэтымі яблыкамі і галоўным героем фільма, які мы з вамі паглядзелі? Прысутныя прыходзяць да высновы, што яблык і хлопчык (галоўны герой фільма) з'яўляюцца ахвярамі дрэннага стаўлення з боку людзей.

— У чым праяўляецца дрэннае стаўленне? Ці заслугуваюць яго хлопчык і яблык?

— Ці з'яўляецца гэта нормай? Ці трэба сёння пра гэта гаварыць? Чаму?

Трэнер прадстаўляе тэму трэнерінгавага занятку, у якую ўключана ключавое пытанне «Ці можа быць булінг памерам з краіну?», і прапануе паспрабаваць разам на яго адказаць.

3. ПАГРУЖЭННЕ Ў ПРАБЛЕМУ

На дошцы (экране) тры словы: БУЛІНГ, МОБІНГ, ТЭРАРЫЗМ

Трэнер задае пытанне прысутным:

— Што агульнага ў гэтых паняццях і чым яны адрозніваюцца? Хто гатовы іх параўнаць?

Трэнер прапануе разабрацца, што ёсць што, арганізаваўшы работу ў групах.

Практыкаванне «Кругі Эйлера»

Кругі Эйлера — гэта геаметрычная схема, якая дапамагае знаходзіць і / або рабіць больш нагляднымі лагічныя сувязі паміж з'явамі і паняццямі. А таксама дапамагае адлюстравать суадносіны паміж якім-небудзь мноствам і яго часткай.

Усе прысутныя дзеляцца на пяць груп. Кожная атрымлівае ліст паперы, на якім намалюваныя кругі Эйлера. Выкарыстоўваючы гаджэты, удзельнікі вядуць пошук інфармацыі і фіксуюць яе на лістах паперы, вызначаючы агульнае і адрознае ў з’явах. На гэту работу адводзіцца 10 хвілін.

Пасля заканчэння часу прадстаўнік кожнай групы прэзентуе вынік сумеснай працы на падставе параўнальнага аналізу ў выглядзе кругоў Эйлера.

Усе групы прыходзяць да высновы, што агульным ва ўсіх гэтых паняццях з’яўляюцца гвалт, цкаванне, агрэсія ў дачыненні да іншых, а адрозніваюцца яны маштабнасцю, узростам удзельнікаў і мэтай.

Булінг — англ. Bullying — агрэсіўны пераслед аднаго з членаў калектыву з боку іншага ці групы асоб, не абавязкова з аднаго фармальнага калектыву (асабліва гэта з’ява характэрная для калектыву школьнікаў і студэнтаў, але можа тычыцца і калег).

Мобінг (ад англ. Mob — агрэсіўны натоўп, банда) — форма псіхалагічнага гвалту ў выглядзе цкавання супрацоўніка ў калектыве, як правіла, з мэтай яго наступнага звальнення.

Тэразызм — працэс дасягнення палітычных, ідэалагічных, эканамічных і рэлігійных мэт гвалтоўным шляхам. Сінонімамі слова «тэрор» (лац. Terror - страх, жах) з’яўляюцца словы «гвалт», «запалохванне», «застрашванне». Для таго, каб упэўніцца ў зробленых высновах, трэнер прапануе паглядзець відэафрагменты, якія дэманструюць праяўленне булінгу, мобінгу і тэразызму.

Трэнер папярэджвае быць уважлівымі, бо трэба будзе вызначыць від цкавання.

назва фільма
«Асабліва небяспечны»

Пытанні пасля прагляду кожнага з ролікаў:

- Да якога віду цкавання адносяцца прадэманстраваныя дзеянні?
- Як праяўляецца цкаванне?
- Хто яго ахвяры?
- Якія наступствы яно мае?

Прагляд відэароліка:

фрагмент з фільма
«Целаахоўнік кілера»

Прагляд відэароліка:

фрагмент з фільма
«Пудзіла»

Прагляд відэаролікаў:

фрагменты з фільмаў: «Гары Потэр і Ордэн Фенікса», «Гары Потэр і Дары Смерці»

4. АБАГУЛЬНЕННЕ МАТЭРЫЯЛУ ПА ПРАБЛЕМЕ

Практыкаванне «Пошук»

Трэнер арганізуе работу ў пяці групах.

Кожнай групе неабходна адказаць на адно з наступных пытанняў:

1. У чым асаблівасці сучаснага булінгу, мобінгу, тэрору?
2. Віды булінгу, мобінгу, тэрору?
3. У чым прычыны булінгу, мобінгу, тэрору?
4. Хто лічыцца ўдзельнікам булінгу, мобінгу, тэрору?
5. Як змагацца з булінгам, мобінгам, тэрорам?

Для пошуку адказаў на пытанні кожная група атрымлівае матэрыял-арыенцір (гл. дадатак), магчымасць скарыстацца інтэрнэт-рэсурсамі і сваім жыццёвым вопытам. Кожная група атрымлівае аркуш паперы А-1 з выявай табліцы, куды трэба ўпісаць напрацаваную інфармацыю па сваім пытанні

БУЛІНГ	МОБІНГ	ТЭРАРЫЗМ

Заўвага: матэрыял-арыенцір закранае праблему булінгу, а астатнія паняцці разглядаюцца па ўзору з дапамогай іншых крыніц інфармацыі.

Па выніках абмеркавання кожная група рыхтуе прэзентацыю сваіх напрацовак. Прадстаўнікі груп выступаюць па чарзе, замацаваўшы свае лісты на дошцы (сцяне).

5. ПАДВЯДЗЕННЕ ВЫНІКАЎ

Трэнер падводзіць вынікі трэнінгу, разважаючы аб тым, што так склалася, што аб праблеме мы пачынаем гаварыць, калі яна ўжо выклікае пагрозу, калі ў яе ўцягнута вялікая колькасць удзельнікаў, калі на праблему ўжо немагчыма закрыць вочы, а неабходна нешта вырашаць і рабіць... Трэнер прапануе пагаварыць аб тым, як не дапускаць гэтых праблем, як ва ўмовах сям'і, школы, працоўнага калектыву і грамадства весці прафілактыку цкавання. Звяртае ўвагу, што ў час інфармацыйнага грамадства тэрор робяць масавым СМІ. Улада праводзіць паказальныя працэсы над знакавымі асобамі, можа прэвентыўна затрымаць і катаваць у турмах дэмакратычных актывістаў, а задача падуладных СМІ пра гэта распавесці як мага большаму колу людзей. Эфект запалохвання будзе такі ж, як ад сталінскага «Вялікага тэрору».

Інтэрактыўнае практыкаванне «Супольнасці».

Калектыв удзельнікаў дзеліцца на пяць груп-суполак: «Дзеці», «Сям'я», «Педагагічны калектыв», «Працоўны калектыв», «Грамадства».

Творчае заданне для груп-суполак:

1. Распрацаваць **ПРАВИЛЫ ПАВОДЗІН** дома, у школе, на вуліцы для прафілактыкі булінгу.
2. Распрацаваць **МЕМАРАНДУМ ВЫХАВАННЯ** дзіцяці для бацькоў, які гарантуе выхаванне ўстойлівай да булінгу, мобінгу і тэрору асобы.
3. Распрацаваць **ЗВОД ПЕДАГАГІЧНЫХ ПРАВИЛАЎ** для настаўнікаў па арганізацыі прафілактычных дзеянняў супраць булінгу ў дзіцячым калектыве.
4. Распрацаваць **ЗАКОНЫ СУПРАЦОЎНІЦТВА** ў працоўным калектыве, якія дазваляюць пазбегнуць праяўлення мобінгу.
5. Распрацаваць **КОМПЛЕКС МЕРАПРЫЕМСТВАЎ** грамадскага ўзроўню, рэалізацыя якіх дапаможа не дапусціць тэрор.

На выкананне задання групам даецца 15 хвілін.

Пасля заканчэння часу (ці па меры падрыхтаванасці груп) кожная прадстаўляе свой праект.

Трэнер робіць акцэнт на тое, што ўдзельнікі падышлі да ключавага пытання, прапануе ім адказаць на яго і шэраг іншых пытанняў:

- Ці можа быць булінг памерам з краіну?
- Як называецца булінг такога маштабу?
- Як вы думаеце, ці ёсць залежнасць паміж булінгам і тэрорам?
- Ці можна ў будучыні пазбегнуць тэрору? Як?
- Што кожны з нас можа зрабіць, каб знізіць рызыку праяўлення булінгу, мобінгу і тэрору ў дзіцячым калектыве, на працоўным месцы, у краіне?

6. РЕФЛЕКСІЯ

Практыкаванне «Працягні сказ»

На дошцы (экране) прапануюцца тры незакончаныя сказы:

«На сёняшнім занятку я зразумеў, што...»

«На сёняшнім занятку я навучыўся...»

«Пасля сённяшняга занятку я змагу...»

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Праводзячы трэнінг, настаўніку трэба ўвесь час арыентавацца і звяртаць удзельнікаў на пажаданыя вынікі. Гэта адбываецца з дапамогай дадатковых пытанняў, якія не дазваляюць удзельнікам адхіляцца ад тэмы.

АЎТАР

- Міхась Кудзейка

РАЗДАТЧНЫ МАТЭРЫЯЛ ДА ПРАКТЫКАВАННЯ «ПОШУК».

■ Група 1. АСАБЛІВАСЦІ СУЧАСНАГА БУЛІНГУ

Сучасны булінг ускладняецца актыўнасцю падлеткаў у сацыяльных сетках. Дзеці не проста здзекуюцца, а запісваюць здзекі на відэа і распаўсюджваюць яго потым у інтэрнэце. Не выключана, што ў некаторых выпадках ідэя зняць відэа («хайпануць») з'яўляецца першаснай, а ўжо затым вышукваецца ахвяра і складаецца сцэнар «крутога» відэа. Дзеці да 14 гадоў вылучаюцца асаблівай жорсткасцю, бо не баяцца крымінальнай адказнасці (відэа – прамы доказ). Мала хто з агрэсараў прызнае сваю віну, часцей гучыць «ён заслужыў», «ён сам вінаваты».

Іншыя асаблівасці булінгу ў нашы дні:

- У сярэдніх і старэйшых класах распаўсюджана ўскосная траўля.
- Дзяўчаты часцей бываюць уцягнутыя ў булінг, чым хлопцы. Але яны часцей становяцца назіральнікамі. Часцей пакутуюць ад плётак, негатыўных выказванняў і жэстаў.
- А хлопцы часцей падвяргаюцца фізічнаму гвалту, пагрозам, прымусу, крадзяжу рэчаў. Яны часцей бываюць «хамелеонамі».
- 89% навучэнцаў сутыкаюцца з булінгам. З іх 8% — агрэсары, 22% — ахвяры, 43% — «хамелеоны» і 16% — назіральнікі.

■ Група 2. ВІДЫ БУЛІНГУ

Булінг бывае прамым і ўскосным. Першы тып прадугледжвае адкрытае ўздзеянне, збіццё, абразы ў твар. Другі тып — гэта скрытыя здзекі, напрыклад, распаўсюджванне чутак або абвешчэнне байкоту чалавеку. Па спецыфіцы зместу можна вылучыць:

- Фізічны булінг: збіццё, штуршкі, пляўкі, захоп рэчаў. Гэта самы распаўсюджаны тып булінгу.
- Вербальная траўля: мянушкі, пагрозы, абразы, насмешкі, прымус, прыніжэнне.
- Сацыяльна-псіхалагічны булінг: плёткі і чуткі, ігнараванне, выключэнне з групы і агульных спраў, выстаўленне на пасмешышча, байкот і ізаляцыя, маніпуляцыі. Гэты тып актуальны для ўсіх узростаў, але часцей за іншыя застаецца незаўважаным. Між іншым, менавіта сацыяльна-псіхалагічны булінг выклікае наймацнейшы эмацыянальны стрэс у ахвяры.
- Электронны (віртуальны) булінг. Адбываецца цікаванне праз тэлефон і камп'ютар, электронную пошту, інтэрнэт. Віртуальны булінг не залежыць ад узросту, мае на ўвазе распаўсюджванне чутак і ілжывай інфармацыі, узлом старонак, адпраўку негатыўных паведамленняў і каментароў, выкраданне і распаўсюджванне фатаграфій, асабістых дадзеных.

■ Група 3. ПРЫЧЫНЫ БУЛІНГУ

Булінг — неадэкватная асацыяльная спроба самасцвярджэння. Да сапраўдных матываў агрэсараў адносяцца прыцягненне ўвагі, дэманстрацыя сілы, утойванне няўпэўненасці і страху, задавальненне патрэбы ва ўладзе і дамінаванні. А.А. Рэан распрацаваў наступную класіфікацыю матываў (прычын) булінгу:

- Імкненне да ўлады. Некаторыя індывіды маюць патрэбу ў дамінаванні, пры незадавальненні якой пакутуюць ад пачуцця проигрышу.
- Агрэсія. Самы папулярны тып завадатараў – жорсткія людзі, як правіла, з высокім сацыяльным статусам і высокай самаацэнкай.
- Трывожнасць. Крыўдзіцель сам баіцца апынуцца на месцы ахвяры, з-за чаго абараняецца нападам. Альтэрнатыўная назва дадзенага тыпу – «хамелеоны». Пры пэўным збегу абставінаў яны могуць быць як агрэса-рамі, так і ахвярамі. Нярэдка агрэсарамі становяцца былыя ахвяры. Усё залежыць выключна ад знешніх умоў і абставін.
- Пасіўныя булі. Яны падобныя на папярэдні тып, але не баяцца апынуцца ў ролі ахвяры, а хочуць заслужыць аўтарытэт і прызнанне ў калектыве. Ім недаступныя іншыя спосабы самасцвярджэння.

■ Група 4. АСАБЛІВАСЦІ ЎДЗЕЛЬНІКАЎ БУЛІНГУ

Ахвяра, агрэсар і назіральнікі (удзельнікі булінгу) маюць шэраг псіхалагічных асаблівасцей.

АХВЯРА. Ахвярамі часцей становяцца трывожныя, крыўдлівыя, няўпэўненыя ў сабе, схільныя да слёз дзеці. У ахвяр нізкі ўзровень самапавагі, яны занадта нерашучыя, каб даць адпор. Групу рызыкі складаюць дзеці з сіндромам гіперактыўнасці, прыкметамі аўтызму, дыябетам, цяжкасцямі ў навучанні, любымі хранічнымі і вострымі захворваннямі або фізічнымі асаблівасцямі.

Яшчэ адна катэгорыя ахвяр — свядомыя правакатары. Дарэчы, яны ж часта выступаюць адразу ў дзвюх ролях (у розных умовах): ахвяры і агрэсара. Для ахвяр-агрэсараў характэрны слабы самакантроль, нізкая сацыяльная кампетэнтнасць, трывожнасць і дэпрэсіўнасць, цяжкасці ў вучобе і школьнай адаптацыі. Гэта самая нешматлікая група, але самая складаная.

АГРЭСАРЫ. Агрэсары вылучаюцца гатоўнасцю да самасцвярджэння праз гвалт. Яны з цяжкасцю прымаюць чужыя правілы, неўраўнаважаныя. Здольныя адчуваць іншых людзей, маніпуляваць іх эмоцыямі і станами. Агрэсары не рэагуюць на крытыку, схільныя да лідарства. Прычына агрэсіўнасці крыецца ў неадпаведнасці рэальнасці і меркавання агрэсара пра сябе. Яны застаюцца недаацэненымі ва ўласным разуменні, што і выклікае ў іх раздражненне.

НАЗІРАЛЬНІКІ. Самая вялікая катэгорыя ўдзельнікаў булінгу. Амаль усе назіральнікі адзначаюць, што ім шкада ахвяру, але толькі менш за палову гатовыя ёй дапамагчы. Падобныя паводзіны цалкам тлумачальныя: запырчываючы агрэсару, сведка сам можа апынуцца пад ударам. Назіральнікі часта адчуваюць страх і сорам, пакутуюць ад пачуцця бездапаможнасці, часам жадаюць далучыцца да агрэсара. Калі булінг доўжыцца працяглы час, у пасіўных назіральнікаў узровень эмпатыі падае.

■ Група 5. ЯК ЗМАГАЦЦА З БУЛІНГАМ

Праблема булінгу застаецца вострай, бо пакуль не ўстаноўлена сістэма актыўных і эфектыўных спосабаў яго выяўлення і стрымлівання. Ускладняе сітуацыю тая акалічнасць, што людзі не рэагуюць на булінг, калі іх гэта не тычыцца. Ды і самі ахвяры часцей маўчаць. Дарослыя нярэдка ігнаруюць праблему, што дае падставы падлеткам практыкаваць падобную мадэль паводзін і ўспрымаць яе як норму. Дадзеная мадэль засвойваецца з пакалення ў пакаленне. Булінг — толькі адлюстраванне стану грамадства. На прыватным узроўні з ім змагацца бессэнсоўна, але можна карэктаваць падобныя праявы. Неабходна даць адпор крыўдзіцелю. Для гэтага трэба прытрымлівацца наступных правілаў:

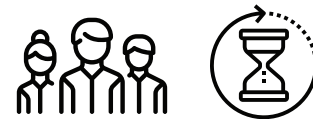
- Прызнайце праблему, называйце рэчы сваімі імёнамі.
- Звярніцеся да чалавека, з якім склаліся даверлівыя адносіны. Раскажыце яму аб праблеме.
- Не дазваляйце агрэсару кіраваць вашымі пачуццямі. Вызначце, якіх рэакцый ён ад вас чакае, і не давайце яму гэтых рэакцый. Не рэагуйце на яго.
- Навучыцеся казаць «не» ці адказваць на фізічную сілу. Часта агрэсару трэба ўсяго толькі адзін раз даць адпор.
- Агучвайце праблему, стварыце групу падтрымкі. Усвядомце сумесную сілу.

Урок біялогіі, 11 клас.

Тэма «Вірусы»

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Фактчэкінг, дэкадаванне медыя-тэкстаў	45 хвілін	Біялогія	11	Вірусы	Тэкст пра каранавірус; мабільныя тэлефоны з выходам у інтэрнэт, праектар ці мультымедычная дошка	

МЭТА

Плануецца, што да заканчэння ўрока вучні **будуць ведаць:**

- асаблівасці будовы вірусаў, спосабы іх пранікнення ў жывыя арганізмы;
- як абараняцца ад вірусных хвароб і зніжаць рызыку заражэння;

змогуць выкарыстаць набытыя веды для крытычнага аналізу публікацый у сродках масавай інфармацыі на тэму прафілактыкі віруснай інфекцыі; дэкадаваць медыяпаведамленне, распазнаць у ім фэйкі; **замацуюць** правілы паводзін у сацыяльных сетках.

1. ПАПЯРЭДНЯЕ ДАМАШНЯЕ ЗАДАННЕ ДЛЯ ПЕРАКУЛЕНАГА ЎРОКА

Форма правядзення: перакулены ўрок.

Вучні вывучаюць біялогію на базавым узроўні. На ўроках хіміі яны ўжо вывучылі паняцце рН асяроддзя. На папярэднім уроку настаўнік прапануе дамашняе заданне:

1. Паглядзець відэаролік, прачытаць раздзелы артыкула, матэрыял параграфа.
2. Даць сваімі словамі азначэнне паняццяў «вірус», «вірыён».
3. Прывесці пяць назваў захворванняў, якія выклікаюць вірусы.
4. Зрабіць у шшытку схему «Будова віруса».
5. Запісаць у выглядзе ланцужка механізм пранікнення віруса ў клетку чалавека.
6. Вызначыць адрозненне ў размнажэнні ДНК і РНК-змяшчальных вірусаў.
7. Сфармуляваць пытанні настаўніку, якія ўзніклі ў выніку вывучэння тэмы.

Матэрыялы для самастойнага вывучэння.

Падручнік па біялогіі 11 клас, параграф 37, с. 156-159 да раздзела «Віроіды. Бактэрыяфагі».

Артыкул:

раздзел 3 артыкула «Колькі штамаў віруса выяўлена і што гэта значыць?»,
раздзел 4 артыкула «Што адбываецца з вірусам SARS-CoV-2 у арганізме?».

Відэа «Каранавірус: тлумачэнне, і што вам варта рабіць»

2. АКТУАЛІЗАЦЫЯ ВЕДАЎ

Настаўнік аб'ядноўвае вучняў у групы і прапануе абмеркаваць дамашняе заданне.

Вучні, працуючы ў групах, абмяркоўваюць выкананыя дома заданні: схему «Будова віруса», ланцужок пранікнення віруса ў клетку, адрозненні ў размнажэнні ДНК і РНК-змяшчальных вірусаў. Адказваюць на пытанні, якія сфармулявалі падчас вывучэння новага матэрыялу.

Настаўнік слухае адказы вучняў у групах, накіроўвае іх дзейнасць.

3. АБАГУЛЬНЕННЕ ВЕДАЎ І ПАСТАНОЎКА МЭТЫ

Настаўнік адказвае на пытанні, на якія навучэнцы ў групах не знайшлі адказы. Абагульняе ведаў па будове вірусаў, шляху пранікнення іх у клетку, пра размнажэнне вірусаў. Звяртае ўвагу вучняў на мэту іх дзейнасці на ўроку: у дапаўненне да таго, што вы засвоілі дома і ўдакладнілі на ўроку, вы будзеце ўмець:

абараняцца ад вірусных хвароб, зніжаць рызыку захворвання;

змогаць:

— **выкарыстаць набытыя веда для крытычнага аналізу публікацый у сродках масавай інфармацыі, якія тычацца прафілактыкі віруснай інфекцыі;**

— **дэкадаваць медыяпаведамленне, распазнаць у ім фэйкі;**

— **замацуеце правілы паводзін у сацыяльных сетках.**

Настаўнік прапануе вучням знайсці на ўроку адказ на ключавое пытанне: «Падчас пандэміі COVID-19 у месенджарах і сацыяльных сетках з'яўляецца шмат паведамленняў пра каранавірус. Як трэба паводзіць сябе: прытрымлівацца парад іх аўтараў, дзяліцца гэтай інфармацыяй у іншых чатах і месенджарах, ігнараваць ці яшчэ неяк? Чаму вы так лічыце?»

4. ПРАКТЫЧНЫ ЭТАП. РАБОТА Ў ГРУПАХ

Настаўнік агучвае заданне: «Падчас пандэміі каранавіруса я атрымала ў чаце вайбера паведамленне.

Зараз прапаную з ім папрацаваць і знайсці дакладны адказ на ключавое пытанне. Для гэтага вы будзеце працаваць у групах: «Хімікі», «Вірусолагі», «Валеолагі», «Аналітыкі» (Заданні для груп — дадатак 1).

Можаце карыстацца мабільнымі тэлефонамі для пошуку неабходнай інфармацыі».

Вучні ў групах працуюць над тэкстам «Паведамленне з месенджара» (кожны вучань атрымлівае раздрукаваны тэкст — дадатак 2).

Настаўнік кансультуе навучэнцаў, аказвае дапамогу, калі ім гэта неабходна. Пасля працы ў групах вучні агучваюць яе вынікі, вывешваюць на дошку аркушы паперы са сваімі напрацоўкамі.

Настаўнік прапануе адказаць на ключавое пытанне.

«Падчас пандэміі COVID-19 у месенджарах і сацыяльных сетках з'яўляецца шмат паведамленняў пра каранавірус. Як трэба паводзіць сябе: прытрымлівацца парад, дзяліцца гэтай інфармацыяй, ігнараваць ці яшчэ неяк? Чаму вы так лічыце?»

Найбольш верагодна, што вучні самастойна прыйдуць да наступных высноў:

Неабходна крытычна ставіцца да інфармацыі, якую размяшчаюць у сацыяльных сетках і месенджарах. Для аналізу інфармацыі неабходна мець базавыя веда па школьных прадметах.

Важна захоўваць медыйную гігіену пры размяшчэнні інфармацыі ў сацыяльных сетках, паведамляць адміністратарам пра фэйкі і ўкіды.

5. ПРАВЕРКА ВЕДАЎ. РЭФЛЕКСІЯ.

Настаўнік прапануе выканаць самастойна заданні выходнага кантролю (дадатак 3). Пасля выканання заданняў вучні праводзяць самаправерку і ўзаемаправерку, маючы шаблон адказаў, які дае настаўнік, і робяць узаемаацэнку.

Настаўнік праводзіць рэфлексію, выкарыстоўваючы прыём 1х2х3. Прапануе агучыць вучням наступныя адказы:

- Тры рэчы, якія я сёння зразумеў.
- Два факты, якія мяне сёння здзівілі.
- Адно пытанне, якое ў мяне ўзнікла на ўроку, і на якое я хачу знайсці адказ.

Дамашняе заданне: знайсці надзейныя крыніцы інфармацыі па тэмах пытанняў, у якіх былі дапушчаны памылкі.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- «Хімікі» павінны звярнуць увагу, што прыведзена значэнне рН, якіх увогуле не існуе (рН не можа быць больш за 14): авакада - 15,6 рН, крэс-салата - 22,7 рН. Недакладнае значэнне рН – цытрусавыя павінны мець кіслае рН (у тэксце жоўты лімон - 8,2 рН, мандарын - 8,5 рН, апельсін – 9,2 рН). Значэнне рН вызначаецца толькі ў вадкасцях. Вірусы не змяшчаюць вадкасць, таму не могуць мець рН (у прапанаванай вучням для аналізу інфармацыі рН каранавіруса вагаецца ад 5,5 да 8,5).

АЎТАР

- Вольга Жыткая

ДАДАТАК 1. ЗАДАННІ ДЛЯ ГРУПАВОЙ РАБОТ

■ Заданне для «Хімікаў»

Прачытайце тэкст.

Падкрэсліце маркерам адной лініяй дакладныя рэчы (факты), хвалітай – недакладную інфармацыю, якая тычыцца хімічных паняццяў (вучні пасля агучвання вынікаў змяшчаюць свой тэкст на дошцы для візуалізацыі памылак і іх колькасці).

Сфармулюйце аргументаванае абвяржэнне недакладнасцяў у тэксце.

Заданне для «Вірусолагаў»

1. Прачытайце тэкст. Знайдзіце інфармацыю аб сімптомах і наступствах хваробы, прычынах узнікнення каранавіруса.

2. Падкрэсліце маркерам прамой лініяй дакладныя рэчы, хвалітай – недакладную інфармацыю.

3. Сфармулюйце аргументаванае абвяржэнне недакладнасцей у тэксце.

4. Запішыце на аркушы паперы фармату А4 дакладную назву віруса, які выклікае хваробу, і назву хваробы, якую ён выклікае; якія клеткі чалавечага арганізма паражэе вірус і да чаго гэта прыводзіць; што трэба рабіць пры першых сімптомах.

Заданне для «Валеолагаў»

1. Прачытайце тэкст. Знайдзіце інфармацыю аб мерах прафілактыкі каранавіруса.

2. Падкрэсліце маркерам адной лініяй дакладныя рэчы, хвалітай – недакладную інфармацыю.

3. Знайдзіце аргументаванае абвяржэнне недакладнасцей у тэксце.

4. Запішыце на аркушы паперы фармату А4 не менш за тры парады прафілактыкі каранавіруса.

Заданне для «Аналітыкаў»

Прачытайце тэкст і выканайце наступныя заданні:

Зрабіце аналіз тэксту па плане:

— Хто аўтар паведамлення?

— З якой мэтай яно размешчана?

— Што хочуць ад мяне тыя, хто размясціў гэта паведамленне?

— Ці можна давяраць паведамленню і чаму вы так вырашылі?

— Што я магу зрабіць у адказ? Перапосціць? Праігнараваць? Што яшчэ і чаму?

2. Запішыце на аркушы паперы фармату А4 не менш за тры парады карыстальнікам сацыяльных сетак, як правільна сябе паводзіць у сацыяльных сетках і месенджарах, каб не парушаць медыцынскую гігіену.

ДАДАТАК 2. РАЗДАТКА ДЛЯ КОЖНАГА ВУЧНЯ (ЗАХАВАНА АРФАГРАФІЯ І ПУНКТУАЦЫЯ АРЫГІНАЛА)

- В связи с коллапсом системы здравоохранения мы, специалисты в области здравоохранения, подготовили это сообщение для населения на случай, если вы не хотите рисковать и сразу же обращаться в больницу; Симптомы появляются с третьего дня после заражения (симптомы вируса).

1 фаза:

— боль в теле — боль в глазах — головная боль — рвота — диарея — насморк или заложенность носа — горящие глаза — жжение при мочеиспускании — чувство лихорадки — боль в горле

Очень важно считать дни появления симптомов: 1-й, 2-й, 3-й.

Действовать нужно до появления лихорадки.

Внимание, очень важно пить много жидкости, особенно очищенной воды.

Пейте много воды, чтобы сохранить сухость в горле и очистить легкие.

2 фаза; (с 4-го по 8-й день) воспалительный.

Потеря вкуса и / или запаха — усталость с минимальными усилиями — боль в груди (грудная клетка) — стеснение в груди — боль в пояснице (в области почек) — вирус поражает нервные окончания.

Разница между усталостью и одышкой:

- Одышка — это когда человек сидит - не прилагая никаких усилий - и у него одышка;
- Усталость — это когда человек пытается сделать что-то простое и чувствует усталость.

Необходимо много жидкости и витамина С.

Covid-19 связывает кислород, поэтому качество крови плохое, кислорода меньше.

3 фаза - исцеление;

— На 9-й день наступает фаза заживления, которая может длиться до 14-го дня (выздоровление).

— Не откладывайте лечение, чем раньше, тем лучше!

— Всем удачи!

Лучше соблюдать эти рекомендации, профилактики много не бывает!

- Посидите на солнце от 15 до 20 минут.
- Отдыхайте и спите не менее 7-8 часов.
- Пейте полтора литра воды в день.
- Все продукты должны быть горячими (не холодными).

Обратите внимание на то, что pH коронавируса колеблется от 5,5 до 8,5.

Поэтому все, что нам нужно сделать для уничтожения вируса, — это потреблять больше щелочной пищи, превышающей кислотный уровень вируса.

Такие как:

— Бананы, зеленый лимон — 9,9 pH, — Желтый лимон — 8,2 pH, — Авокадо — 15,6 pH, — Чеснок — 13,2 pH, — Манго — pH 8,7, — Мандарин — 8,5 pH, — Ананас — 12,7 pH, — Кресс-салат — 22,7 pH, — Апельсины — 9,2 pH

Откуда вы знаете, что у вас Covid-19?!

- зуд в горле
- сухость в горле
- сухой кашель
- высокая температура
- затрудненное дыхание
- потеря запаха и вкуса

НЕ храните эту информацию только для себя, раздайте ее всей семье и друзьям.

ДАДАТАК 3. ТЭСТ ДЛЯ ВЫХАДНОГА КАНТРОЛЮ

1. Сярод назваў хвароб падкрэсліце тыя, якія выклікаюць вірусы:

- туберкулёз, грип, дызентэрыя, пнеўманія, СНІД, герпес, воспа.

2. Запішыце назвы тэрмінаў

Вірыён - _____

Капсід - _____

Суперакапсід - _____

3. Выберыце са спіса дакладныя прыметы, характэрныя для вірусаў:

а) для размнажэння вірусаў не патрэбныя жывыя арганізмы, б) генетычны матэрыял вірусаў можа быць прадстаўлены ДНК або РНК, в) каранавірус выклікае вірус COVID 19, г) фаза правіруса — гэта стан, калі клетка гаспадара заражана, а размнажэнне віруса не адбываецца.

4. Складзіце дакладную паслядоўнасць пранікнення і размнажэння ДНК-утрымальніка віруса ў жывую клетку.

- А — Аб'яднанне ў цытаплазме клеткі-гаспадара сінтэзаваных бялкоў і нуклеінавай кіслаты віруса.
- Б — Далучэнне віруса да бялка-рэцэптара клеткі-гаспадара.
- В — Убудова генетычнага матэрыялу віруса ў геном клеткі-гаспадара.
- Г — Сінтэз і-РНК віруса на нітцы ДНК.
- Д — Зліццё віруснай абалонкі з клетачнай мембранай клеткі-гаспадара.
- Е — Генетычны матэрыял пранікае ўнутр клеткі-гаспадара.
- Ж — Біясінтэз бялкоў віруснай часціцы на рыбасомах.
- З — Наступленне латэнтнай фазы.

5. Уважліва прачытайце тэкст і адкажыце на пытанні.

«У заяўленні Еўрапейскага бюро СААЗ адзначана, што антыбіётыкі не лечаць і не прадухіляюць інфекцыі, падобныя на COVID-19». Вынікі даследавання паводзін людзей, праведзенага ў дзевяці краінах і зонах Еўрапейскага рэгіёну, паказалі, што выкарыстанне антыбіётыкаў расло на працягу пандэміі разам з колькасцю новых выпадкаў.

Праведзенае даследаванне паказала, што 79-96 % людзей прымалі антыбіётыкі, каб не заразіцца. Сярод тых, хто трапіў у бальніцу, толькі 15 % пацыентаў рэальна мелі патрэбу ў антыбіётыках, паколькі ў іх былі спадарожныя бактэрыяльныя інфекцыі, аднак прэпараты выдаваліся 75 % з тых, хто заразіўся. Чаму прыём антыбіётыкаў не прадухіляе заражэнне каранавіруснай інфекцыяй?

Якія меры прафілактыкі вы будзеце практыкаваць, каб не захварэць на каранавірус і іншыя вірусныя захворванні? Прапануйце не менш за чатыры эфектыўныя меры.

Літаратурнае чытанне, 2 клас.

«Каза-манюка» і ці «каза-маніпулятарка»?

Чаму вучыць казка сучасных людзей.

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Маніпуляцыі, дэзінфармацыя, мова медыя	45 хвілін	Беларускае чытанне	2	Казка «Каза-манюка»	Праектар, таблічкі з выявамі герояў і аўтара	

МЭТА

Напрыканцы ўрока вучні:

- будуць ведаць, што такое маніпуляцыі і прыводзіць уласныя прыклады;
- будуць умець чытаць тэкст па ролях, з дапамогай інтанацыі перадаваць эмоцыі і сэнс сказанага;
- змогуць знайсці не менш за два падабенствы і адрозненні ў казках розных народаў.

Задачы настаўніка:

- спрыяць фарміраванню ўмення даваць ацэнку паводзінам герояў казкі, суадносіць іх з уласнымі ўчынкамі і паводзінамі;
- садзейнічаць развіццю ўмення вылучаць маніпуляцыйныя прыёмы і спосабы іх раскрыцця;
- садзейнічаць выхаванню ў вучняў разумення пра адмоўную ролю маны для дасягнення мэты.

1. ПАПЯРЭДНЯЯ ПАДРЫХОЎКА

Гэта другі ўрок па творы. Вучні ўжо пазнаёміліся са зместам, ведаюць сюжэт, герояў, словы «мана», «манюка». Вучні падрыхтавалі ў дамашнім заданні правільнае беглае чытанне казкі, ведаюць асаблівасці жанру казкі, што казка мае выхаваўчае значэнне.

Медыякрыніцы: Мультфільм «Каза-манюка» (Польшча)

Тэкст падручніка «Літаратурнае чытанне. 2 клас: вучэбны дапаможнік. Ч.1» Антонова, Н. У., Буторына, І. А., Галяш, Г. А. Казка «Каза-манюка» (Беларуская народная казка)

2. МАТЫВАЦЫЙНЫ ЭТАП

Пытанні настаўніка для вучняў:

- Як вы лічыце, чаму людзі хлусяць?
  - Ці дапамагае мана вырашаць праблемы?
- Вучні выказваюцца.

Настаўнік паведамляе, што шукаць адказы на гэта пытанне мы будзем на працягу ўсяго ўрока.

3. УВЯДЗЕННЕ ПАНЯЦЦЯ «МАНІПУЛЯЦЫЯ»

На дошцы змешчаны словы «мана», «маніць», «падманваць», «маніпуляцыя».

Вучні адказваюць на пытанне, ці ўсе словы зразумелыя? (не зразумелае слова — «маніпуляцыя»). Заўважаюць, што першая частка гэтага слова аб'ядноўвае яго са словамі «мана» і «маніць»? Як вы лічыце, што яно можа абазначаць? (Дзеці выказваюць меркаванні).

Настаўнік тлумачыць слова «маніпуляцыя»:

Маніпуляцыя — гэта скрыты прыём, які выкарыстоўваецца, каб прымусіць чалавека насуперак яго інтарэсам зрабіць патрэбныя вам дзеянні. Часта гэта выглядае так, нібыта чалавек сам жахаецца гэта зрабіць.

4. АНАЛІЗ ПАВОДЗІН ГЕРОЯЎ ПРАЗ ГУТАРКУ

Настаўнік задае пытанні, выкарыстоўваючы метады непадманання рукі. Дзеці спачатку абмяркоўваюць адказ у парах, потым настаўнік выпадкова (праз лёсаванне) выклікае вучня.

- У казцы «Каза-манюка» хто выкарыстоўвае маніпуляцыі?
- Каго падманвала каза? (Дзеда.)
- Навошта каза падманвала дзеда? (Каб яе пашкадавалі.)
- Якія прыёмы выкарыстоўвала каза для маніпуляцыі? (змяншэнне, перабольшванне, недакладнасць фактаў, падман, запалохванне).
- Ці заўсёды ў яе атрымлівалася?
- Як дзед раскрыў ману? (Праверыў на ўласным вопыце.)
- Каго яшчэ падманвала каза? (Мядзведзя, воўка, пеўня.)
- Навошта? (Каб застацца жыць у зайчыкавай хатцы.)
- Ці заўсёды атрымлівалася запалохаць звяроў? Чаму? (Певень валодаў дакладнай інфармацыяй, што гэта быў за звер, не баяўся яе.)
- Чаму воўк і мядзведзь паддаліся мане казы? (Са страху.)
- Ці змаглі б яны выгнаць яе з хаткі, каб не баяліся?
- Які прыём выкарыстоўвала каза, каб напужаць? (Запалохванне, перабольшванне фактаў.)
- Хто яшчэ з герояў выкарыстаў маніпуляцыю? (Певень). Дакажыце словамі з тэксту. Навошта? (Каб напужаць казу.)
- Ці зрабіла мана казу шчаслівай? Дакажыце.
- Паўтор прыказкі з мінулага ўрока: мана не давядзе да добра.

Падкрэсленыя падчас гутаркі словы настаўнік запісвае на дошцы ў два слупкі: «як маніпулююць» і «як абараніцца ад маніпуляцыі». Звяртае ўвагу на дошку і задае пытанне: «Ці сустракалі вы падобныя маніпуляцыі ў сваім жыцці? Ці выкарыстоўваеце іх самі?»

5. ЧЫТАННЕ ПА РОЛЯХ

Настаўнік тлумачыць, як трэба чытаць словы герояў у залежнасці ад мэты іх выказвання. Вучні атрымліваюць таблічкі герояў казкі.

Вучні чытаюць казку па ролях, настаўнік вылучае ўдалыя моманты.

6. РАБОТА З ВІДЭА. ПАРАЎНЕННЕ МУЛЬТФІЛЬМА І КАЗКІ

Вучні глядзяць першыя 4 хвіліны мультфільма па матывах казкі «Каза-манюка»

Яны разумеюць, што нешта не так.

- Ці здагадаўся, як называецца казка, з якой яна краіны?

Настаўнік тлумачыць, што пра адно і тое ж можна сказаць рознай мовай. Мультфільм мае сваю мову (карцінкі, кадры), яна адрозніваецца ад мовы казкі (словы, тэкст).

Прапануе вучням знайсці падабенствы і адрозненні ў двух варыянтах казкі. (Праца ў групах: адна група шукае падабенствы, другая – адрозненні.)

7. АЦЭНАЧНА-РЭФЛЕКСІЎНЫ ЭТАП

Настаўнік задае пытанні:

- Чаму мы вучыліся сёння на ўроку? (Адрозніваць ману ад праўды, распазнаваць маніпуляцыі, чытаць па ролях, параўноўваць розныя варыянты казкі.)
- Як распазнаць маніпуляцыі? (Зварот да словаў на дошцы.)
- Як мы можам даведацца, ці праўду кажа чалавек? (Уласны вопыт, праверыць інфармацыю, спытаць у бацькоў, настаўніка, знайсці ў інтэрнэце звесткі.)
- Ці дапамагае мана ў жыцці? Чаму?

Настаўнік прапануе размясціць свой стыкер там, дзе вы згодны:

Мана не давядзе да добра.

Адзін раз зманіць можна.

Дамашняе заданне на выбар:

1. Закончыць прагляд мультфільма і працягнуць работу па вылучэнні падабенстваў-адрозненняў казкі і мультфільма.

Крытэрыі ацэнкі: запісаць не менш за пяць знойдзеных падабенстваў і адрозненняў.

2. Прагледзець разам з бацькамі якую-небудзь рэкламу, паведамленне ў СМІ, іншую казку ці ўзгадаць сапраўдную падзею, дзе былі спробы маніпуляцыі, падумаць, што можна зрабіць, каб табой не маніпулявалі.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Для тлумачэння паняцця «маніпуляцыя» можна прапанаваць прагляд эпізоду мультфільма «Малы і Карлсан»

АЎТАР

- Надзея Жвавая

Беларуская мова, 5 клас, першы ўрок «Чалавек і мова»

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Дэкадаванне медыя-тэкстаў, мова медыя, уплыў медыя на асобу і грамадства	45 хвілін	Беларуская мова	5	Чалавек і мова. Камунікатыўныя функцыі мовы.	Падручнік, раздрукоўка малюнкаў	
МЭТА Першы ўрок у V класе. Вучні знаёмяцца са структурай і зместам падручніка, паняццямі «камунікатыўная функцыя мовы», «мэта і адрасат маўлення», рознымі спосабамі перадачы інфармацыі, а таксама вучацца дэкадаваць інфармацыю, адлюстраваную на вокладцы падручніка і на фотаздымку.						

107

1. ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ НАСТАЎНІКА

Гэта першы ўрок беларускай мовы ў 5 класе. Вучні ведаюць, што мова — уласцівасць чалавека, служыць для зносін. Маюць першапачатковыя навыкі вызначэння тэмы і асноўнай думкі тэксту.

Мэта настаўніка на ўрок

Плануецца, што вучні:

будуць ведаць структуру і змест падручніка, змест паняццяў «камунікатыўная функцыя мовы», «сродкі масавай камунікацыі», «медыя», «мэта і адрасат маўлення»; розныя спосабы перадачы інфармацыі;

змогуць вызначыць мэту і асноўную думку тэксту, скласці дыялог па прапанаваным малюнку;

змогуць дэкадаваць інфармацыю, адлюстраваную на вокладцы падручніка і на фотаздымку.

Ключавое пытанне

«Уявіце сабе, што чалавек не ўмее гаварыць. Магчыма, калі б не было мовы, то не было б і сварак, войнаў, бо людзі не маглі б пасварыцца, пакрыўдзіць, абразіць. Гэта так ці не?»

2. АРЫЕНЦІРОВАЧНА-МАТЫВАЦЫЙНЫ ЭТАП УРОКА

1. Знаёмства настаўніка з вучнямі.

Настаўнік агучвае мэту ўрока, потым гаворыць, што спачатку хоча даведацца, наколькі кемлівыя вучні ў пятым класе і, папрацаваўшы ў парах, прапануе адгадаць загадкі:

У адным клубочку сем дзірачак (галава).

За сцяной касцяной салавей шчабеча (язык).

З добром скажу — салодкае, са злом скажу — горкае (слова).

Крылаў не мае, а лётае: выпусціш — не зловіш (слова).

Якой тэмай аб'яднаны адгадкі? (Чалавек і мова).

Настаўнік абагульняе, што ўсе загадкі пра мову, якую дзеці будуць вывучаць, каб разумець іншых і прыгожа гаварыць.

2. Гутарка па пытаннях:

1. Якая розніца паміж здольнасцямі чалавека і жывёлы?
  2. Якія ўмовы неабходны для таго, каб чалавек навучыўся гаворыць?
  3. Для чаго даецца мова чалавеку?
  4. З якой мэтай гаворыць чалавек?
  5. Уявіце сабе, што чалавек не ўмее гаворыць. Магчыма, калі б не было мовы, то не было б і сварак, войнаў, бо людзі не маглі б пасварыцца, пакрыўдзіць, абразіць?
- На пятае пытанне вучні не знаходзяць адказ, настаўнік прапануе звярнуцца да яго напрыканцы ўрока.

3. АПЕРАЦЫЙНА-ПАЗНАВАЛЬНЫ ЭТАП УРОКА

1. Вучні знаёмяцца з падручнікам. Потым у парах абмяркоўваюць і знаходзяць адказы на наступныя пытанні:

1. Якую інфармацыю нясе вокладка падручніка? Пра што яна нам гаворыць?
2. Якія выявы на ёй змешчаны?
3. Якія колеры пераважаюць і чаму?
4. Ці можам мы з першага позірку зразумець, што перад намі менавіта падручнік па беларускай мове? Што нам у гэтым дапамагае?

2. Вучні абмяркоўваюць у парах, а потым фронтальна выяву помніка на вокладцы:

1. Які помнік мы бачым на вокладцы?
2. Дзе ўсталяваны помнік? Чаму менавіта ў гэтым горадзе?
3. Што вы ведаеце пра літару «Ў»?
4. У чым значэнне помніка для культуры нашай краіны?
5. Чаму менавіта гэты помнік быў абраны для вокладкі падручніка па беларускай мове?
6. Якую агульную выснову вы можаце зрабіць?

3. Настаўнік абагульняе: «Бачыце, як шмат вы даведаліся, разглядаючы вокладку падручніка. Значыць, перадаваць і атрымліваць паведамленні можна не толькі праз маўленне. І не толькі ад чалавека — чалавеку. Кнігі, газеты, тэлебачанне, інтэрнэт таксама з намі размаўляюць (камунікуюць), гэта «сродкі масавай камунікацыі». Масавай — таму што яны камунікуюць з многімі людзьмі. Іх яшчэ называюць «медыя». Бо ў перакладзе «медыя» — пасярэднік, г. зн. кніга – пасярэднік паміж аўтарамі, якія яе стварылі, і чытачамі. Медыя нам перадаюць інфармацыю ад іншых людзей, якіх мы можам і не ведаць»
Якія медыя вы ведаеце? (Газеты, кнігі, тэлебачанне, радыё, кіно, інтэрнэт, рэкламныя абвесткі, афішы, білборды...)

Вакол нас шмат медыя і шмат крыніц інфармацыі, і кожны від медыя мае сваю «мову»: выявы, кадры ў кіно, музыка, колер... Патрэбна толькі ўважліва прыглядацца і навучыцца яе разумець.

4. Работа вучняў з практыкаваннем №2 падручніка.

Вучні выразна чытаюць тэкст практыкавання, вызначаюць тэму і асноўную думку. Тлумачаць, як яны разумеюць сэнс паняцця «камунікатыўная функцыя мовы».

Настаўнік звяртае ўвагу на фразу «Разумелі людзі і такую функцыю мовы, як уздзеянне, здольнасць слова выклікаць у слухача пэўныя эмоцыі». Дадае, што эмоцыі могуць выклікаць не толькі добрыя ці злыя словы, але і музыка (гукі), выявы. І гэтым карыстаюцца розныя медыя: напрыклад, у рэкламе, каб прадаць тавар, можа выкарыстоўвацца прыемная музыка, усмешкі, прыгожыя людзі, выявы смачнай ежы... Паглядзім, якія эмоцыі нам перадаюць малюнкi без слоў.

5. Практыкаванне «Складзі дыялог па малюнках» (праца ў парах)

Вучні разглядаюць выявы, на якіх адлюстраваны пэўныя сітуацыі. Настаўнік прапануе звярнуць увагу на постаці людзей, іх настрой, міміку, жэсты.

Па просьбе настаўніка вучні выбіраюць фатаграфію і па ёй будуць дыялогі з чатырох пытанняў і адказаў, агучваюць некалькі дыялогаў, аналізуюць на адпаведнасць прапанаванай сітуацыі, выбранай інтанацыі, лексічным сродкам і г.д.

6. Праца вучняў у групах па тэме «Альтэрнатыўная» мова.

Настаўнік распавядае, што альтэрнатыўная мова (музыка, колер, шрыфт, выявы) ёсць не толькі ў медыя, але і ў людзей:

Група 1 «Мова жэстаў» — практыкаванне №5.

Група 2 «Кнігі для сляпых» — практыкаванне №6.

Прадстаўнікі груп сцісла пераказваюць змест прачытанага і адказваюць на пытанні:

- 1) Каму адрасаваны тэкст і з якой мэтай?
- 2) Ці можа «альтэрнатыўная» мова стаць асноўным сродкам зносін людзей?

4. АЦЭНАЧНА-РЭФЛЕКСІЎНЫ ЭТАП УРОКА

Настаўнік вяртае вучняў да ключавога пытання: «Магчыма, калі б не было мовы, то не было б і сварак, войнаў, бо людзі не маглі б пасварыцца, пакрыўдзіць, абразіць?» Ці змянілася ваша меркаванне і як?

Напрыканцы ўрока вучні адказваюць на пытанні:

З якімі новымі тэрмінамі пазнаёміліся на ўроку? Патлумачце іх сэнс.

Як чалавек можа атрымліваць інфармацыю, з якіх крыніц?

Настаўнік агучвае мэту ўрока, вучні паказваюць колерам светлафора ці іншым чынам, ці дасягнулі яны мэты.

5. ДАМАШНЯЕ ЗАДАННЕ

На выбар:

— Папрасіце вашых бацькоў, каб яны дапамаглі вам знайсці ў інтэрнэце па два выказванні беларускіх паэтаў ці пісьменнікаў пра родную мову.

— Абмяркуйце з бацькамі, чаму родная мова ва ўсіх народаў з'яўляецца нацыянальнай каштоўнасцю і аберагаецца дзяржавай. Запішыце тры аргументы, чаму мы павінны ведаць сваю мову.

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Практыкаванне па дэкадаванні вокладкі падручніка, кнігі, часопіса можна правесці на любым прадмеце або інфармацыйнай гадзінне.

АЎТАР

- Таццяна Зямлянiк

Беларуская літаратура, 9 клас.

Янка Купала «Бандароўна»

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Мова медыя, дэкадаванне медыя-тэкстаў	45 хвілін	Беларуская літаратура	9	Янка Купала «Бандароўна»	План паэмы	
МЭТА Да завяршэння ўрока вучні будуць ведаць сюжэт паэмы, змогуць параўнаць вобразы гусяра («Курган») і Машэкі, Наталькі («Магіла льва») і Бандароўны, змогуць знайсці адказ на ключавое пытанне: «Чаму паэма «Бандароўна» напісана на аснове ўкраінскай народнай песні, а не айчыннага фальклору? Ці актуальная дагэтуль паэма?» Матэрыял урока паспрыяе фарміраванню грамадзянскай пазіцыі дзевяцікласнікаў. Медычная мэта на ўрок: вучні змогуць параўнаць ментальнасць украінскага і беларускага народаў праз пасылы, якія зашыфраваны ў беларускім і ўкраінскім фальклоры.						

1. АПОРНЫЯ ВЕДЫ, ВЫХАД НА КЛЮЧАВОЕ ПЫТАННЕ

Настаўнік паведамляе, што паэма, напісаная больш як 100 год таму, дагэтуль застаецца папулярнай, бо ў інтэрнэт-прасторы ёсць мемы, дэматыватары на яе сюжэт. І прапануе пазнаёміцца з адным з іх.

КАЛІ ПАН ПАТОЦКІ ЗАХОДЗІЦЬ У КАРЧМУ:

Яшчэ адна загадка: Купала добра ведаў беларускі фальклор, але напісаў сваю паэму на сюжэт украінскай народнай песні пра Бандароўну. Чаму?

Настаўнік да канца ўрока прапануе разам знайсці адказ на гэтыя два пытанні:

Чаму паэма напісана Купалам на аснове ўкраінскай народнай песні, нягледзячы на ​​добрае веданне паэтам беларускай вуснай народнай творчасці?

Чаму яна дагэтуль мае папулярнасць у сучаснай беларускай моладзі?

Настаўнік арганізуе мазгавы штурм.

Вучні, абапіраючыся на псеўданім паэта, на раней прачытаныя паэмы, спрабуюць вызначыць творчую манеру Янкі Купалы, важныя для паэта тэмы, каштоўнасці, якія ён апяяў.

Настаўнік запісвае на дошцы выказванні вучняў і падагульняе.

Купала адзін з першых у беларускай літаратуры заўважыў, што чалавек — істота даволі недасканалая ў маральным плане. Паэт бачыў пільную патрэбу ў героях, якія б адчулі смак свабоды, таму шукаў іх у народных легендах, песнях, паданнях. Свабодны чалавек, на думку Купалы, ужо не згодны будзе трапіць пад уціск іншага. Каштоўнасць свабоды праяўляецца ў сітуацыі найбольшай небяспекі. У экстрэмальных жыццёвых сітуацыях правяраюцца і героі купалаўскіх паэм «Курган» і «Магіла льва».

2. ВЫВУЧЭННЕ СЮЖЭТА ПАЭМЫ.

Вучні атрымліваюць ад настаўніка назвы частак паэмы, размешчаныя ў хаатычным парадку:

Уцёкі Бандароўны ад гневу пана.

Прапанова пана.

Пахаванне Бандароўны.

Помста Патоцкага.

Выбар Бандароўны.

Знаёмства чытача з Бандароўнай.

Канфлікт паміж панам і Бандароўнай.

Помста народа.

Спроба Патоцкага загладзіць сваю віну.

Знаёмства чытача з панам Патоцкім.

Панская хеўра палоніць дзяўчыну.

Заданне.

Пранумараваўшы часткі твора, размясціце іх у лагічнай паслядоўнасці, каб быў звязны сюжэт. У якасці апоры вучні могуць карыстацца падказкай «Як будуюцца эпічны твор».

Вучні спачатку выконваюць заданне індывідуальна, потым у парах, потым у групах (суседнія парты).

Важна, каб групы прыйшлі да адзінага варыянту размяшчэння частак.

Настаўнік прапануе звернуць увагу на аўтарскай логікай пабудовы сюжэту.

Правільнае размяшчэнне фрагментаў твора:

1. Знаёмства чытача з панам Патоцкім.
2. Знаёмства чытача з Бандароўнай.
3. Канфлікт паміж панам і Бандароўнай.
4. Уцёкі Бандароўны ад гневу пана.
5. Панская хеўра палоніць дзяўчыну.
6. Прапанова пана.
7. Выбар Бандароўны.
8. Помста Патоцкага.
9. Спроба Патоцкага загладзіць сваю віну.
10. Пахаванне Бандароўны.
11. Помста народа.

Як правіла, узнікае шмат пытанняў «Чаму?». Настаўніку трэба быць гатовым да тлумачэння аўтарскай інтэрпрэтацыі падзей.

3. КЕЙС

Настаўнік прапануе ўзгадаць мем, паказаны напачатку ўрока, і адказаць на пытанне, ці перадае ён сюжэт паэмы?

Настаўнік паведамляе, што ў інтэрнэце ёсць і такія сціслы пераказ сюжэту паэмы Янкі Купалы «Бандароўна»: «Патоцкі са сваёй «хеўрай лядочай» ездзіў па Украіне, свавольнічаў, крыўдзіў бедны народ. На вечарынцы ў карчомцы пан сустрэў прыгожую Бандароўну і захацеў абняславіць яе. Калі Патоцкі пачаў прыставаць да дзяўчыны, яна не стрывала і «заехала па твары». За гэта ганарлівы пан застрэліў Бандароўну.»

Ці можаце вы пагадзіцца з правільнасцю такога сціслага пераказу паэмы? Чаму?

Магчымыя адказы:

Так.

Не, канфлікт паэмы намнога глыбей...

Амаль што, але аўтар пераказу прапусціў важны момант...

4. ПРАЕКТ-ПАРАЎНАННЕ

Вучні складаюць параўнальныя характарыстыкі (адну на выбар) Бандароўны і гусяра, Бандароўны і Машэкі, Наталькі і Бандароўны

Крытэрыі для параўнання гусяра і Бандароўны:

- Падабенства жыццёвых сітуацый, у якіх апынуліся героі.
- Як спрабуюць паны выправіць свае памылкі?
- Чаму народ не падтрымаў Гусяра?
- Чаму народ падтрымаў Бандароўну?

Крытэрыі для параўнання Машэкі і Бандароўны:

- У чым падабенства герояў?
- Ці можна назваць герояў эгаістамі, якія думаюць толькі пра сябе?

Крытэрыі для параўнання Наталькі і Бандароўны:

- Рэакцыя дзяўчат на прапанову пана.
- Адносіны грамады да такога выбару.

Франтальнае абмеркаванне вынікаў:

1. Каштоўнасці, якія аб'ядноўваюць гусяра і Бандароўну — гэта незалежнасць, непадкупнасць, свабодалюбства. Жыццёвыя сітуацыі, у якія апынуліся гусяр і Бандароўна, падобныя: яны патрапілі ў няміласць да паноў і загінулі. Паны спрабуюць выправіць свае памылкі. Калі ў вучняў выклікае складанасць разуменне спосабу выпраўлення памылкі князем, то настаўнік нагадвае пра ўбіты ў магілу гусяра асінавы кол: князь патлумачыў нязгоду гусяра вар'яцтвам старога чалавека. Асінавы кол павінен быў дапамагчы выгнаць нячыстую сілу.
2. І Бандароўна, і Машэка былі найлепшымі прадстаўнікамі сваіх народаў: маладыя, прыгожыя, працавітыя, сумленныя — на іх спадзяваліся ўкраінцы і беларусы, з імі звязвалі сваю шчаслівую будучыню. Эгаістам можна назваць толькі Машэку, ён зацяўся на асабістай крыўдзе, нанесенай яму панам, і стаў разбойнікам.
3. Наталька пагадзілася на аналагічную прапанову пана: «Піць, гуляці, ночкі каратаці». Народ не асудзіў дзяўчыну за такі выбар. Учынак Бандароўны людзі ўхвалілі, аднак спадзяваліся да апошняга, што дзяўчына як-небудзь сама ўратуецца ў чыстым полі.

5. АДКАЗ НА КЛЮЧАВОЕ ПЫТАННЕ. ПАДСУМАВАННЕ

Настаўнік просіць параўнаць фіналы паэм і адказаць на пытанні:

«Чаму паэма напісана Купалам на аснове ўкраінскай народнай песні, нягледзячы на ​​добрае веданне паэтам беларускай вуснай народнай творчасці?» і «Чаму яна дагэтуль мае папулярнасць у сучаснай беларускай моладзі?»

Адказ вучні даюць у пісьмовай форме (да дзвюх хвілін). Мяркуецца, што на працягу ўрока падрыхтаваныя вучні павінны прыйсці да адказу.

Пахавалі Бандароўну

У вянку і ў белі,

Толькі думак украінцам

Пахаваць не ўмелі.

Шмат цярэпец народ умее,

Ўмее ж і памсціцца,

Як дадзене вельмі крыўда,

Як зло разгасціцца.

Весць аб смерці Бандароўны

Скрозь пайшла, як мора,

Зашумела Украіна —

Гора панам, гора!

Бандарэнка сходы кліча,
Ўсім аб крыўдзе кажа;
Войска сільнае збірае,
Роўна сіле ўражай.

Задымелі у пажарах
Панскія сялібы,
Палілася кроў ракою
На лугі, на скібы.

(Толькі ў паэме «Бандароўна» народ паўстаў і адпомсціў пану.)

Чаму Купала, шукаючы сюжэт, звярнуўся да ўкраінскай народнай песні, а не да беларускай? Можна таму, што беларускія народныя легенды і паданні не захавалі вобраз героя, здольнага на помсту ўладзе, адстойванне справядлівасці? Можна, цяжкім для беларусаў бязмежная? Мы можам пакрыўдзіцца кожны за сябе, як Машэка, можам паўстаць за народ, але няма гарантый, што народ гэта зразумее (Гусяр). Янка Купала адчайна шукаў і вобраз свабодалюбівага народа ў беларускіх легендах і песнях, але не знайшоў. «Бандароўна» — пасланне паэта да нас — сённяшніх.

6. ДАМАШНЯЕ ЗАДАННЕ

Стварыць матыватар ці дэматыватар на вашу асабістую выснову ці важную думку паэмы «Бандароўна».

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Пажадана да ўрока паўтарыць з вучнямі сюжэт паэм Янкі Купалы «Курган» і «Магіла льва», успомніць асаблівасці творчай манеры Янкі Купалы.

Калі заўважаюцца цяжкасці, настаўнік прапануе падказку: «Купала верыў, што крыўдзіцеляў чакае суровая расплата за зганьбаванне чалавечнасці, высокіх маральных прынцыпаў. Беларускаму народу неставала такіх людзей, як ...»

Калі вучні не спраўляюцца з адказам на ключавое пытанне, даюць неаргументаваныя адказы: так захацеў, хацеў паказаць добрае стаўленне да суседзяў-украінцаў, амаль аднолькавыя песні, настаўнік вяртае вучняў у пачатак урока: Купала бачыў пільную патрэбу ў героях, якія б адчулі смак свабоды. Свабодны чалавек, на думку Купалы, ужо не згодны будзе трапіць пад уціск іншага і ў маральным плане стане больш дасканалым.

А звярнуўся Купала да ўкраінскай народнай песні, паколькі беларускія народныя легенды і паданні не захавалі вобраз героя.

АЎТАР

- Галіна Сухава

Создание логотипа

#МЕДЫЯ	ЧАС	ПРАДМЕТ	КЛАС	ТЭМА	ПАДРЫХОЎКА	ТУЛКІТ
Создание, обработка, презентация	45 минут	Информатика	7	Работа с текстом	Графические изображения логотипов; карточки для проведения актуализации знаний и умений; карточки для проведения физкультминутки; карточки с критериями создания логотипа	

МЭТА

Цель урока: предполагается, что к его окончанию учащиеся будут знать назначение логотипа;

Будут уметь:

- добавлять художественный и простой текст в векторное изображение;
- осуществлять форматирование текста.

Создадут логотип.

Задачи личностного развития:

- содействовать развитию умения анализировать и сопоставлять информацию, формулировать мысли;
- создать условия для развития самостоятельности, умения работать индивидуально посредством выполнения тестового задания, практических заданий за компьютером.

Тип урока: урок усвоения новых знаний.

Учебно-методическое обеспечение: учебное пособие, рабочая тетрадь, графические изображения логотипов, карточки для проведения актуализации знаний и умений, карточки для проведения физкультминутки, карточки с критериями создания логотипа.

1. ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ МОМЕНТ

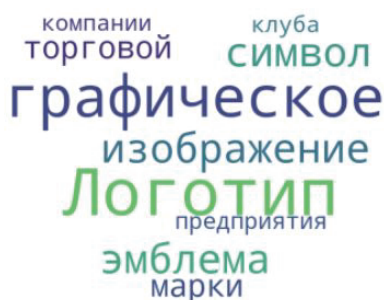
Учитель демонстрирует учащимся графические изображения и предлагает ответить на вопрос: «Что объединяет все изображения?».

При необходимости поясняет, что все представленные изображения являются логотипами. Делает акцент на третьем логотипе во втором ряду. Поясняет, что это логотип курса для подростков «Бачу. Чую. Разумею». Это курс для тех ребят, кто желает смотреть на мир самостоятельно, хочет повысить свой уровень информационной и цифровой грамотности.

Опираясь на облако слов, предлагает сформулировать определение логотипа.

Логотип — графическое изображение торговой марки.

Логотип — графическое изображение, эмблема, символ торговой марки, предприятия, компании, клуба.

Уточняет, что логотип создается для лёгкой узнаваемости бренда компании среди потребителей. Логотип должен быть уникальным и качественным, привлекать внимание покупателя.

Дополнительная информация: это заблуждение, что логотип необходим исключительно каким-то транснациональным компаниям и крупнейшим производителям во всем мире. Даже небольшая сеть продуктовых магазинов может (и должна) позволить себе иметь собственный товарный знак, логотип, который будет отличать ее от точек-конкурентов. Во-первых, такой ход придаст в глазах потребителя больше веса, ведь качественно разработанное лого — это уже признак серьезной компании, деятельность которой имеет долгосрочную перспективу, раз она занимается разработкой своего лого. Во-вторых, если мы говорим о магазинах, наличие своего логотипа даст возможность отличать торговую точку от конкурентов. Таким образом, если покупатель знает, что у вас продукция дешевле, он будет искать именно ваш товарный знак, обходя конкурентов стороной. В-третьих, проработав на рынке длительное время, можно будет говорить об узнаваемости лого, о привычке, которая выработается у потребителя к нему.

Обращает внимание учащихся, что сегодня на уроке они будут заниматься созданием логотипа в графическом редакторе.

2. АКТУАЛИЗАЦИЯ ЗНАНИЙ И УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ

Учитель организует повторение: способы создания повторяющихся объектов, способы группировки объектов, логические операции объединения.

Предлагает учащимся в парах выполнить задание: установить соответствие между инструментом и его описанием. Определить, какой инструмент лишний. Его название будет ключевым словом урока.

3. ПОСТАНОВКА ЦЕЛИ

Учитель формулирует тему урока «Работа с текстом».

Вовлекает учащихся в формулировку критериев успешной работы на уроке:

1. Различать художественный и простой текст.
2. Добавлять текст в векторное изображение.
3. Создать логотип в соответствии с критериями.

4. ИЗУЧЕНИЕ НОВОГО МАТЕРИАЛА

Учитель предлагает учащимся разделить рассмотренные выше логотипы на группы и пояснить свое мнение.

Пояснить, что существуют следующие виды логотипов:

Логотип «Буква» — используется одна или несколько букв.	
Логотип «Символ» — изображается в виде графических или буквенных символов.	
Логотип «Эмблема» — графический элемент изображения и текста.	
Логотип «Логослов» — состоит только из букв.	
Логотип «Абстрактный знак» — создает визуальную форму концепции компании с помощью символа.	

Обращает внимание учащихся на цветовое решение логотипа.

Поясняет, что черный цвет вызывает у нас ощущение престижности, силы, авторитарности и определенности; красный — это цвет искусства и творчества; синий вызывает ощущение конфиденциальности и осведомленности, стабильности и спокойствия, а желтый — счастья, дружелюбия и отзывчивости; зеленый символизирует энергию, приветствие, натуральность и здоровье; фиолетовый — цвет знаменитостей, престижа и роскоши. Белый цвет — благородный, символизирует чистоту, ассоциируется с высоким качеством.

Обращает внимание на то, что во многих логотипах используются буквы, слова, поэтому важно научиться работать с текстом. Поясняет, что программа Inkscapе предоставляет большие возможности по работе с текстом. В ней существует два вида текста — художественный и простой. Предлагает учащимся высказать предположения о назначении каждого из них. Сравнивает ответы учащихся с информацией в учебном пособии (с. 166-167) или рабочей тетради (с. 121).

Используя материал учебного пособия (с. 166-168), примеры 26.1-26.5, рассматривают технологию ввода и

5. ПРОВЕРКА ПОНИМАНИЯ И ЗАКРЕПЛЕНИЕ ИЗУЧЕННОГО

Выполняют за компьютером задания 1-5 (с. 122-125, рабочая тетрадь).

6. ФИЗКУЛЬТМИНУТКА

Метод «Логическая цепочка». Каждый учащийся получает одну карточку. Задача: составить из предложенных карточек алгоритм расположения фигурного текста вдоль контура.

Карточки, например, могут быть такими:

- Создать фигурный текст.
- Нарисовать контур, вдоль которого будет расположен текст.
- Выделить текст и контур инструментом Указатель.
- Выбрать команду Текст — Разместить по контуру.
- Навести курсор в виде стрелки на контур.
- Не отпуская кнопку мыши, настроить положение текста относительно контура.

7. ОБОБЩЕНИЕ И СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ИЗУЧЕННОГО

Учитель организует обсуждение:

- Чем отличаются простой и художественный текст?
- Какие эффекты можно применить к простому тексту?
- Какие эффекты можно применить к художественному тексту?

8. КОНТРОЛЬ ЗНАНИЙ И УМЕНИЙ

Предлагает учащимся занять места за компьютерами и в векторном графическом редакторе создать один из логотипов: «Логослово» или «Эмблема» в соответствии со следующими критериями:

- 1) в логотипе отражаются особенности школы (класса, города (поселка), будущей карьеры и т.д.);
- 2) логотип красочный, привлекает внимание;
- 3) при создании логотипа рационально применяются инструменты графического редактора, использован художественный текст.

В зависимости от оснащения компьютерного класса предлагает учащимся вывести результат своей работы на бумажный носитель или сохранить в сетевой папке с последующей демонстрацией на интерактивной доске, мультимедийной доске, телевизоре. В ходе демонстрации логотипов учащиеся смогут осуществить взаимную оценку результатов выполнения задания в соответствии с критериями.

9. ИНФОРМАЦИЯ О ДОМАШНЕМ ЗАДАНИИ. ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ, РЕФЛЕКСИЯ

§ 26;

Продумать и нарисовать в тетради логотип своего хобби.

Учитель предлагает учащимся вернуться к цели урока, обсудить степень ее достижения. Подводит итоги занятия, оценивает работу учащихся на уроке.

Предлагает учащимся ответить на вопросы:

1. Я знаю, как простой текст поместить в замкнутый контур (да/нет/нуждаюсь в помощи).
2. Я умею располагать художественный текст вдоль контура произвольной формы (хорошо/испытываю затруднения/плохо).
3. Я доволен результатом работы на уроке (да/нет).

ПАРАДЫ НАСТАЎНІКУ

- Дополнительная информация про логотип:

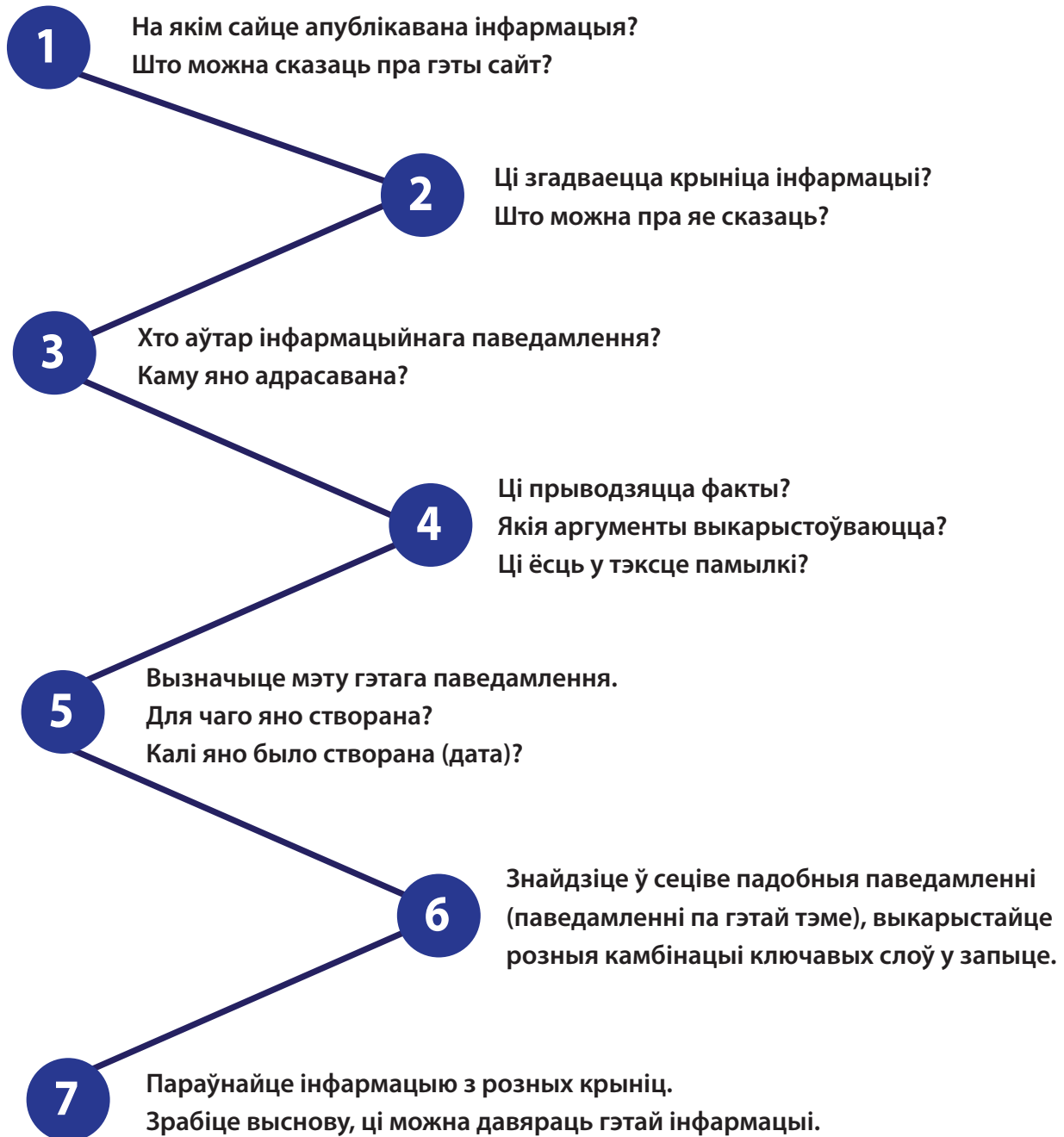
АЎТАРЫ

- Ольга Счеснович, Светлана Пузиновская

■ РАЗДАТКА ДЛЯ ПОВТОРЕНИЯ

Инструмент		Описание инструмента	
1	Выделить и трансформировать	А	Позволяет нарисовать круг, эллипс и дугу
2	Эллипс	Б	Изменяет толщину обводки объекта
3	Произвольные контуры	В	Рисует линии «от руки»
4	Редактировать узлы контура	Г	
5	Текст	Д	Изменяет форму объекта
6	Обводка	Е	Выделяет, перемещает и трансформирует объект

ПРАВЯРАЕМ НАДЗЕЙНАСЦЬ І ДАКЛАДНАСЦЬ ІНФАРМАЦЫІ

НА ШТО НЕАБХОДНА ЗВЯРНУЦЬ УВАГУ ПРЫ ЧЫТАННІ НАВІН (ЯК РАСПАЗНАЦЬ ФЭЙКІ)

ЯК АДДЗЯЛІЦЬ ФАКТЫ АД МЕРКАВАННЯЎ У МЕДЫЯ

1 ФАКТЫ

- Факты ўтрымліваюць інфармацыю аб тым, што, дзе, калі адбылося, лічбы, вынікі даследаванняў і да т.п.
- факт — тое, што адбылося ў рэальнасці, зафіксавана, можна праверыць і пацвердзіць іншымі фактамі
  - факт не дае ніякіх ацэнак ці заклікаў да чаго-небудзь

2 МЕРКАВАННІ

- Меркаванне ў тэксце можна знайсці ў выглядзе каментара, здагадкі, высновы, ацэнкі і г.д.
- меркаванне заўсёды выказвае суб'ектыўнае стаўленне, эмацыйна афарбавана, можа ўтрымліваць заклік да дзеяння
  - адрозніць меркаванне ад фактаў можна з дапамогай слоў-маркераў, якія дапамагаюць распазнаць наяўнасць ацэначнай інфармацыі ў тэксце:
  - адкрытае меркаванне: на мой погляд здаецца... падобна... я лічу ...
  - схаванае меркаванне: гэта значыць... усе гэта разумеюць... відавочна...
  - выкарыстанне якасных прыметнікаў таксама сведчыць аб ацэначнай інфармацыі ў тэксце: стары-малады, сумлены-несумлены, карысны-шкодны

3 ФАКТЫ І МЕРКАВАННІ Ў МЕДЫЯ

РЭПАРТАЖ	ПУБЛІЦЫСТЫКА
Жанр пазбаўлены эмоцый, які сцісла асвятляе бягучыя падзеі	Жанр, накіраваны на кантакт з чытачом ці глядачом
Што? Дзе? Калі?	Чаму? Як? Навошта?
Факты, факты, факты	Факты, погляды, каментарыі, аргументы, высновы

4 ПРЫМЕТЫ ЯКАСНАГА МЕДЫЯКАНТЭНТУ:

- баланс меркаванняў пра падзею (не менш за два розныя пункты гледжання)
- дакладнасць і паўната перадачы фактаў і інфармацыі
- аддзяленне фактаў ад меркаванняў / каментарыяў
- абавязковая спасылка на крыніцу інфармацыі

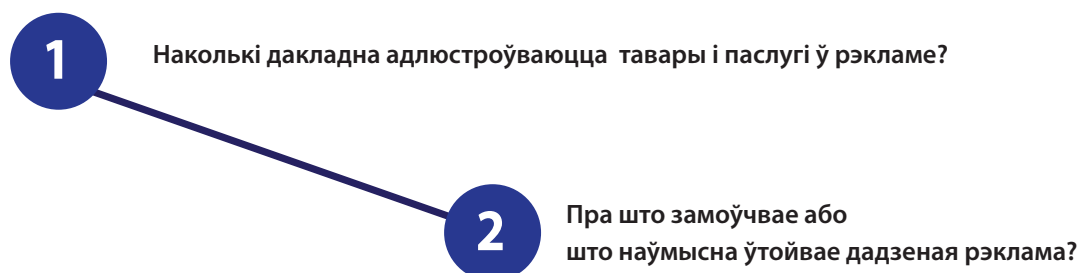

ПЫТАННІ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПРЫЁМАЎ У РЭКЛАМЕ

ВЫСВЕТЛІЦЕ, ЦІ ВЫКАРЫСТОЎАЮЦЦА Ў РЭКЛАМЕ НАСТУПНЫЯ ПРЫЁМЫ:

ЗРАБІЦЕ ВЫСНОВЫ:

ПРАВЯРАЕМ НАЯЎНАСЦЬ СТЭРЭАТЫПАЎ У РЭКЛАМЕ

1 ХТО?

У якой ролі выступае чалавек у рэкламе?

- Эксперт?
- Прыватная асоба або прафесіянал?
- Хатняя гаспадыня або зорка спорту?

2 ДЗЕ?

У якім атачэнні знаходзіцца чалавек, якога паказваюць у рэкламе?

- Ён на працы, дома, на кухні, на канапе, у трэнажорнай зале?

3 ЯК?

Як у рэкламе паказаны чалавек?

- Ён актыўны або пасіўны?
- Ён творца падзей або ахвяра абставін?
- Ён усміхаецца або заклапочана хмурыцца?
- Як падаюцца яго імя і пасада: цалкам або скарачана?

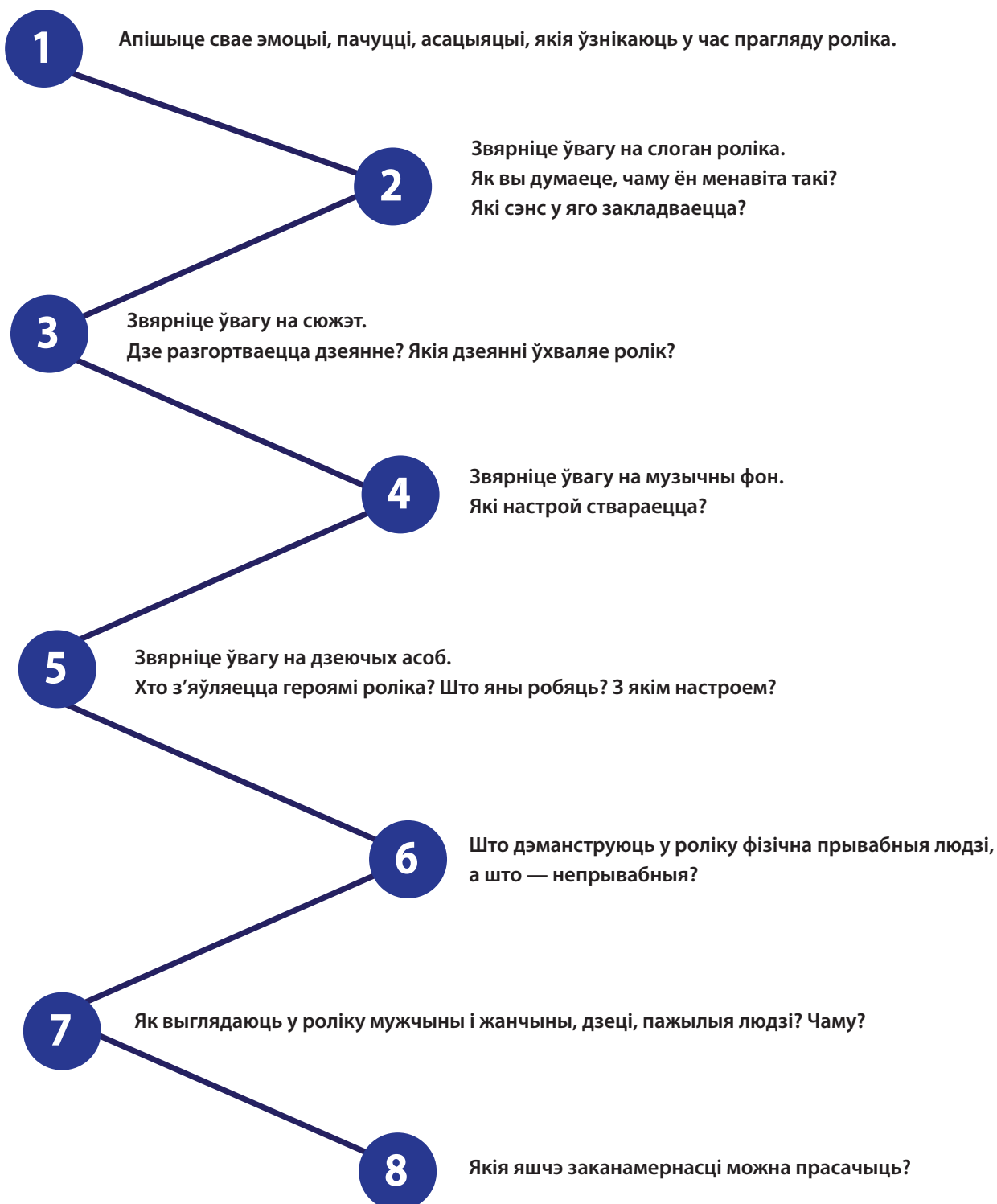
4 ШТО?

Што і як прапануе рэклама?

- Якія характэрныя рысы можна вылучыць у тыповых мужчынскіх і жаночых вобразах у рэкламе?

ЯК АНАЛІЗАВАЦЬ РЕКЛАМНЫ РОЛІК?

ПАМЯТКА ДЛЯ АНАЛІЗУ ФАТАГРАФІІ

1

Апішыце асоб, якіх вы бачыце на фота, а таксама іх дзеянні і / або аб'екты на здымку.

2

Як згрупаваныя людзі і / або аб'екты?
Апішыце, што вы бачыце на заднім плане, на пераднім плане, у цэнтры, злева і справа на фатаграфіі.

3

Што, на вашу думку, адбываецца на гэтым фота?

4

Хто гэтыя людзі?
Чым яны займаюцца?
Якія гэта аб'екты?

5

Калі, на вашу думку, быў зроблены здымак (год, перыяд, падзеі).

6

Ці ёсць на самім фота тэкст:
плакаты, рэклама, надпісы?
Ці ёсць подпіс на абароце фота? Пра што ён?

7

Гэта пастановачнае фота?
Людзі пазіравалі перад фотакамерай?

8

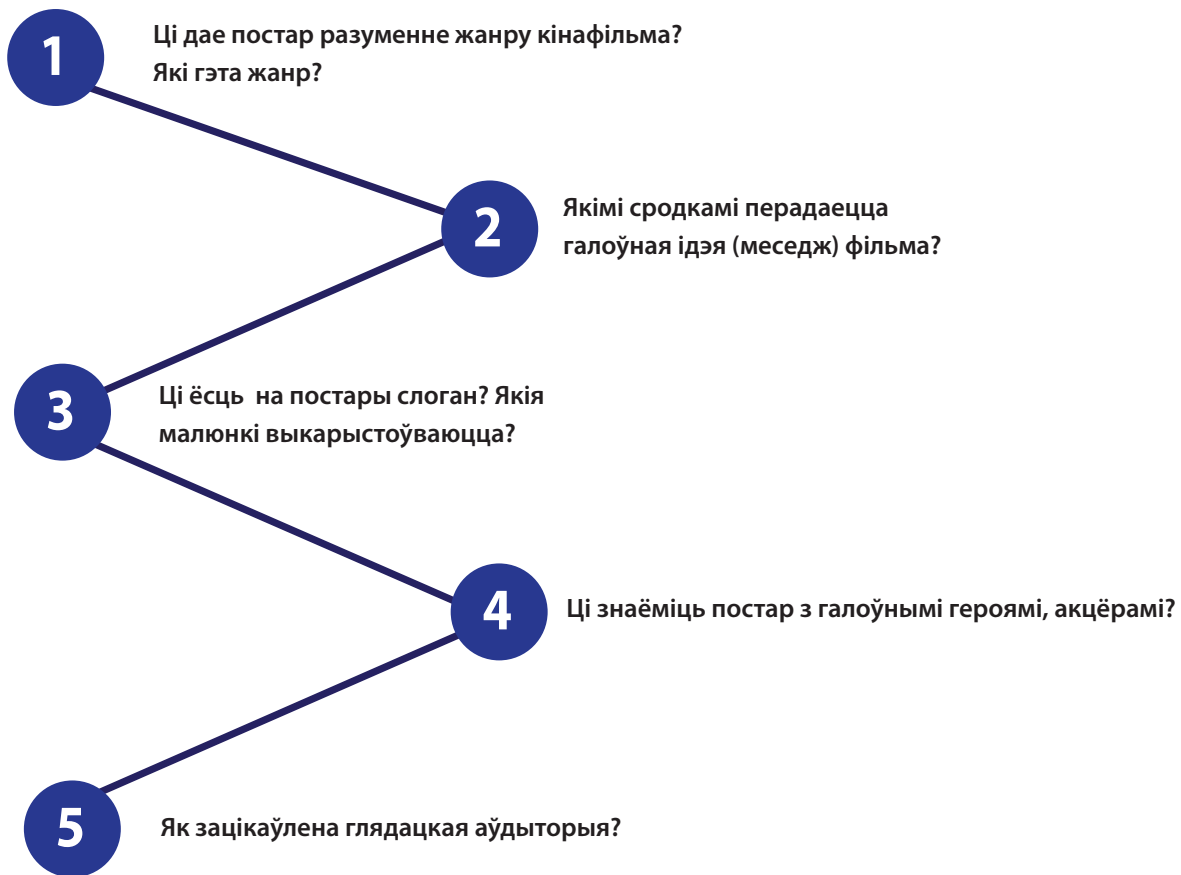
Чаму менавіта ў гэтым месцы і менавіта ў гэты час з'явіўся чалавек з фотаапаратам?

9

На якія пытанні фатаграфія не можа адказаць?
Якая інфармацыя адсутнічае?

ПАМЯТКА ДЛЯ РАБОТЫ З ПОСТАРАМ ФІЛЬМА

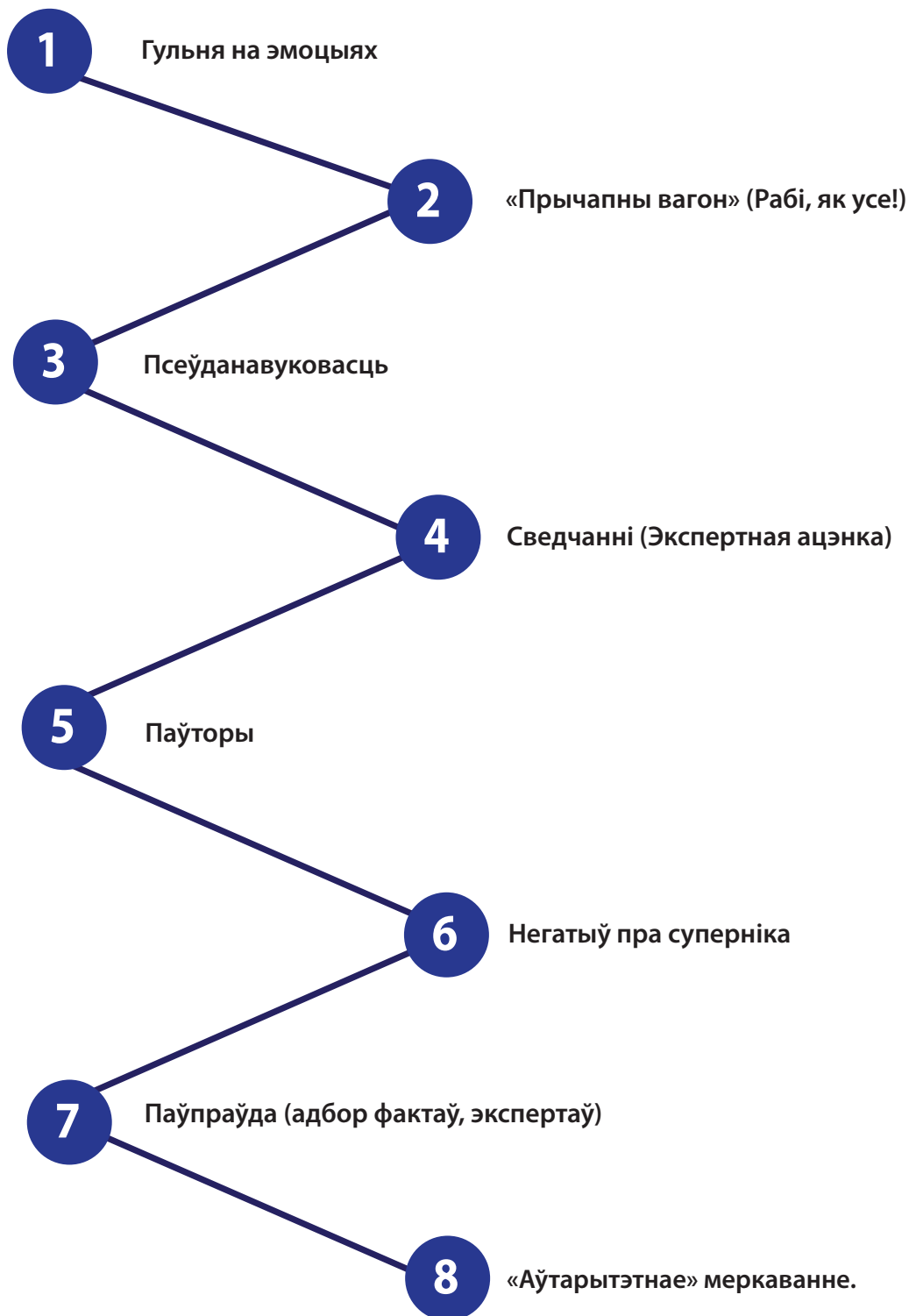

АБАВЯЗКОВАЯ І ДАДАТКОВАЯ ІНФАРМАЦЫЯ НА ПОСТАРЫ:

- назва кінастужкі
- імя рэжысёра і назва студыі-вытворцы
- дата прэм'еры
- ці ёсць узроставыя абмежаванні
- прызы і ўзнагароды

ТЭХНІКІ МАНІПУЛЯЦЫЙ

ПЫТАННІ ДЛЯ АНАЛІЗУ МЕДЫЯПРОФІЛЮ ПЕРСОНЫ

127

ПАМЯТКА ДЛЯ РАБОТЫ З ФАТАГРАФІЯЙ ПОМНІКА І МЕМАРЫЯЛА

1 УВАЖЛІВА РАЗГЛЕДЗЬЦЕ ФАТАГРАФІЮ ПОМНІКА І АДКАЖЫЦЕ НА НАСТУПНЫЯ ПЫТАННІ:

- Як вы лічыце, каму прысвечаны гэты помнік? Што нам гавораць элементы, сімвалы, дэталі?
- Якую гісторыю распавядае помнік?
- Хто і пра што тут нагадвае?
- Якія каштоўнасці нясе помнік? Гэта адпавядае вашым каштоўнасцям?
- Якая функцыя помніка ў публічнай прасторы?
- Прапануйце назву для гэтага помніка і абгрунтуйце яе.
- Калі б вы былі мэрам, вы б дазволілі паставіць гэты помнік?

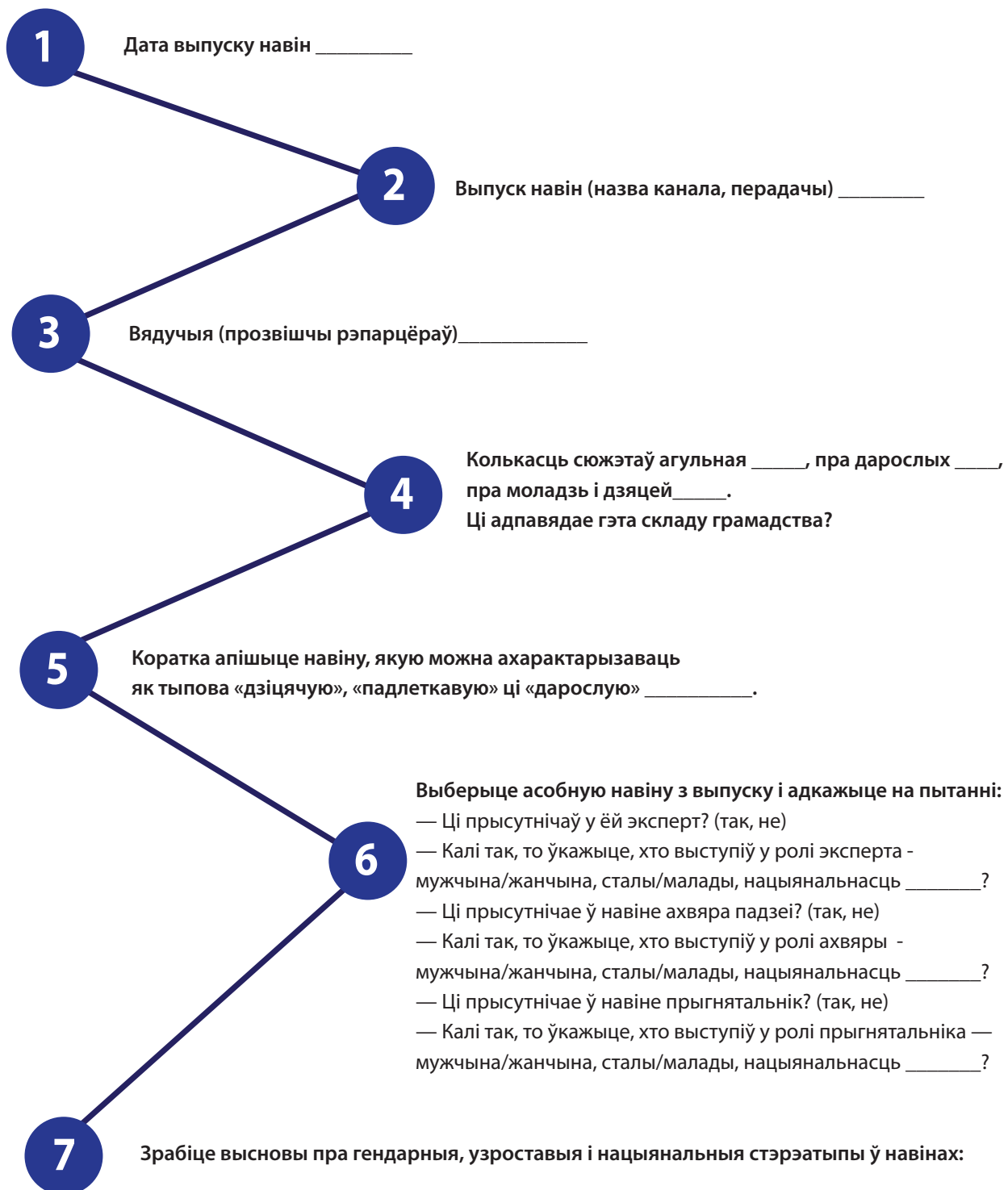
2 ЗНАЙДЗІЦЕ ІНФАРМАЦЫЮ ПРА ПОМНІК (ЯК НАЗЫВАЕЦЦА, КАМУ ПРЫСВЕЧАНЫ, ХТО З'ЯЎЛЯЎСЯ ІНІЦЫЯТАРАМ МЕМАРЫЯЛІЗАЦЫІ, ДАТА АДКРЫЦЦЯ). ПАРАЎНАЙЦЕ ГЭТУ ІНФАРМАЦЫЮ З УЛАСНЫМІ МЕРКАВАННЯМІ.**3 КАЛІ ПОМНІК УСТАЛЯВАНЫ НЯДАЎНА, ЗНАЙДЗІЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ ТРЫ ПУБЛІКАЦЫІ З ГЭТАЙ ФАТАГРАФІЯЙ АБ АДКРЫЦЦІ ПОМНІКА. АДКАЖЫЦЕ НА НАСТУПНЫЯ ПЫТАННІ:**

- Якія загатоўкі выкарыстоўваюцца ў розных медыя?
- Ці адрозніваюцца меседжы (асноўныя пасылы, ідэі) публікацый? Сфармулюйце іх.
- Каму належаць медыя? На якую аўдыторыю яны арыентаваныя?

АНАЛІЗ ВЫПУСКУ НАВІН (ІНСТРУКЦЫЯ)

129

ФОРМА АЦЭНЬВАННЯ ІНТЭРНЭТ-РЭСУРСАЎ

Інструкцыя: Карыстайцеся спісам пытанняў, які прыведзены ніжэй, і лічыце балы, каб вызначыць надзейнасць сайта/артыкула. Магчыма, некаторыя пункты трэба будзе змяніць з улікам розных мэт выкарыстання сайтаў.

21-26 балаў – вялікая верагоднасць, што рэсурс карысны, **12-20** – магчыма, гэта карысны рэсурс, аднак трэба ўважліва правяраць інфармацыю, **0-11** – хутчэй за ўсё, гэта ненадзейны рэсурс.

ТАК	ЧАСТКОВА	НЕ		ЗАЎВАГА
2	1	0	1. Ці адпавядае назва сайта зместу? Ці дастаткова прапісана мэта сайта?	На сайце павінны быць - раздзел (Пра нас, Аб праекце, Аўтары і т. п.) - або падзаглавак назвы сайта, - або інфармацыя на першай (дамашняй) старонцы. У артыкуле можа быць прапісана стаўленне аўтара да праблемы.
2	1	0	2. Ці зразумела, каму належыць сайт? (Арганізацыя? Фізічная асоба? Хто аўтары сайта? (Калі вядомая арганізацыя — 2, асоба — 1, невядома — 0))	
2	1	0	3. Ці можна сцвярджаць, што гэты сайт аб'ектыўны, бесстаронні, што ён не прасоўвае інтарэсы камерцыйных, палітычных, сацыяльных праектаў? Ці вы бачыце праявы перадузятасці?	
2	1	0	4. Калі адказ на пытанне 3 "Часткова" ці "Не", то ці спрабуюць аўтары прадставіць інфармацыю збалансавана, непрадузятая: выкарыстоўваюць неманіпуляцыйныя, эмацыйна нейтральныя словы, асвятляюць розныя пункты гледжання?	
2	1	0	5. Ці дае сайт унікальную, карысную інфармацыю, да якой няма шырокага доступу, якой няма на іншых вядомых рэсурсах?	
2	1	0	6. Ці мае сайт спасылкі на іншыя надзейныя крыніцы для пацвярджэння дадзеных/ інфармацыі/ фактаў? Ці аформлены гэтыя спасылкі належным чынам?	
2	1	0	7. Ці маюцца дадзеныя аб прафесійных дасягненнях аўтараў сайта/артыкула? Ці можна ім давяраць? Ці маюць аўтары адпаведную спецыяльнасць і дастатковую кампетэнтнасць у тэме?	Праверыць: у пошукавіку Google уставіць імя аўтара і галоўнае слова па тэме артыкула.
2	1	0	8. Ці з'яўляецца арганізацыя (аўтары) дастаткова аўтарытэтнымі? Ці маюць іншыя сайты паважаных і прафесійных арганізацый спасылкі на гэты рэсурс?	Для высвятлення: а) у пошукавіку Google link: і адрас сайта. Напрыклад: link: www.website.com б) загрузіць https://alexa.com уставіць адрас сайта ў вакно пошука і паглядзець, колькі сайтаў спасылаецца на гэты сайт.
2	1	0	9. Ці абнаўляецца гэты сайт? Як часта? Ці не састарэлы дадзеныя ён прадставіць?	Для высвятлення: а) напісана на сайце ўнізе; б) загрузіць https://archive.org, правярыць дату стварэння, абнаўлення, зафіксавання праектаў.
2	1	0	10. На сайце/артыкуле адсутнічае відавочная рэклама тавару / ідэі/ паслугі? Дакладна аддзяляюцца факты ад іх інтэрпрэтацыі?	
2	1	0	11. Ці дакладная, граматычная, ветлівая мова сайта?	
2	1	0	12. Ці з'яўляюцца на сайце выявы / дыяграмы аўтэнтычнымі (з зробленымі аўтарамі сайта / артыкула), а не пазычанымі з іншых крыніц? Ці ёсць спасылкі на тыя крыніцы, з якіх узяты выявы?	Для высвятлення: а) Падвесці курсор да выявы і пры націснутай правай кнопцы мышы "Шукаць выявы Google" знайсці найстарэйшую выяву. б) Уставіць у браўзер (Chrome, Mozilla Firefox) дадаткі для пошуку выяў (Хто краў мае малюнкi? Who stole my picture?)
2	1	0	13. Ці з'яўляецца змест сайта лагічным, зразумелым для мэтавай групы?	

Заўвага. Сур'ёзныя навуковыя артыкулы і сайты звычайна закрытыя для масавых наведванняў, маюць падпіску для прафесіяналаў. Мовай навукі лічыцца англійская мова.

КЛЮЧАВЫЯ ПЫТАННІ ДЛЯ АНАЛІЗУ МЕДЫЯТЭКСТУ

АЎТАРСТВА & АЎДЫТОРЫЯ	АЎТАРЫ	Хто гэта зрабіў?
	МЭТЫ	Навошта гэта было зроблена? Што хацелі ад мяне аўтары? Каму адрасавана пасланне і чаму вы так думаеце?
	ЭКАНОМІКА	Хто за гэта заплаціў? Каму належыць выданне?
	УЗДЗЕЯННЕ	Хто можа атрымаць карысць ад гэтага паслання? Каму можа быць нанесена шкода? Ці карыснае гэта паведамленне для мяне і людзей, падобных да мяне? Што апавядальнік хоча, каб я запамніў?
	АДКАЗ	Што я магу зрабіць у адказ на гэта паведамленне?
ПАВЕДАМЛЕННЕ & ЗНАЧЭННЕ	ЗМЕСТ	Пра што гэта паведамленне (і што прымушае мяне так думаць)? Якіх высноў ад мяне чакалі? Якія ідэі, каштоўнасці, інфармацыя і/ці пункты гледжання даносяцца ці навязваюцца? Што важнае засталася недасказаным?
	МЕТАДЫ	Якія тэхнікі данясення інфармацыі выкарыстоўваюцца і чаму? Як гэтыя тэхнікі суадносяцца з мэтай?
	ІНТЭР-ПРЭТАЦЫЯ	Ці могуць розныя людзі зразумець гэта паведамленне па-рознаму? Як я зразумеў (-ла) гэта паведамленне і што я даведаў(-ла)ся пра сябе, зыходзячы з маёй рэакцыі або тлумачэння?
РЭПРЭЗЕНТАТЫЎ-НАСЦЬ & РЭАЛЬНАСЦЬ	КАНТЭКСТ	Калі паведамленне было падрыхтавана? Пры якіх абставінах? Дзе і як распаўсюджана?
	ДАВЕР	Гэта факт, чыёсці меркаванне, інтэрпрэтацыя ці нешта яшчэ? Наколькі праўдападобна гэта (і чаму вы так думаеце)? Якая крыніца інфармацыі, ідэй або сцвярджэнняў? Ці можна давяраць гэтай крыніцы?

СПІС ЛІТАРАТУРЫ:

1. **Медыятулкіт:** электронны банк практыкаванняў па медыяграмацнасці для школьных урокаў
<http://www.nastaunik.info/mediatoolkit/> Дата доступу: 29 мая 2021 года.
2. **MediaToolkit:** практыкаванні для фарміравання медыяпісьменнасці школьнікаў на ўроках. Зборнік практыкаванняў у дапамогу настаўніку/Пад рэд. Тамары Мацкевіч. Укладанне Лера Сом. - Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/17590>. - Дата доступу: 28 мая 2021 года.
3. **Медыяадукацыя ў школе:** фарміраванне медыяграмацнасці вучняў: дапаможнік для настаўнікаў / М.І. Запрудскі, А.А.Палейка, А.У. Радзевіч, Т.П. Мацкевіч і інш.; пад рэд. М.І. Запрудскага. – Мінск, 2016. – 334 с.
4. **Медыяадукацыя на ўроках гісторыі і грамадазнаўства:** дапаможнік для настаўнікаў / А.Палейка, С.Кудраўцава, Г.Давідоўская, Н.Кушнер [і інш.]; пад рэд. Н.В. Кушнер. — Мінск, 2020. — 252 с. Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/17820> — Дата доступу: 28 мая 2021 года.
5. **Якубоўская Э.М. Медыяграмацнасць і фізіка:** дапаможнік для настаўнікаў / Э.М. Якубоўская. - Мінск, 2020. — 73 с. — Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/17771> — Дата доступу: 28 мая 2021 года.
6. **MEDIAадукацыя:** міжнародны досвед, практыка, перспектывы/ Зборнік матэрыялаў Міжнароднай інтэрнэт-канферэнцыі. — Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/17481>. — Дата доступу: 28 мая 2021 года.
7. **«МедыяНавігатар»** — сайт-дапаможнік для настаўнікаў, выкладчыкаў і медыяадукацараў. — Рэжым доступу: <https://medianavigator.org>. — Дата доступу: 28 мая 2021 года.
8. **Адукацыйныя практыкі для прафілактыкі інфадэміі або як не ізалявацца ад праўды.** — Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/17560>. — Дата доступу: 16 мая 2021 года.
9. **Інфармацыйная гадзіна:** Інфармацыя і прапаганда ў сацыяльнай рэкламе і каранавірус. — Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/17458>. — Дата доступу: 15 мая 2021 года.
10. **Якубоўская, Э.М. Выкарыстанне лайфхакаў на ўроках прыродазнаўчага напрамку.** — Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/16003>. — Дата доступу: 13 сакавіка 2021 года.
11. **Медыяадукацыя ў сучаснай школе:** зборнік навукова-метадычных артыкулаў? Т. Ваврава, М. Запрудскі і інш. Пад нав. рэд. М.І. Запрудскага. Мінск, 2016. 91 с. — Рэжым доступу: <http://www.nastaunik.info/node/15190>. — Дата доступу: 28 мая 2021 года.
12. **Рэкамендацыі Еўрапарламента і Савета Еўропы аб ключавых кампетэнцыях навучання на працягу жыцця (2006/962/EC)** — Рэжым доступу: <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006H0962>. — Дата доступу: 12 лютага 2021 года.
13. **Запрудскі, М. Медыяафарбоўка для ўрока / М. Запрудскі // Настаўніцкая газета** — 2016 г. — 23 красавіка.
14. **Як навучыць падлетка арыентавацца ў моры інфармацыі? // Газета «ЗВЯЗДА»** — Рэжым доступу: <http://zviazda.by/be/news/20170626/1498482627-yak-navuchyc-padletka-aryentavacca-u-mory-infarmacyi>. — Дата доступу: 11 красавіка 2021 года.
15. **Katalog kompetencji medialnych i informacyjnych.**
<https://nowoczesnapolska.org.pl/wp-content/uploads/2012/05/Cyfrowa-Przyszlosc-Katalog-Kompetencji-Medialnych-i-Informacyjnych1.pdf> — Дата доступу: 28 мая 2021 года.
16. **Scheibe, C. The teacher's guide to media literacy: Critical thinking in a multimedia world.** Thousand Oaks / C. Scheibe, F. Rogow. — Corwin, 2012.
17. **UNESCO: Media and Information Literacy Curriculum for Teachers, 2011** — Рэжым доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e>. — Дата доступу: 29 мая 2021 года.
18. **Матэрыялы па змесце і метадыках медыяадукацыі на ўроках па вучэбных прадметах змешчаны па спасылцы:** <http://www.nastaunik.info/workshop>

2021 г.